

JOSÉ ANTONIO URETA
oraz
JULIO LOREDO DE IZCUE
z przedmową autorstwa
KARDYNAŁA RAYMONDA LEO BURKE'A

PROCES
SYNODALNY

PUSZKA PANDORY

100 pytań i odpowiedzi

Tłumaczenie na język polski © 2023
Tłumaczenie: Maciej Maleszyk
Fundacja Instytut Edukacji Społecznej i Religijnej im. Ks. Piotra Skargi
ul. Szlak 77/222, 31-153 Kraków
www.POLSKAKATOLICKA.org
kontakt@polskakatolicka.org
tel. 22 699-98-98, kom. 729-087-100

Wszelkie prawa zastrzeżone. Żadna część niniejszej publikacji nie może być powielana, rozpowszechniana ani przekazywana w jakiegokolwiek formie lub w jakikolwiek sposób, w tym za pomocą fotokopii, nagrywania lub innych metod elektronicznych lub mechanicznych, bez uprzedniej pisemnej zgody wydawcy, z wyjątkiem krótkich cytatów zawartych w krytycznych recenzjach i innych niekomercyjnych zastosowań dozwolonych przez prawo autorskie.

Prośby o zezwolenie należy kierować na adres:
Fundacja Instytut Edukacji Społecznej i Religijnej im. Ks. Piotra Skargi
ul. Krakowskie Przedmieście 20/22 lok. 1, 00-325 Warszawa

Po raz pierwszy opublikowane w języku włoskim jako
Il processo sinodale, un vaso di Pandora: Cento domande e cento risposte
© 2023 Associazione Tradizione Famiglia Proprietà
Rzym

Przetłumaczone z angielskiego przekładu:
The Synodal Process Is a Pandora's Box: 100 Questions & Answers
© 2023 The American Society for the Defense of Tradition, Family, and Property—TFP
Hanover, Pennsylvania (USA)

Inne TFP i organizacje siostrzane również publikują tę książkę w języku holenderskim, angielskim, francuskim, niemieckim, portugalskim i hiszpańskim.

Wydrukowano w Polsce

Książka ISBN: 978-83-969146-0-6
Ebook ISBN: 978-83-969146-1-3

PRZEDMOWA IXWPROWADZENIE 1

<u>Nie-zwyczajne zgromadzenie</u>	<u>1</u>
<u>Niemiecka Synodaler Weg (Droga Synodalna)</u>	<u>2</u>
<u>Nieudana ścieżka</u>	<u>3</u>
<u>Od koncyliaryzmu do stałej synodalności</u>	<u>4</u>
<u>„Stałem się obcym braciom moim i cudzoziemcem synom matki mojej”</u>	<u>5</u>

I - SYNOD BISKUPÓW 7

<u>1. Czym jest synod biskupów?</u>	<u>7</u>
<u>2. Czy wnioski synodu są wiążące?</u>	<u>7</u>
<u>3. Czy papież lub synod biskupów może zmienić doktrynę lub struktury Kościoła katolickiego?</u>	<u>7</u>
<u>4. Jakie zmiany wprowadził papież Franciszek na synodzie biskupów?</u>	<u>8</u>
<u>5. Jak papież Franciszek uzasadnia tę radykalną zmianę w synodzie biskupów?</u>	<u>9</u>

II - SYNOD NA TEMAT SYNODALNOŚCI 10

<u>6. Jaki jest temat i program nadchodzącego synodu?.</u>	<u>10</u>
<u>7. Czy ten synod ma na celu osiągnięcie konkretnych wniosków czy otwarcie procesu?</u>	<u>10</u>
<u>8. Dlaczego papież Franciszek zdecydował się zorganizować dwa zgromadzenia?</u>	<u>11</u>
<u>9. Co by się stało, gdyby znaczna liczba wiernych nie zgadzała się z decyzjami synodu lub papieża i je odrzucała?</u>	<u>12</u>

III - PROCES SYNODALNY 13

<u>A – „Synodalność”</u>	<u>13</u>
<u>10. Czym jest „synodalność”?</u>	<u>13</u>
<u>11. Do czego dąży synodalność?</u>	<u>13</u>
<u>12. Jaki wpływ będzie miała synodalność na życie Kościoła?</u>	<u>13</u>
<u>B – „Słuchanie”</u>	<u>14</u>
<u>13. Dlaczego „słuchanie wiernych” ma pierwszorzędną rolę?</u>	<u>14</u>
<u>14. Czy istnieje tradycyjny sens „słuchania” wiernych przez pasterzy?</u>	<u>15</u>

<u>15. Czy współczesna koncepcja „słuchania” ma jakieś wady?</u>	<u>15</u>
<u>16. Czy głos ludu jest głosem Boga?</u>	<u>16</u>
<u>17. Jakie jest teologiczne uzasadnienie potrzeby słuchania?</u>	<u>16</u>
<u>18. Skąd zatem możemy wiedzieć, kiedy wierzenia wiernych są nieomyłne?</u>	<u>17</u>
<u>19. Kogo słuchają promotorzy synodu?</u>	<u>17</u>
<u>20. Jakie są niebezpieczeństwa związane z tak intensywnym słuchaniem?</u>	<u>18</u>
<u>21. Czy można przypisywać Duchowi Świętemu błędne i gorszące propozycje?</u>	<u>18</u>
<u>C – Rola wiernych w rozwoju doktrynalnym</u>	<u>18</u>
<u>22. Czy wierni odgrywają rolę w wyjaśnianiu doktryny Kościoła?</u>	<u>18</u>
<u>23. Czy to oznacza, że wierni odgrywają aktywną rolę w nieomyślności Kościoła?</u>	<u>19</u>
<u>24. Czy promotorzy synodu odróżniają aktywną rolę Magisterium od pasywnej roli wiernych w organicznym rozwoju depozytu wiary?</u>	<u>20</u>
<u>D – Rola „zmarginalizowanych mniejszości”</u>	<u>20</u>
<u>25. Czy promotorzy synodu nalegają na słuchanie zwłaszcza „zmarginalizowanych mniejszości”?</u>	<u>20</u>
<u>26. Jakie są „trudne i negatywne doświadczenia” zawarte w „proroczych świadectwach” zebranych podczas konsultacji diecezjalnych?</u>	<u>20</u>
<u>27. Czy konsultacje na szczeblu kontynentalnym to odzwierciedlały?</u>	<u>21</u>
<u>28. Co dokument roboczy dla etapu kontynentalnego mówi o wyświęcaniu kobiet?</u>	<u>21</u>
<u>29. Czy te tematy są nowe?</u>	<u>22</u>
<u>E – „Włączanie”</u>	<u>22</u>
<u>30. Co oznacza „włączanie” dla promotorów synodu?</u>	<u>22</u>
<u>31. Co kryje się za propozycją „włączania”?</u>	<u>23</u>
<u>32. Czy „radykalne włączanie” jest kluczem do zrozumienia nadchodzącego synodu?</u>	<u>24</u>
<u>33. Czy to „radykalne włączenie” zmieni strukturę i doktrynę Kościoła?</u>	<u>25</u>
<u>34. Czy „włączanie” wdraża „Kościół ubogich” teologii wyzwolenia?</u>	<u>26</u>

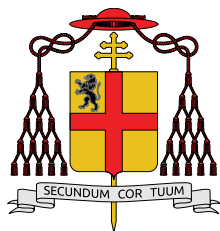
<u>F – Dokument roboczy dla etapu kontynentalnego</u>	<u>26</u>
<u>35. Jaki był wynik świadectw zebranych podczas konsultacji diecezjalnych?</u>	<u>26</u>
<u>36. Czy jest to dokument ideologicznie stronniczy?</u>	<u>27</u>
<u>G – Czy skonsultowano się z wiernymi?</u>	<u>28</u>
<u>37. Teoretycznie proces synodalny powinien konsultować się z całym „ludem Bożym”. Czy tak się stało?</u>	<u>28</u>
<u>38. Co oznaczają te liczby?</u>	<u>29</u>
<u>H – „Sekta” w centrum synodu?</u>	<u>29</u>
<u>39. Dlaczego wierni katolicycy są niezainteresowani?</u>	<u>29</u>
<u>40. Czy Grillo nie nawiązuje do ukrytej grupy, odnosząc się do katolickiej opinii publicznej jako czegoś „zewnętrznego” w stosunku do kręgu wtajemniczonych?</u>	<u>30</u>
 <u>IV – REFORMA KOŚCIOŁA</u>	 <u>31</u>
<u>41. Na jakich płaszczyznach należy zmieniać struktury kościelne?</u>	<u>31</u>
<u>42. Czy te zmiany wpłyną również na liturgię?</u>	<u>31</u>
<u>43. Jaki jest główny problem Kościoła według promotorów synodu?</u>	<u>31</u>
<u>44. Jak zaradzić klerikalizmowi?</u>	<u>32</u>
<u>45. Jakie zmiany należy wprowadzić w obecnych strukturach Kościoła?</u>	<u>32</u>
<u>46. Czy ten kolegialny system nie spowoduje napięć i nieporozumień?</u>	<u>33</u>
<u>47. Czym ten proces różniłby się od współczesnej demokracji?</u>	<u>33</u>
<u>48. Czym jest „rozeznanie wspólnotowe”?</u>	<u>33</u>
<u>49. Jak wyglądałby nowy ustrój Kościoła?</u>	<u>33</u>
<u>50. Jeśli opinia wiernych i opinia papieża są rozbieżne, która z nich przeważa?</u>	<u>34</u>
<u>51. Jakie podstawy teologiczne przedstawiają promotorzy synodu, aby uzasadnić współodpowiedzialność wspólnotową w życiu Kościoła?</u>	<u>34</u>
<u>52. Jak dalece zamierzają uznać „charyzmaty” i świeckie „posługi”?</u>	<u>35</u>

V - NIEMIECKA SYNODALER WEG	36
A – Ścieżka nie tylko dla Niemiec	36
53. Czym jest Synodaler Weg?	36
54. Czy Synodaler Weg różni się od Synodu Powszechnego?	37
55. Skąd pomysł niemieckich biskupów?	37
56. Kto ma głos w Synodaler Weg?	38
57. Jak ważny jest Synodaler Weg?	39
58. Dlaczego zwołano Synodaler Weg?	40
59. Czy za Synodaler Weg stoją jakieś ukryte motywy?	40
60. Czy Weg jest kulturową zmianą paradygmatu w Kościele?	41
61. Co powoduje wykorzystywanie seksualne duchownych według promotorów Weg?	41
62. Jakie rozwiązania proponuje Synodaler Weg?	42
63. Czy może to doprowadzić do zniszczenia Kościoła?	42
B – Demokracja Kościoła	43
64. Co promotorzy Weg zamierzają zrobić z zarządzaniem Kościołem?	43
65. Czy istniał konsensus w sprawie utworzenia Rady?	43
66. Czy Watykan zatwierdził tę Radę Synodalną?	43
67. Czy interwencja Watykanu miała jakikolwiek wpływ?	44
C – Święcenia kobiet	44
68. Jak wyświęcanie kobiet odnosi się do tematu synodu?	44
69. Czy Magisterium Kościoła zezwala na wyświęcanie kobiet do kapłaństwa?	45
70. Czy można zatwierdzić tylko diakonat dla kobiet?	45
D – „Włączając” homoseksualistów	46
71. Jak kwestia homoseksualizmu odnosi się do synodalności?	46
72. Czego Kościół naucza o homoseksualizmie?	46
73. Czy to oznacza, że Kościół odrzuca homoseksualistów?	46
74. Co to znaczy „włączyć” homoseksualistów do Kościoła?	47
75. Czy doktryna moralna Kościoła musi się zmienić, aby „włączyć” homoseksualistów?	47
76. Co proponują promotorzy Weg, aby zastąpić doktrynę moralną Kościoła?	48
77. Czy tylko promotorzy Weg wzywają do „włączenia”	

homoseksualistów?	49
<u>78. Czy szukają luk prawnych, aby kanonicznie zalegalizować związki osób tej samej płci?</u>	50
<u>79. Czy Watykan zatwierdził te „błogosławieństwa”?</u>	50
<u>80. Jak zareagowali niektórzy niemieccy biskupi i europejskie konferencje episkopatu?</u>	50
<u>E – Zniszczenie rodziny</u>	51
<u>81. Czym jest rodzina według doktryny Kościoła?</u>	51
<u>82. Jakie zmiany zamierza wprowadzić Synodaler Weg?</u>	51
<u>VI – WYBOISTA DROGA</u>	52
<u>A – Reakcje przeciwko Synodaler Weg</u>	52
<u>83. Czy kardynałowie i biskupi protestowali przeciwko Synodaler Weg?</u>	52
<u>84. Czy istnieje konsensus wśród europejskich biskupów w sprawie synodu?</u>	54
<u>85. Co z Kościołem w Stanach Zjednoczonych?</u>	55
<u>86. Czy możemy mówić o odrzuceniu Synodaler Weg przez wiernych i – szerzej – synodu o synodalności?</u>	55
<u>87. Co by się stało, gdyby skonsultowano się ze wszystkimi wiernymi, a nie tylko z postępowymi mniejszościami?</u>	56
<u>88. Czy wszyscy niemieccy biskupi popierają Synodaler Weg?</u>	56
<u>89. Czy papież Franciszek wyraził zakłopotanie w związku z Synodaler Weg?</u>	57
<u>90. Czy jakieś watykańskie dykasterie zareagowały na Weg?</u>	57
<u>91. Jak niemieccy biskupi zareagowali na krytykę Rzymu?</u>	58
<u>B – Kilka rozterek</u>	59
<u>92. Czy reakcje papieża budzą konsternację?</u>	59
<u>93. Czy reakcje władz watykańskich budzą konsternację?</u>	59
<u>94. Czy ktoś został ukarany za formułowanie heterodoksyjnych propozycji podczas procesu synodalnego?</u>	60
<u>95. Czy ta pobłażliwość kontrastuje z innymi postawami papieża Franciszka?</u>	61
<u>96. Czy katolicy są zaniepokojeni?</u>	62

<u>C – W kierunku kompromisu w „stylu rzymskim”?</u>	<u>63</u>
<u>97. Czy istnieją sprzeczności w oświadczeniach władz watykańskich i papieża Franciszka?</u>	<u>63</u>
<u>98. Czy można wyjaśnić ten manewr?</u>	<u>64</u>
<u>99. Czy w ten sposób zmierzamy w kierunku pewnego rodzaju kompromisu?</u>	<u>65</u>
<u>100. Jaki Kościół powstałby w wyniku procesu synodalnego doprowadzonego do ostatecznych konsekwencji?</u>	<u>66</u>
<u>ZAKOŃCZENIE</u>	<u>67</u>
<u>POSŁOWIE</u>	<u>69</u>
<u>CYTOWANE PRACE</u>	<u>72</u>

PRZEDMOWA

16 czerwca 2023 r.

Święto Najświętszego Serca Pana Jezusa

Serdecznie gratuluję publikacji *Proces synodalny, puszka Pandory*, która w jasny i kompleksowy sposób odnosi się do najpoważniejszej sytuacji w dzisiejszym Kościele. Jest to sytuacja, która słusznie niepokoi każdego myślącego katolika i ludzi dobrej woli, którzy dostrzegają oczywistą i poważną szkodę, jaką wyrządza ona Mistycznemu Ciału Chrystusa.

Mówi się nam, że Kościół, który wyznajemy, w komunii z naszymi przodkami w wierze od czasów Apostołów, jako Jeden, Święty, Katolicki i Apostolski, ma być teraz definiowany przez synodalność, termin, który nie ma historii w doktrynie Kościoła i dla którego nie ma rozsądnej definicji. Synodalność i jej przymiotnik, synodalny, stały się sloganami, za którymi kryje się rewolucja mająca na celu radykalną zmianę samorozumienia Kościoła, zgodnie ze współczesną ideologią, która zaprzecza wielu spośród tego, czego Kościół zawsze nauczał i praktykował. Nie jest to kwestia czysto teoretyczna, ponieważ ideologia ta już od kilku lat jest stosowana w praktyce w Kościele w Niemczech, szerząc szeroko zamieszanie i błędy oraz ich owoce, podziały – faktycznie schizmę – z poważną szkodą dla wielu dusz. Wraz ze zbliżającym się synodem na temat synodalności, słusznie należy się obawiać, że to samo zamieszanie, błąd i podział dotkną Kościół powszechny. W rzeczywistości już zaczęło się to dziać poprzez przygotowanie synodu na poziomie lokalnym.

Jedynie prawda Chrystusa, tak jak jest nam przekazywana w nie zmieniającej się i niezmiennej doktrynie i dyscyplinie Kościoła, może skutecznie zaradzić tej sytuacji, odkrywając ideologię w działaniu, korygując śmiertelne zamieszanie, błąd i podział, który propaguje, oraz inspirując członków Kościoła do podjęcia prawdziwej reformy, którą jest codzienne nawracanie się do Chrystusa żywego dla nas w nauczaniu Kościoła, jego modlitwie

i kulcie oraz jego praktyce cnót i dyscypliny. *Proces synodalny, puszka Pandory* poprzez serię 100 pytań i odpowiedzi, rzuca światło Chrystusa, prawdę Chrystusa, na obecną najbardziej niepokojącą sytuację Kościoła. Studium pytań i odpowiedzi pomoże szczerym katolikom stać się chrystusowymi „pomocnikami prawdy” (3 J 8), do czego powołani są wszyscy członkowie Kościoła, a tym samym być czynnikami odnowy Kościoła w naszych czasach, wiernymi Tradycji apostołskiej.

Dziękuję wszystkim, którzy tak pilnie i znakomicie pracowali nad sformułowaniem odpowiednich pytań i udzieleniem autorytatywnych odpowiedzi. Mam nadzieję, że owoce ich pracy staną się dostępne dla katolików na całym świecie w celu budowania Kościoła, jak naucza nas święty Paweł: „Mówiąc prawdę w miłości, żebyśmy rośli we wszystkim w nim, który jest głową, Chrystus” (Ef 4, 15).

Za wstawiennictwem i pod opieką dziewiczej Matki naszego Pana, Najświętszej Maryi Panny, którą dał nam jako naszą Matkę w Kościele (por. J 19, 26-27), niech zostanie zażegnana poważna krzywda, która obecnie zagraża Kościołowi, aby wierny Panu Jezusowi, który sam jest naszym zbawieniem, mógł wypełniać swoją misję w świecie.

Z najgłębszym ojcowskim uczuciem i szacunkiem,

Z oddaniem w Najświętszym Sercu Jezusa
i Niepokalanym Sercu Maryi,

Raymond Leo Kardynał BURKE

Julio LOREDO i José Antonio URETA
RZYM

WPROWADZENIE

Papież Franciszek zwołał w Rzymie Synod na temat synodalności pod hasłem „Dla Kościoła synodalnego: Komunia, uczestnictwo i misja”. Jest to XVI Zwyczajne Zgromadzenie Ogólne Synodu Biskupów.

Pomimo jego potencjalnie rewolucyjnego wpływu, debata wokół tego synodu pozostała w dużej mierze ograniczona do osób wtajemniczonych. Opinia publiczna niewiele o nim wie, a my staramy się wypełnić tę lukę, wyjaśniając, o co toczy się gra. Przygotowywany jest plan reformy Świętej Matki Kościoła, który, doprowadzony do ostatecznych konsekwencji, może obalić Jego fundamenty.

Chociaż jest to zgromadzenie zwyczajne, kilka czynników sprawia, że synod ten jest niezwykle wyjątkowym wydarzeniem, które niektórzy chcieliby uznać za przełom w historii Kościoła, coś w rodzaju de facto Soboru Watykańskiego III.

Nie-zwyczajne zgromadzenie

Pierwszym czynnikiem jest sama jego struktura. Po szeroko zakrojonych międzynarodowych konsultacjach planowane są aż dwie sesje plenarne w Rzymie w 2023 i 2024 roku, poprzedzone duchowymi rekolekcjami dla uczestników.

Drugim czynnikiem jest jego treść. Podczas gdy zwyczajne zgromadzenia ogólne zwykle zajmują się konkretnymi kwestiami (młodzież w 2018 r., rodzina w 2015 r. itd.), tym razem zamierzają zakwestionować samą strukturę Kościoła. Proponują ponowne przemyślenie Kościoła, przekształcając go w nowy „konstytutywnie synodalny Kościół”¹ poprzez zmianę podstawowych elementów jego organicznej konstytucji. Zmiana ta jest tak radykalna, że w dokumentach synodalnych mówi się o „nawróceniu”, tak jakby Kościół był na złej drodze i musiał zawrócić.

Trzecim czynnikiem czyniącym to zgromadzenie niezwykle wyjątkowym jest jego procesualny charakter. Synod ten nie ma na celu omawiania kwestii doktrynalnych lub duszpasterskich i wyciągania wniosków, ale podjęcie „procesu kościelnego” w celu zreformowania Kościoła. Wielu obawia się, że otworzy to puszkę Pandory.

W ten sposób synodalność może stać się jednym z tych „słów-talizmanów”, o których pisał katolicki myśliciel Plinio Corrêa de Oliveira, mając na myśli wysoce elastyczne słowa, które są podatne na radykalizację i nad-

¹ Synod Biskupów, Dokument przygotowawczy – Ku Kościołowi synodalnemu: komunია, uczestnictwo i misja, nr II, Synod.va, dostęp 10 czerwca 2023 r., https://synod.org.pl/wp-content/uploads/2021/12/dokument_przygotowawczy.pdf

używanie w celach propagandowych. Zmanipulowane przez propagandę, „[słowo-talizman] zaczyna świecić nowym blaskiem, fascynując pacjenta i zabierając go znacznie dalej, niż mógłby sobie wyobrazić”.²

Ta radykalna reforma Kościoła, mówią promotorzy synodu, odzyskałaby stare procedury wspólnotowego uczestnictwa wczesnego Kościoła, zbyt długo zaniedbywane z powodu hegemonii wadliwej hierarchicznej eklezjologii, którą trzeba przezwyciężyć.³

Synod na temat synodalności stanowi zatem przełom w historii Kościoła, a w szczególności w obecnym pontyfikacie. Papież Franciszek „przygotowuje swoją główną reformę: synodalność”, pisze watykanista Jean-Marie Guénois. „Ma nadzieję przekształcić piramidalny, scentralizowany i sklerikalizowany Kościół w bardziej demokratyczną i zdecentralizowaną wspólnotę”.⁴

Niemiecka *Synodaler Weg* (Droga Synodalna)

Wśród najbardziej zaangażowanych w „synodalne nawrócenie” Kościoła jest większość niemieckich biskupów, którzy rozpoczęli własną „drogę”: *Synodaler Weg*. Ten *Weg* skupia i ożywia najbardziej ekstremalne roszczenia niemieckich progresistów.

Dla jego promotorów *Weg* nie powinien ograniczać się do Niemiec. Zamiast tego powinien służyć jako model i siła napędowa dla synodu powszechnego. Niemcy jawią się zatem jako skrajna, choć wyrazista i wpływowa frakcja w rozległym wszechświecie promotorów synodalności. Niektórzy watykaniści obawiają się, że wpływ niemieckich progresistów może być decydujący w pracach synodalnych, tak jak miało to częściowo miejsce podczas II Soboru Watykańskiego, kiedy „Ren wpadał do Tybru”.⁵

Doprowadzony do ostatecznych konsekwencji, *Weg* oznaczałby głęboką subsersję Świętego Kościoła Rzymskokatolickiego. Kardynał Gerhard Müller, były prefekt Kongregacji Nauki Wiary, stwierdził: „Oni marzą o innym Kościele, który nie ma nic wspólnego z wiarą katolicką (...) i chcą nadużywać tego procesu, w celu przesunięcia Kościoła Katolickiego – i to nie tylko w [innym] kierunku, ale wręcz w kierunku zniszczenia Kościoła

² Plinio Corrêa de Oliveira, *Unperceived Ideological Transshipment and Dialogue*, rozdz. III, 2. C., TFP.org, dostęp 11 czerwca 2023 r., <https://www.tfp.org/unperceived-ideological-transshipment-and-dialogue/>.

³ Zob. Międzynarodowa Komisja Teologiczna, *Synodalność w życiu i misji Kościoła*, nr 57, 119, Synod.org.pl, dostęp 19 sierpnia 2023 r., <https://synod.org.pl/wp-content/uploads/2021/12/miedzynarodowa-komisja-teologiczna-synodalnosc-w-zyciu-i-misji-kosciola-20211023225913.pdf>.

⁴ Jean-Marie Guénois, "Contesté, sourd aux critiques . . . 'Fin de règne' solitaire pour le pape François," *Le Figaro*, 13 maja 2022, <https://www.lefigaro.fr/actualite-france/conteste-sourd-aux-critiques-fin-de-regne-solitaire-pour-le-pape-francois-20220513>. Przedrukowano za zgodą.

⁵ Zob. Ralph M. Wiltgen SVD, *Ren wpada do Tybru. Historia Soboru Watykańskiego II*, wyd. Dębogóra, Poznań 2022.

Katolickiego.”⁶

Jeśli synod powszechny zaakceptuje choćby część niemieckiego *Weg*, może to zniekształcić i zakończyć Kościół, jaki znamy. Oczywiście nie byłby to koniec Kościoła katolickiego. Poczieszony Boską obietnicą, ma pewność nieskazitelności. Dzięki temu przywilejowi przetrwa aż do końca czasów (zob. Mt 28, 20), a bramy piekielne go nie przemogą (zob. Mt 16, 18).

Nieudana ścieżka

Przed zastosowaniem Drogi Synodalnej w Kościele katolickim, jej promotorzy dobrze zrobiliby, gdyby przestudowali podobne eksperymenty w innych religiach, które okazały się nieskuteczne. Weźmy na przykład Kościół Anglii, który w latach pięćdziesiątych XX wieku rozpoczął swoją własną „drogę synodalną”.

Na uwagę zasługuje świadectwo Gavina Ashendena, byłego biskupa anglikańskiego i kapelana królowej Elżbiety II, obecnie nawróconego na katolicyzm:

„Byli anglikanie wierzą, że mogą zaoferować pewną pomoc”, ponieważ byli świadkami „sztuczki” synodalności stosowanej w Kościele Anglii „z tak dzielącym i destrukcyjnym skutkiem”.

„Faktem jest, że byli anglikanie widzieli już tę sztuczkę stosowaną w Kościele. Jest to część duchowości progresistów. Mówiąc najprościej, owijają quasi-marksistowskie treści w duchowy koc, a następnie dużo mówią o Duchu Świętym”.⁷

Podobne ostrzeżenie pochodzi od ks. Michaela Nazir-Alego, byłego anglikańskiego biskupa Rochester, a obecnie księdza katolickiego. Wzywa on biskupów do wyciągnięcia wniosków z powstałego wśród anglikanów i innych protestantów „zamieszania i chaosu”.⁸

Nie trzeba daleko sięgać, by dostrzec porażkę tego podejścia. Klęska Kościoła w Niemczech jest oczywista. Jak na ironię, *Synodaler Weg* ma służyć jako model reformy Kościoła powszechnego. Jednak wszyscy widzą, że Kościół w Niemczech prawie zniknął pośród najgorszego kryzysu w swojej historii, ponieważ zastosował idee i praktyki podobne do tych, które zainspirowały *Weg*.

6 Raymond Arroyo, „Cardinal Müller on Synod on Synodality: ‘A Hostile Takeover of the Church of Jesus Christ . . . We Must Resist’” *National Catholic Register*, 7 października 2022 r., <https://www.ncregister.com/interview/cardinal-mueller-on-synod-on-synodality-a-hostile-takeover-of-the-church-of-jesus-christ-we-must-resist>.

7 Jules Gomes, „Anglican Converts Warn of Synodal Perils”, *Church Militant.com*, 10 listopada 2022 r., <https://www.churchmilitant.com/news/article/anglican-converts-warn-of-synodal-perils>.

8 Tamże.

Dlaczego ktokolwiek miałby chcieć narzucać Kościołowi ścieżkę, która gdzie indziej doprowadziła do katastrofy?

Co więcej, jak pokaże ta książka, mało kto jest podekscytowany Drogą Synodalną, czy to powszechną, czy niemiecką. Liczba osób zaangażowanych w różne procesy konsultacyjne jest śmieszna. Panuje ogólna obojętność. Czy promotorzy Drogi Synodalnej właściwie zinterpretują tę obojętność? Czy zdadzą sobie sprawę, że grają w piłkę przy pustych trybunach? Niestety, gdyby to był tylko mecz piłki nożnej! Stawką jest wszak Oblubienica Chrystusa!

Od koncyliarizmu do stałej synodalności

Podczas gdy jego zwolennicy przedstawiają ducha synodalnego jako nowoczesnego i aktualnego, czerpie on ze starożytnych błędów i herezji.

Tak zwany nurt koncyliarystyczny powstał już w XV wieku pod pretekstem dostosowania Kościoła do nowej mentalności zrodzonej z humanizmu. Jego zwolennicy dążyli do ograniczenia hierarchicznej władzy papieża na rzecz zgromadzenia soborowego. Wyrażając „wolę wiernych”, Kościół powinien być podzielony na w dużej mierze autonomiczne synody lokalne i regionalne, każdy z własnym językiem i zwyczajami. Synody te miały okresowo spotykać się na soborze powszechnym lub świętym synodzie, sprawując najwyższą władzę w Kościele. Papież, zredukowany do roli *primus inter pares* (pierwszego wśród równych), miał podporządkować się decyzjom soborów podjętym w drodze równego głosowania ich uczestników.

W swoich najbardziej autentycznych przejawach duch ożywiający niemiecki *Synodaler Weg* i synod powszechny przyjmuje i ożywia te stare błędy, potępione przez kilku papieży i sobory.

Owczesny kardynał Joseph Ratzinger potępił te stare błędy: „W świetle Tradycji Kościoła i jego sakramentalnej struktury oraz specyficznego celu, idea mieszanego synodu jako najwyższej stałej władzy zarządzającej kościołami narodowymi jest złudzeniem. Taki synod byłby pozbawiony wszelkiej legitymacji, a posłuszeństwo wobec niego powinno być zdecydowanie i wyraźnie odrzucone”.⁹

⁹ Joseph Ratzinger, „Democratizzazione della Chiesa?” [w:] *Annunciatori della parola e servitori della vostra gioia*, ‘Opera omnia’, t. 12, Libreria Editrice Vaticana, Watykan 2013, s. 183. Polskie wydanie: Joseph Ratzinger „Demokratyzacja w Kościele?” [w:] tenże, Hans Maier, *Demokracja w Kościele. Możliwości i ograniczenia*, wyd. Salwator, Kraków 2005.

„Stałem się obcym braciom moim i cudzoziemcem synom matki mojej”

Dla uważnego obserwatora ta panorama przybiera apokaliptyczne tony. Trwa manewr mający na celu zburzenie Świętej Matki Kościoła poprzez wymazanie podstawowych elementów Jego organicznej konstytucji i doktryny, czyniąc go nierozpoznawalnym. Jak wspomniano, kardynał Müller ostrzega, że jeśli reformy synodalne zostaną zastosowane w maksymalnym stopniu – w utopijnych intencjach ich promotorów – mogą doprowadzić do „zniszczenia Kościoła katolickiego”. Zniszczenie to jest tym straszniejsze, że dokonują go konsekrowane dłonie, które powinny strzec Go przed wszelkim niebezpieczeństwem. Ostrzeżenie Pawła VI nigdy nie brzmiało tak mocno jak teraz: „Niekórtzy praktykują (...) samozniszczenie. (...) Kościół jest dotknięty przez tych, którzy są Jego częścią.”¹⁰

W obliczu tak tragicznych perspektyw wielu katolików czuje się zagubionych, zniechęconych, dezorientowanych, zakłopotanych, a nawet rozczarowanych i nie wszyscy reagują właściwie. Niekórtzy ulegają pokusie sedewakantyzmu – porzucają Kościół i stają się samowystarczalni. Inni ulegają pokusie apostazji – porzucają Kościół i przyjmują fałszywe religie. Większość popada w obojętność, pozostawiając Kościół Jego smutnemu losowi. Wszyscy oni są w rażącem błędzie! *Amicus certus in re incerta cernitur* (prawdziwego przyjaciela poznaje się w biedzie). Nadszedł czas, w którym Święta Matka Kościół potrzebuje kochających i nieustraszonych dzieci, aby bronić Go przed wrogami zewnętrznymi i wewnętrznymi. Bóg pociągnie nas do odpowiedzialności!

Zadajemy sobie pytanie, podobnie jak Plinio Corrêa de Oliveira w 1951 roku: „Ilu jest takich, którzy w jedności z Kościołem przeżywają ten moment w historii, który jest tragiczny, jak tragiczna była męka Chrystusa; ten moment decydujący, w którym cała ludzkość opowiada się za Chrystusem lub przeciw Chrystusowi?”. A także: „We wszystkich okolicznościach naszego życia powinniśmy myśleć tak, jak myśli Kościół, czuć tak, jak czuje Kościół, postępować tak, jak Kościół chce. (...) oznacza to poświęcenie całego naszego życia”.¹¹ Ta ofiara wierności jest tym bardziej bolesna, gdy jest skierowana do władz, które nie zawsze ją doceniają, a czasem gorzko przesładują.

¹⁰ Paweł VI, "Speech to the Members of the Pontifical Lombard Seminary", 7 grudnia 1968, Vatican.va, https://www.vatican.va/content/paul-vi/it/speeches/1968/december/documents/hf_p-vi_spe_19681207_seminario-lombardo.html.

¹¹ Plinio Corrêa de Oliveira, *Droga Krzyżowa*, Kraków 2005, s. 19-20, 16.

Możemy niemal wykrzyknąć, parafrazując psalmistę: „Stałem się obcym braciom moim i cudzoziemcem synom matki mojej” (Ps 68, 9). Tak, obcy, ale wciąż w domu mojej matki, to znaczy w Świętym, Rzymskim, Katolickim i Apostolskim Kościele, poza którym nie ma zbawienia.

Jest to duch, który ożywia autorów tej książki.

* * *

Autorzy szczególnie dziękują panu Juanowi Miguelowi Montesowi i panu Mathiasowi von Gersdorffowi za ich cenny wkład w napisanie tej pracy.

I - SYNOD BISKUPÓW

1. Czym jest synod biskupów?

Synod biskupów jest organem stałym Kościoła katolickiego, zewnętrznym w stosunku do Kurii Rzymskiej, która reprezentuje episkopat. Został utworzony przez papieża Pawła VI 15 września 1965 r. na mocy *motu proprio Apostolica sollicitudo*.

Synod jest zwoływany przez papieża, który ustala jego temat. Może on obradować w trzech formach: zwyczajne zgromadzenie ogólne w sprawach dotyczących dobra Kościoła powszechnego, nadzwyczajne zgromadzenie ogólne w sprawach pilnych oraz zgromadzenie specjalne w sprawach dotyczących jednego lub kilku regionów. Ma ono jedynie charakter doradczy, ale może pełnić funkcję decyzyjną, gdy papież na to zezwoli.

Do tej pory odbyło się piętnaście zgromadzeń ogólnych zwyczajnych synodu biskupów. W tym roku, 2023, odbędzie się szesnaste.

2. Czy wnioski synodu są wiążące?

W przeszłości dokument końcowy synodu biskupów nie miał wartości magisterialnej, ponieważ jego rolą było przekazywanie sugestii najwyższemu pasterzowi. Papież zbierał idee synodu i publikował posynodalną adhortację apostolską, która proponowała wnioski synodu całemu Kościołowi, czasami z istotnymi modyfikacjami. Ten papieski dokument stanowił magisterium. Po reformach wprowadzonych przez papieża Franciszka w 2015 r. Dokument Końcowy staje się bezpośrednio częścią zwyczajnego magisterium, jeśli zostanie wyraźnie zatwierdzony przez rzymskiego papieża. A jeśli papież wcześniej przyznał synodowi władzę decyzyjną, jego Dokument Końcowy staje się częścią zwyczajnego magisterium po potwierdzeniu i formułacji przez papieża.

3. Czy papież lub synod biskupów może zmienić doktrynę lub struktury Kościoła katolickiego?

Ani papież, ani synod biskupów, ani żaden inny organ kościelny lub świecki nie ma władzy zmieniania doktryny lub struktur Kościoła, ustalonych i powierzonych w depozyt przez Jego Boskiego Założyciela. Sobór Watykański I naucza:

13. Albowiem doktryna wiary, którą Bóg objawił, jest przedstawiona

- nie jako filozoficzne odkrycie, które może zostać udoskonalone przez ludzki rozum,
- ale jako boski depozyt powierzony oblubienicy Chrystusa, który ma być wiernie strzeżony i nieomylnie głoszony.

14. Stąd też zawsze należy zachowywać to znaczenie świętych dogmatów, które zostało raz ogłoszone przez Świętą Matkę Kościół, i nigdy nie wolno porzucać tego sensu pod pretekstem lub w imię głębszego zrozumienia.¹²

Kongregacja Nauki Wiary stwierdza: „Tak jak wszyscy wierni Biskup Rzymu musi być uległy słowu Bożemu i wierze katolickiej (...). Nie podejmuje decyzji samowolnie, ale wyraża wolę Boga, który przemawia do człowieka w Piśmie Świętym, przeżywanym i interpretowanym przez Tradycję; innymi słowy, episkopé [suwerenność – przyp. tłum.] Prymatu ma granice, które wynikają z Bożego prawa i z nienaruszalnej boskiej konstytucji Kościoła, zawartej w Objawieniu”.¹³

4. Jakie zmiany wprowadził papież Franciszek w synodzie biskupów?

W 2015 roku papież Franciszek ogłosił głębokie zmiany w synodzie biskupów w pięćdziesiątą rocznicę jego ustanowienia.

Wyrażając pragnienie, aby cały Lud Boży był konsultowany podczas przygotowywania zgromadzeń synodalnych, papież zaproponował plan stworzenia nowego „Kościół synodalnego” w oparciu o następujące założenie: Biorąc pod uwagę nadprzyrodzony zmysł wiary (*sensus fidei*), cały Lud Boży nie może błędzić (jest nieomylny *in credendo*) i ma „polot” do znajdowania dróg, które Pan otwiera przed swoim Kościołem. Kościół synodalny byłby Kościołem wzajemnego słuchania między ludem wiernym, kolegium biskupim i biskupem Rzymu, aby wiedzieć, co Duch Święty „mówi Kościołom” (Ap 2, 7). W tym celu wszystkie organy kościelne – parafie, diecezje i Kuria Rzymska – powinny pozostać połączone z bazą i zawsze wychodzić „od ludzi i ich codziennych problemów”.¹⁴

Zabierając się do pracy, papież Franciszek zmienił synod biskupów konstytucją apostolską *Episcopalis communio* (15 września 2018 r.), aby zaangażować wiernych. Synod jest teraz podzielony na trzy etapy: fazę przygotowawczą konsultacji z Ludem Bożym; fazę celebracji, czyli zgromadzenie biskupów; oraz fazę realizacji, w której wnioski zgromadzenia, zatwierdzone przez papieża, mają zostać przyjęte przez cały Kościół.

¹² Sobór Watykański I, Konstytucja dogmatyczna *Dei Filius*, rozdz. IV, nr 13-14, [PapalEncyclicals.net](https://www.papalencyclicals.net), dostęp 11 czerwca 2023 r., <https://www.papalencyclicals.net/councils/ecum20.htm>.

¹³ Kongregacja Nauki Wiary, *Prymat następcy Piotra w tajemnicy Kościoła*, nr 7, [Vatican.va](https://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_19981031_primato-succe-sore-pietro_pl.html), https://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_19981031_primato-succe-sore-pietro_pl.html.

¹⁴ Papież Franciszek, „Speech Commemorating the 50th Anniversary of the Institution of the Synod of Bishops” z 17 października 2015 r., [Vatican.va](https://www.vatican.va/content/francesco/en/speeches/2015/october/documents/papa-francesco_20151017_50-anniversario-sinodo.html), https://www.vatican.va/content/francesco/en/speeches/2015/october/documents/papa-francesco_20151017_50-anniversario-sinodo.html.

5. Jak papież Franciszek uzasadnia tę radykalną zmianę w synodzie biskupów?

Według papieża Franciszka biskupi są zarówno nauczycielami jak i uczniami. Są nauczycielami, gdy głoszą „słowo prawdy w imieniu Chrystusa, głowy i pasterza”. Ale są także uczniami, gdy „wiedząc, że Duch Święty został udzielony każdemu ochrzczoneму, słuchają głosu Chrystusa mówiącego przez cały Lud Boży”.¹⁵ Synod staje się w ten sposób narzędziem do udzielania głosu całemu Ludowi Bożemu za pośrednictwem biskupów.

¹⁵ Papież Franciszek, Konstytucja apostolska *Episcopalis communio* z 15 września 2018 r., nr 5, Vatican.va, https://www.vatican.va/content/francesco/pl/apost_constitutions/documents/papa-francesco_costituzione-ap_20180915_episcopalis-communio.html.

II - SYNOD NA TEMAT SYNODALNOŚCI

6. Jaki jest temat i program nadchodzącego synodu?

24 kwietnia 2021 r., podczas audiencji z kardynałem Mario Grechem, sekretarzem generalnym synodu biskupów, papież Franciszek zatwierdził temat i program XVI Zwyczajnego Zgromadzenia Ogólnego Synodu Biskupów.

W ten sposób rozpoczęła się faza konsultacji lokalnych/krajowych z Ludem Bożym, która zakończyła się w 2022 roku. Następnie rozpoczęła się faza kontynentalna, której kulminacją w lutym-marcu 2023 r. były zgromadzenia kontynentalne, które przedstawiły Watykanowi swoje wnioski, zwane syntezą kontynentalną. Od tego momentu Synod przechodzi do fazy powszechnej, dla której zwołane są dwa zgromadzenia ogólne w Rzymie: pierwsze w październiku 2023 r., a drugie w październiku 2024 r. Duchowe rekolekcje dla wszystkich uczestników poprzedzą zgromadzenie w 2023 roku.

Wybrany temat brzmi: „Ku Kościołowi synodalnemu: Komunia, uczestnictwo i misja”. Według papieża jest to kwestia „wspólnej podróży – wiernych, pasterzy, biskupa Rzymu”.¹⁶ Największą trudnością do przezwyciężenia „jest klerykalizm, który oddziela księży i biskupów od ludzi”, ponieważ „istnieje pewien opór przed wyjściem poza obraz Kościoła sztywno podzielonego na przywódców i zwolenników, tych, którzy nauczają i tych, którzy są nauczani; zapominamy, że Bóg lubi wywracać rzeczy: jak powiedziała Maryja: ‘strącił władców z tronów, a wywyższył pokornych’ (Łk 1, 52). Wspólna podróż ma tendencję do bycia bardziej poziomą niż pionową”.¹⁷

Najbliższy synod nie będzie zatem omawiał konkretnego tematu duszpasterskiego, jak to zwykle bywa w przypadku tych zgromadzeń, ale samą strukturę Kościoła. Z tego powodu jest on również znany jako Synod o synodalności.

7. Czy ten synod ma na celu osiągnięcie konkretnych wniosków czy otwarcie procesu?

W przeciwieństwie do innych synodów generalnych, ten synod o synodalności nie odbywa się w celu omówienia kwestii doktrynalnych lub duszpasterskich i osiągnięcia konkretnych wniosków, ale w celu otwarcia drogi, podjęcia procesu reformy Kościoła. Jego dokument przygotowawczy

¹⁶ Papież Franciszek, "Speech Commemorating...".

¹⁷ Papież Franciszek, "Address to the Faithful of the Diocese of Rome" z 18 września 2021 r., Vatican.va, <https://www.vatican.va/content/francesco/en/speeches/2021/september/documents/20210918-fedeli-diocesiroma.html>.

proponuje rozpoczęcie „procesu kościelnego opartego na uczestnictwie i włączaniu”.¹⁸ Zamiast o synodzie, powinniśmy raczej mówić o podróży synodalnej. W dokumencie przygotowawczym do synodu, który analizujemy poniżej, termin proces jest używany nie mniej niż dwadzieścia trzy razy, wraz z synonimami, takimi jak ścieżka, plan podróży, trasa itp.

To płynne podejście musi być postrzegane w szerszej perspektywie obecnego pontyfikatu, który uprzywilejowuje stawianie się, a nie bycie, zmianę, a nie stabilność, poszukiwanie, a nie pewność: „Musimy rozpoczynać procesy, a nie tylko zajmować przestrzeń”.¹⁹

Kardynał Jean-Claude Hollerich, relator generalny synodu, stwierdził: „Siedzenie i rozmawianie tworzą synod tylko wtedy, gdy rozmowa dotyczy podróży. W przeciwnym razie staje się wojną na pojęcia”.²⁰

8. Dlaczego papież Franciszek zdecydował się zorganizować dwa zgromadzenia?

Zgodnie z pierwotnym planem, zgromadzenie synodalne miało odbyć się w Rzymie w październiku 2023 roku. Jednak pod koniec modlitwy Anioł Pański w niedzielę 16 października 2022 r. papież Franciszek ogłosił, że zgromadzenie odbędzie dwie sesje w odstępie jednego roku.²¹

Powodem było to, że „temat Kościoła synodalnego, ze względu na jego rozległość i znaczenie, może być przedmiotem długotrwałego rozeznania nie tylko przez członków zgromadzenia synodalnego, ale przez cały Kościół”.²² Po pierwszym zgromadzeniu nastąpi nowy etap słuchania Ludu Bożego na temat tego, co delegaci omawiali w Rzymie.

18 Synod Biskupów, *Dokument przygotowawczy...*, nr 2.

19 Papież Franciszek, „Christmas Greetings to the Roman Curia” z 21 grudnia 2019 r., Vatican.va, https://www.vatican.va/content/francesco/en/speeches/2019/december/documents/papa-francesco_20191221-curia-romana.html. Zob. także Diego Benedetto Panetta, *Il cammino sinodale tedesco e il progetto di una nuova Chiesa*, Tradizione Famiglia Proprietà, grudzień 2022, s. 55 i nast.

20 Luka Tripalo, „Cardinal Jean-Claude Hollerich on Synodal Challenges, the 'Woman' Question, and the Disputes With Church's Teaching: The Holy Spirit Sometimes Generates Great Confusion to Bring New Harmony” *Glas-Koncila.hr*, 23 marca 2023, <https://www.glas-koncila.hr/cardinal-jean-claude-hollerich-on-synodal-challenges-the-woman-question-and-the-disputes-with-churchs-teaching>.

21 Papież Franciszek, *Anioł Pański* z 16 października 2022 r., Vatican.va, <https://www.vatican.va/content/francesco/pl/angelus/2022/documents/20221016-angelus.html>.

22 „New Dates for the Synod on Synodality”, Synod.va, <https://www.synod.va/es/news/nuevas-fechas-para-el-sinodo-sobre-la-sinodalidad.html>

9. Co by się stało, gdyby znaczna liczba wiernych nie zgadzała się z decyzjami synodu lub papieża i je odrzucała?

Wydaje się, że istnieje wewnętrzna sprzeczność w konstytucji apostołskiej *Episcopalis communio*, w której papież Franciszek zmienił synod biskupów. W numerze 5 stwierdza się, że każdy biskup jest uczniem, „gdy wiedząc, że Duch Święty został udzielony każdemu ochrzczoneму, słucha głosu Chrystusa przemawiającego przez cały Lud Boży, czyniąc go „nieomylnym in credendo””. Idea ta jest wzmocniona w numerze 7, który podkreśla, że „proces synodalny ma nie tylko punkt wyjścia, ale także punkt dojścia w Ludzie Bożym”. Wydaje się zatem, że wdrożenie decyzji synodalnych zależy od ich dobrego przyjęcia przez wiernych, jak sugeruje strona internetowa Sekretariatu Synodu: „Wnioski Synodu, po zatwierdzeniu przez Papieża Rzymskiego, są przyjmowane przez Kościoły lokalne”.²³

Jednak sekcja IV *Episcopalis communio*, która dotyczy właśnie fazy realizacji Synodu, stanowi, że biskupi diecezjalni „czuwają nad przyjęciem i wprowadzeniem w życie wniosków zgromadzenia synodalnego, po ich przyjęciu przez papieża rzymskiego” (art. 19 § 1) oraz że konferencje episkopatu „koordynują realizację wspomnianych wniosków na swoim terytorium” (art. 19 § 2).

Nie mówi nic o tym, co by się stało, gdyby doszło do różnicy zdań między Ludem Bożym a pasterzami w odniesieniu do konkretnych zastosowań synodalnych wytycznych. Gdyby zwyciężyła wola pasterzy, cały proces słuchania wydawałby się próżny, a retoryka synodalności mogłaby wydawać się w dużej mierze nieszczerą. Gdyby przeważała wola Ludu Bożego, Kościół zostałby przekształcony w faktyczną demokrację.

²³ Sekretariat Generalny Synodu Biskupów, Introduction to *Synodal Information*, Compilation of Documents Related to the Synod of Bishops – 15 września 2007, Vatican.va, https://www.vatican.va/roman_curia/synod/documents/rc_synod_20050309_documentation-profile_en.html.

III - PROCES SYNODALNY

A – „Synodalność”

10. Czym jest „synodalność”?

Według Międzynarodowej Komisji Teologicznej rzeczownik synodalność został ukuty niedawno i stanowił „nowatorski język”, który nie pojawił się w dokumentach Soboru Watykańskiego II ani w Kodeksie Prawa Kanonicznego. W kontekście nowego modelu Kościoła, według Komisji, „synodalność jest szczególnym modus vivendi et operandi Kościoła, Ludu Bożego, który objawia i realizuje jego istnienie jako komunii, kiedy wszyscy jego członkowie idą razem, gromadzą się wspólnie i biorą czynny udział w swojej misji ewangelizacyjnej”.²⁴

Według papieża Franciszka „synodalność jest wyrazem natury Kościoła, Jego formy, stylu i misji”.²⁵ A zatem synodalność jest „konstytutywnym elementem Kościoła”.²⁶

11. Do czego dąży synodalność?

Promotorzy synodu twierdzą, że synodalność powinna zwiększyć udział i współodpowiedzialność wszystkich wiernych w życiu Kościoła. Jak stwierdza *Vademecum Synodu o Synodalności* przygotowane przez Sekretariat Synodu: „Droga synodalności dąży do podejmowania decyzji duszpasterskich, które jak najwierniej odzwierciedlają wolę Bożą, opierając je na żywym głosie Ludu Bożego. (...) Wyrażając głos Ludu Bożego, który oddaje rzeczywistość wiary na podstawie żywego doświadczenia”.²⁷ „Synodalność wzywa pasterzy do uważnego słuchania trzody powierzonej ich opiece”.²⁸

12. Jaki wpływ będzie miała synodalność na życie Kościoła?

To słuchanie całej społeczności oznacza przeformułowanie władzy w Kościele. Według papieża Franciszka należy odwrócić piramidalną strukturę Kościoła: „W tym Kościele, jak w odwróconej piramidzie, szczyt znajduje się pod podstawą”.²⁹

24 Międzynarodowa Komisja Teologiczna, *Synodalność w życiu ...*, nr 6.

25 Papież Franciszek, „Address to the Faithful...”.

26 Papież Franciszek, „Speech Commemorating...”.

27 Synod Biskupów, *Vademecum for the Synod on Synodality*, 10-11, Synod.va, dostęp 9 czerwca 2023 r., https://www.synod.va/content/dam/synod/common/vademecum/en_vade.pdf.

28 Synod Biskupów, *Vademecum*, nr 2.3, 19.

29 Papież Franciszek, „Speech Commemorating...”.

Według kardynała Mario Grecha, sekretarza generalnego synodu biskupów, papież Franciszek

dostarczył żywego i inspirującego modelu obrazu „odwróconej piramidy” hierarchicznej władzy. (...) Jak słusznie zauważa Amanda C. Osheim: „pojmowanie władzy hierarchicznej jako odwróconej piramidy odwraca starszą piramidalną koncepcję kościoła, kościelną teorię skapywania, w której Duch Święty był najpierw udzielany papieżowi i biskupom, następnie duchowieństwu i zakonnikom, a na końcu wiernym. (...) Piramida ta skutecznie dzieliła Kościół na Kościół nauczający (ecclesia docens) i Kościół nauczany (ecclesia discens). Odwracając piramidę, analogia Franciszka przekształca wizję władzy jako zależnej od wewnątrzkościelnej recepcji – słuchania i uczenia się od innych.”³⁰

Takie demokratyczne przeformułowanie władzy w Kościele umożliwiłoby „przewycięzenie plagi klerykalizmu”, ponieważ rzekomo „wszyscy jesteśmy od siebie wzajemnie zależni i wszyscy mamy równą godność pośród świętego Ludu Bożego”.³¹

B – „Słuchanie”

13. Dlaczego „słuchanie wiernych” ma pierwszorzędną rolę?

We wspomnianym już *Vademecum* słowo słuchać pojawia się 102 razy. Podczas gdy 83 razy odnosi się ono do głosu wiernych, tylko 19 razy wspomina o Słowie Bożym.

W wywiadzie opublikowanym na stronie internetowej Watykanu kardynał Mario Grech stwierdził:

Słuchając ludu Bożego – po to są konsultacje w Kościołach partykularnych – wiemy, że możemy usłyszeć, co Duch mówi do Kościoła. Nie oznacza to, że to lud Boży określa drogę Kościoła. Prorockiej funkcji całego ludu Bożego (w tym pasterzy) odpowiada zadanie pasterzy polegające na rozeznawaniu: na podstawie tego, co mówi lud Boży, pasterze muszą uchwycić to, co Duch chce powiedzieć Kościołowi. Ale to od słuchania ludu Bożego musi rozpocząć się rozeznawanie.³²

³⁰ Kardynał Mario Grech, „Address of Cardinal Mario Grech to the Bishops of Ireland on Synodality”, CatholicBishops.ie, 4 marca 2021 r., <https://www.catholicbishops.ie/2021/03/04/address-of-cardinal-mario-grech-to-the-bishops-of-ireland-on-synodality-2/>.

³¹ Synod Biskupów, *Vademecum*, 19.

³² Andrea Torielli, „Cardinal Grech: The Church Is Synodal Because It Is a Communion”, *Vatican News*, 21 lipca 2021 r., <https://www.vaticannews.va/en/vatican-city/news/2021-07/cardinal-grech-synod-synodality-interview-communion.html>.

14. Czy istnieje tradycyjny sens „słuchania” wiernych przez pasterzy?

Tak, nie ma wątpliwości, że dobry pasterz musi pochyłać się nad swoimi owcami, aby słuchać i rozumieć ich duchową sytuację i aspiracje. Jednak dzisiejsze „słuchanie” oznacza obowiązek bycia w zgodzie z owcami. Kryterium oceny przestaje być Prawda objawiona i prawda sumienia, a staje się nim akceptacja aspiracji wiernych.

15. Czy współczesna koncepcja „słuchania” ma jakieś wady?

We współczesnej perspektywie „słuchania” Kościół przestaje być Matką i Nauczycielką, która przekazuje nauki Chrystusa poprzez głos swoich pasterzy („Kto was słucha, mnie słucha” – Łk 10, 16), a staje się Kościołem, który słucha, dialoguje i pyta, nie bojąc się kwestionować prawd dotychczas uważanych za niepodważalne.³³ „Słuchanie jest pierwszym krokiem, ale wymaga otwartego umysłu i serca”, stwierdza *Vademecum*.³⁴ Dodaje: „Pierwszym krokiem w kierunku słuchania jest uwolnienie naszych umysłów i serc od uprzedzeń i stereotypów”.³⁵ Co więcej, „proces synodalny daje nam możliwość otwarcia się na słuchanie w autentyczny sposób, bez uciekania się do gotowych odpowiedzi lub wstępnie sformułowanych osądów”.³⁶

Zauważmy, że w cytowanym powyżej tekście kardynał Grech potwierdza, że rozeznawanie biskupa nie polega na sprawdzaniu, czy to, co mówi Lud Boży, pokrywa się z tym, czego naucza Boże Objawienie, ale wręcz przeciwnie: Polega ono na uchwyceniu tego, co mówi lud i postrzeganiu tego jako słowa Ducha Świętego.

Kościół katolicki zawsze zaczynał od przeciwnej strony. Przyjmując za podstawę prawdy wiary znane z Objawienia i Tradycji, stosował je w konkretnym życiu, zgodnie z okolicznościami czasu i miejsca, aby oświecać i prowadzić ludzi ku wiecznemu zbawieniu. Synod o synodalności dąży do czegoś odwrotnego: wychodzi od konkretnych sytuacji, aby wypracować dostosowaną do nich politykę i dyscyplinę duszpasterską. Taka metoda zakłada koncepcję historycystyczną, która nie wychodzi od Prawdy objawionej, ale od konkretnej sytuacji historycznej, do której Kościół powinien się dostosować.

³³ Zob. Guido Vignelli, *Rewolucja duszpasterska. Sześć słów-talizonów w synodalnej debacie o rodzinie*, Kraków 2017.

³⁴ Synod Biskupów, *Vademecum*, 40.

³⁵ Tamże, 19.

³⁶ Tamże.

16. Czy głos ludu jest głosem Boga?

Niekoniecznie. W Kościele wyrażenie *vox populi* ma zupełnie inne znaczenie niż to nadawane przez współczesne demokracje, dla których głos większości jest koniecznie dobry. W tym względzie kardynał Gerhard Müller, były prefekt Kongregacji Nauki Wiary, komentuje:

Udział wszystkich wierzących w proroczym, królewskim i kapłańskim urzędzie Kościoła jest sakramentalnie oparty na chrzcie w imię Ojca, Syna i Ducha Świętego, a nie na władzy pochodzącej od ludzi, jak w konstytucyjnym ustroju demokratycznego państwa. Posługa biskupów, kapłanów i diakonów opiera się na autorytecie Chrystusa. (...) Głos ludu był w historii raczej ambiwalentny. Mieszkańcy Aten byli często obrażani przez swoich filozofów i demokratycznie skazali Sokratesa na śmierć.

Lud Boży wielokrotnie skarżył się na Pana.. (...) Piłat cynicznie powiedział do Jezusa: „Naród twój i najwyżsi kapłani wydali mi ciebie” (J 18, 35). Z drugiej strony, w Nowym Przymierzu mesjański lud Boży charakteryzuje się tym, że wszyscy wierzący słuchają słowa Bożego, ponieważ mają udział w kapłaństwie Chrystusa, a wyświęceni biskupi i prezbiterzy uświęcają, prowadzą i nauczają lud kapłański w osobie Chrystusa, głowy Kościoła.³⁷

17. Jakie jest teologiczne uzasadnienie potrzeby słuchania?

Papież Franciszek, organizatorzy synodu i jego dokumenty przygotowawcze podkreślają *ad nauseam*, że „Całe ciało wiernych (...) nie może błądzić w sprawach wiary. Cecha ta przejawia się w nadprzyrodzonym zmysle wiary (*sensus fidei*)... . Są to słynne słowa nieomyślne *‘in credendo’*”.³⁸

Jak teologicznie uzasadniają takie stwierdzenie?

W latach 2011-2014 Międzynarodowa Komisja Teologiczna (MKT) przeprowadziła badanie na temat znaczenia wiary, które zaowocowało publikacją dokumentu „*Sensus fidei* w życiu Kościoła”.

Studium to opisuje zmysł wiary wiernych jako „naturalną, natychmiastową i spontaniczną reakcję, porównywalną z instynktem witalnym lub swego rodzaju ‘polotem’, dzięki któremu wierzący spontanicznie trzyma się tego, co jest zgodne z prawdą wiary i unika tego, co jest jej przeciwne” (nr 54). Ten duchowy instynkt wywodzi się „z konnaturalności, jaką cnota wiary ustanawia między wierzącym podmiotem a autentycznym przedmiotem wiary, a mianowicie prawdą Bożą objawioną w Jezusie Chrystusie” (nr 50).

³⁷ *Stillum Curiae*, "Müller, Bätzing. Vescovo nega il peccato? Ha fallito la sua vocazione", Marco Tosatti.com, 12 lutego 2023 r., <https://www.marcotosatti.com/2023/02/13/muller-su-batzing-vescovo-che-nega-il-peccato-ha-fallito-la-sua-vocazione/>.

³⁸ Papież Franciszek, "Speech Commemorating...".

Ten *sensus fidei fidelis* jest „nieomylny sam w sobie w odniesieniu do swego przedmiotu: prawdziwej wiary” (nr 55). Nie jest jednak nieomylny w każdym wierzącym, ponieważ jego rozwój jest proporcjonalny do rozwoju cnoty wiary. Z tego powodu jest on [zmysł wiary] proporcjonalny do świętości życia każdej osoby (zob. nr 57). Co więcej, w realnym świecie intuicje wierzących mogą mieszać się z czysto ludzkimi opiniami, a nawet z dominującymi błędami ich kontekstu kulturowego.

Z tego powodu dokument MKT pośpiesznie dodaje, cytując paragraf 35 deklaracji *Donum veritatis* Kongregacji Nauki Wiary: „Jeżeli więc wiara teologalna jako taka mylić się nie może, to wierzący może posiadać błędne opinie, ponieważ nie wszystkie jego myśli pochodzą z wiary. Nie wszystkie idee, które szerzą się wśród Ludu Bożego są zgodne z wiarą” (nr 55).³⁹

18. Skąd zatem możemy wiedzieć, kiedy wierzenia wiernych są nieomylnne?

Jedyną pewną metodą jest zastosowanie reguły świętego Wincentego z Lerynu: To, w co zawsze i wszędzie wszyscy wierzyli (quod semper, quod ubique, quod ab omnibus), jest nieomylnne. Taka jest tradycyjna doktryna Kościoła. „Sensus fidelium nie jest tym, co świeccy i księża mogą myśleć w danym momencie, ale konsensusem między biskupami i ostatnimi wiernymi, na całym świecie, na przestrzeni wieków” – wyjaśnia o. Nazir-Ali, były biskup anglikański, a obecnie ksiądz katolicki.⁴⁰

Dlatego nierozsądnie jest przypuszczać, że opinia wiernych dotycząca jakiejś nowości jest nieomylna w danym czasie. A jeszcze bardziej nierozsądne jest wyobrażanie sobie, że trzeba konsultować się z cnotliwymi osobami o głęboko zakorzenionej wierze, wszystkimi ochrzczonymi, a nawet tymi, którzy praktykują inne religie lub są ateistami, aby wiedzieć, co Duch Święty chce dziś powiedzieć Kościołowi.

19. Kogo słuchają promotorzy synodu?

Organizatorzy synodu wzywają do jak najszerszego słuchania, w tym słuchania ateistów:

Wszyscy ochrzczeni razem są podmiotem *sensus fidelium*, żywego głosu Ludu Bożego. Jednocześnie, aby w pełni uczestniczyć w akcie

³⁹ Zob. Międzynarodowa Komisja Teologiczna, „Sensus Fidei in the Life of the Church” (2014), nr 54, 50, 55, 57, 56, Vatican.va, dostęp 11 czerwca 2023 r., https://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/cti_documents/rc_cti_20140610_sensus-fidei_en.html. Polskie wydanie: *Sensus fidei w życiu Kościoła. Dokument Międzynarodowej Komisji Teologicznej*, Wydawnictwo Księży Sercanów Dehon, Kraków 2015.

⁴⁰ Lorenza Formicola, „Ex anglicano: 'La sinodalità non vada contro la fede'”, *La Nuova Bussola Quotidiana*, 19 stycznia 2023 r., <https://lanuovabq.it/it/ex-anglicano-la-sinodalita-non-vada-contro-la-fede>.

rozeznawania, ważne jest, aby ochrzczeni słyszeli głosy innych ludzi w ich lokalnym kontekście, w tym osób, które porzuciły praktykowanie wiary, osób z innych tradycji wiary, osób bez przekonań religijnych itp.

(...) Musimy osobiście dotrzeć do peryferii, do tych, którzy opuścili Kościół, tych, którzy rzadko lub nigdy nie praktykują swojej wiary, tych, którzy doświadczają ubóstwa lub marginalizacji, uchodźców, wykluczonych, pozbawionych głosu itp.⁴¹

20. Jakie są niebezpieczeństwa związane z tak intensywnym słuchaniem?

Ks. Nazir-Ali ostrzega: „Konsultowani muszą być katechizowani, a może nawet ewangelizowani. W przeciwnym razie wszystko, co otrzymamy, będzie odzwierciedleniem kultury otaczającej ludzi”.⁴²

Wiele propozycji przedstawionych na synodzie odzwierciedla współczesne trendy. Międzynarodowa Komisja Teologiczna uznaje to, stwierdzając, że nowy klimat kościelny jest owocem „bardziej uważnego rozeznania zaawansowanych wymagań współczesnej świadomości dotyczącej udziału każdego obywatela w zarządzaniu sprawami publicznymi”.⁴³

21. Czy można przypisywać Duchowi Świętemu błędne i gorszące propozycje?

Nie. Byłaby to bluźniercza manipulacja. Najdostojniejszy ks. Robert Mutsaerts, biskup pomocniczy „s-Hertogenbosch, stwierdza: „Do tej pory proces synodalny jest bardziej eksperymentem socjologicznym i ma niewiele wspólnego z Duchem Świętym, który rzekomo daje się słyszeć przez to wszystko. Można by to niemal nazwać bluźnierstwem. Staje się coraz bardziej jasne, że proces synodalny zostanie wykorzystany do zmiany kilku pozycji Kościoła, a Duch Święty zostanie wzięty na sztandary jako orędownik tych zmian, mimo że na przestrzeni wieków udzielał natchnienia w przeciwnym kierunku”.⁴⁴

C – Rola wiernych w rozwoju doktrynalnym

22. Czy wierni odgrywają rolę w wyjaśnianiu doktryny Kościoła?

Tak, nie można zaprzeczyć, że prości wierni (ochrzczeni, którzy nie przyjęli sakramentu święceń) odgrywają bardzo ważną rolę w życiu Kościoła,

⁴¹ Synod Biskupów, *Vademecum*, 17, 28.

⁴² Formicola, „Ex anglicano...”.

⁴³ Międzynarodowa Komisja Teologiczna, *Synodalność w życiu...*, nr 38.

⁴⁴ Robert Mutsaerts, „Synodaal proces als instrument om Kerk te veranderen?” *Vitaminexp.blogspot.com*, 4 listopada 2022 r., <https://vitaminexp.blogspot.com/2022/11/synodaal-proces-als-instrument-om-kerk.html>.

którego są żywymi kamieniami. Chrztus włącza ich do Kościoła, czyniąc ich współuczestnikami jego misji,⁴⁵ a bierzmowanie czyni ich prawdziwymi świadkami Chrystusa, ściślej zobowiązanymi do szerzenia i obrony wiary słowem i czynem.⁴⁶ Boska pomoc Ducha Świętego, obiecana apostołom przez naszego Pana (J 14, 16-17; J 14, 26), dotyczy całego Kościoła i chociaż manifestuje się przede wszystkim poprzez magisterium (infallibilitas in docendo), to objawia się również poprzez konsensus wiernych. To ostatnie wyraża nieomylność Kościoła w jego wierze (infallibilitas in credendo), która, jak widzieliśmy, opiera się na zmyśle wiary, jaki wierni otrzymują w sakramencie chrztu.

Jednakże 'consensus fidei fidelium' nie może być utożsamiany z 'volonté générale' (wołą powszechną) Rousseau. Jak zauważył kardynał Walter Brandmüller na konferencji w Rzymie w kwietniu 2018 r., „kiedy katolicy masowo uznają za prawowite ponowne małżeństwo po rozwodzie, praktykowanie antykoncepcji lub robienie podobnych rzeczy, nie jest to masowe świadectwo wiary, ale masowa dezercja.”⁴⁷

Na tym samym spotkaniu kardynał Brandmüller przypomniał również: „Sensus fidei działa jak rodzaj duchowego systemu odpornościowego, który prowadzi wiernych do rozpoznania i instynktownego odrzucenia każdego błędu. Dlatego też, wraz z Boską obietnicą, na tym sensus fidei opiera się również bierna nieomylność Kościoła – pewność, że Kościół, w całości, nigdy nie może popaść w herezję.”⁴⁸

23. Czy to oznacza, że wierni odgrywają aktywną rolę w nieomylności Kościoła?

Nie. Nacisk kładzie się tutaj na bierną, czyli receptywną nieomylność. Tylko nieomylność hierarchii jest aktywna w uroczystym magisterium dogmatycznych deklaracji papieża i soborów oraz w zwyczajnym powszechnym magisterium biskupów. Święty Piotr i apostołowie (oraz ich następcy) otrzymali mandat do „nauczania wszystkich narodów”, zobowiązując w ten sposób wiernych do wiary w ich nauki: „Kto was słucha, mnie słucha” (Łk 10, 16).

45 Zob. *Katechizm Kościoła Katolickiego*, nr 1213, dostęp 11 sierpnia 2023 r., <http://www.katechizm.opoka.org/pl/rkkl-2-1.htm>.

46 *Katechizm*, nr 1285, <http://www.katechizm.opoka.org/pl/rkkl-2-1.htm>.

47 Walter Brandmüller, "Sulla consultazione dei fedeli in questioni di dottrina" z 7 kwietnia 2018 r., Unavox.it, kwiecień 2018 r., http://www.unavox.it/ArtDiversi/DIV2433_Card_Brandmuller_Consultazione_fedeli_su_dottrina.html.

48 Brandmüller, "Sulla consultazione..."

24. Czy promotorzy synodu odróżniają aktywną rolę Magisterium od pasywnej roli wiernych w organicznym rozwoju depozytu wiary?

Nie. Kardynał Grech deklaruje, że poprzez synodalny proces słuchania „sensus fidei odzyskuje swoją aktywną funkcję”, której rzekomo został pozbawiony po reformie gregoriańskiej.⁴⁹ Ta ostatnia spowodowała „formy stwardnienia ciała kościelnego, zwłaszcza poprzez zablokowanie relacji między Ecclesia docens i Ecclesia discens”. W tym staromodnym Kościele, według kardynała, „wszystkie aktywne zdolności [były] skoncentrowane w rękach tego pierwszego, a wierni, Święty Lud Boży, zostali zredukowani do poddanych”.⁵⁰ Teraz chodzi więc o odwrócenie tej sytuacji.

D – Rola „zmarginalizowanych mniejszości”

25. Czy promotorzy synodu nalegają na słuchanie zwłaszcza „zmarginalizowanych mniejszości”?

Vademecum podkreśla, że należy „dłożyć wszelkich starań, aby zaangażować tych, którzy czują się wykluczeni lub zmarginalizowani” (s. 15). Można wręcz powiedzieć, że dokument wyraża opcję preferencyjną dla mniejszości: „Synteza powinna zwracać szczególną uwagę na głosy tych, którzy nie są często słyszani i integrować to, co moglibyśmy nazwać ‚raportem mniejszości’. Informacje zwrotne powinny nie tylko podkreślać pozytywne doświadczenia, ale także ujawniać trudne i negatywne przeżycia” (s. 29). „Rzeczywiście, czasami perspektywa tego, co moglibyśmy nazwać ‚raportem mniejszości’, może być proroczym świadectwem tego, co Bóg chce powiedzieć Kościołowi” (s. 57).

26. Jakie są „trudne i negatywne doświadczenia” zawarte w „proroczych świadectwach” zebranych podczas konsultacji diecezjalnych?

Dokument roboczy dla kontynentalnego etapu synodu wymienia niektóre z nich: „Wśród tych, którzy proszą o bardziej wyrazisty dialog i bardziej przyjazną przestrzeń, znajdujemy również tych, którzy z różnych powodów odczuwają napięcie między przynależnością do Kościoła a własnymi relacjami afektywnymi, jak: rozwodnicy żyjący w ponownym związku małżeńskim, samotni rodzice, osoby żyjące w małżeństwie poliga-

49 "Saludo al Santo Padre del Cardenal Mario Grech durante el consistorio", Iglesiaactualidad.wordpress.com, 28 listopada 2020 r., <https://iglesiaactualidad.wordpress.com/2020/11/28/saludo-al-santo-padre-del-cardenal-mario-grech-durante-el-consistorio>

50 Mario Grech, "Cardenal Grech: "Evitar la tentación de tomar el lugar del Pueblo de Dios, y hablar en su nombre", ReligionDigital.org, 8 września 2021 r., https://www.religiondigital.org/opinion/Cardenal-Grech-seminario-sinodalidad-escucha-Venezuela_0_2376062376.html.

micznym, osoby LGBTQ itp.” (nr 39).⁵¹

Dla promotorów synodu byłyby to zatem kwestia „włączenia” tych „zmarginalizowanych mniejszości” do Kościoła.

27. Czy konsultacje na szczeblu kontynentalnym to odzwierciedlały?

Tak. Prawie wszystkie dokumenty końcowe synodalnych etapów kontynentalnych (syntezy kontynentalne) wyraźnie wspominają, że szczególną uwagę zwrócono na konsultacje ze „marginalizowanymi mniejszościami”.

Na przykład w Syntezie Północnoamerykańskiej czytamy: „Na Zgromadzeniu Kontynentalnym, podobnie jak w naszych raportach krajowych, istniało głębokie pragnienie większej inkluzywności i gościnności w Kościele. W rzeczywistości jednym z głównych czynników, które postrzegano jako rozbijające komunie, było doświadczenie wielu, że pewne osoby lub grupy czują się niemile widziane w Kościele. Grupy wymienione podczas etapu kontynentalnego obejmowały kobiety, młodzież, imigrantów, mniejszości rasowe lub językowe, osoby LGBTQ+, ponownie poślubionych rozwodników bez stwierdzenia nieważności małżeństwa oraz w różnym stopniu niepełnosprawnych fizycznie lub umysłowo” (nr 26).⁵²

28. Co dokument roboczy dla etapu kontynentalnego mówi o wyświęcaniu kobiet?

Dla promotorów synodu kobiety znalazłyby się wśród „wykluczonych mniejszości”. Dokument roboczy dla etapu kontynentalnego mówi, że w Kościele należy ustanowić nową kulturę, z nowymi praktykami, strukturami i zwyczajami (zob. nr 60) dla pełnego i równego uczestnictwa kobiet w strukturach zarządzających organami kościelnymi (zob. nr 64). Potwierdza, że wiele kobiet odczuwa smutek, że ich wkład i charyzmaty nie zawsze są doceniane (zob. nr 61). Wreszcie, mówi, że wielu domaga się diakonatu kobiet i możliwości głoszenia kazań. Niektórzy proponują święcenia kapłańskie dla kobiet (zob. nr 64).

Sam papież Franciszek podjął znaczący krok. W kwietniu, po raz pierwszy w historii, przyznał kobietom prawo do głosowania na synodzie. Rzymski papież zdecydował, że do 25% uczestników synodu będą stanowić świeccy,

51 Sekretariat Generalny Synodu, „Rozszerz przestrzeń *twego* namiotu”. Dokument roboczy dla etapu kontynentalnego, Synod.org.pl, https://synod.org.pl/wp-content/uploads/2022/11/Dokument_roboczy_dla_etapu_kontynentalnego_PL_ver2.pdf.

52 Konferencja Biskupów Katolickich Stanów Zjednoczonych i Konferencja Biskupów Katolickich Kanady, "For a Synodal Church: Communion, Participation, and Mission: North American Final Document for the Continental Stage of the 2021-2024 Synod", USCCB.org, nr 26, <https://www.usccb.org/resources/North%20American%20Final%20Document%20-%20English.pdf>.

mężczyźni i kobiety, wszyscy z równym prawem głosu z biskupami.⁵³

29. Czy te tematy są nowe?

Nie. Odpowiadają one starym twierdzeniom wiodących postępowych prądów, sformułowanym zwłaszcza po Soborze Watykańskim II. Najprzewielebniejszy ks. Marian Eleganti, emerytowany biskup pomocniczy Chur w Szwajcarii, stwierdza: „Sądziłem, jak głosi tytuł, że tematem, którym będziemy się zajmować, będzie „synodalność” jako rzekomo nowy *modus operandi* Kościoła. Tak się nie stało. Zamiast tego ponownie chodzi o te same pozostałości synodalne, które są podgrzewane po raz kolejny od lat siedemdziesiątych: demokracja, uczestnictwo, upodmiotowienie, kobiety we wszystkich urzędach i diakonat lub kapłaństwo kobiet; rewizja moralności seksualnej w zakresie pozamałżeńskich stosunków seksualnych, ponownego małżeństwa i homoseksualizmu: zakończenie kapłaństwa w liturgii itp. Wszyscy to znamy”.⁵⁴

Najbardziej wyrazistym przypadkiem była tak zwana Rada Duszpasterska Holandii, która odbyła się w trzyleciu 1968-1970 z trybami i propozycjami podobnymi do tych, które Synod o Synodalności przedstawia dzisiaj. Kościół holenderski pogrążył się w głębokim kryzysie z powodu tego skandalicznego zgromadzenia. W styczniu 1980 r. Jan Paweł II zwołał Synod Biskupów Holandii w celu rozwiązania kryzysu. Holenderscy biskupi musieli podpisać dokument, którego wydźwięk stanowił wycofanie się z wielu błędów wyznawanych przez ich Radę w latach 1968-1970.⁵⁵

E – „Włączanie”

30. Co oznacza „włączanie” dla promotorów synodu?

Pomimo wagi, jaką proces synodalny przywiązuje do imperatywu „włączania”, żaden z oficjalnych dokumentów nie definiuje tego terminu. Wydaje się, że skoro synodalność polega na „wspólnym podróżowaniu”, cała ludzkość musi w nim uczestniczyć, nie wykluczając nikogo.⁵⁶

53 Gerard O'Connell, "For First Time in History, Francis Gives Women Right to Vote at the Synod," *America*, 26 kwietnia 2023 r., <https://www.americamagazine.org/faith/2023/04/26/pope-francis-women-vote-synod-245178>.

54 Marian Eleganti, "Die angebliche Synode über Synodalität" [Domniemany synod na temat synodalności], *Kath.net*, 2 listopada 2022 r., <https://www.kath.net/news/79899>.

55 Zob. Jan Paweł II, "Sinodo Particular de los Obispos de los Países Bajos-Conclusiones" (31 stycznia 1980 r.), *Vatican.va*, https://www.vatican.va/content/john-paul-ii/es/speeches/1980/january/documents/hf_jp-ii_spe_19800130_sinodo.html.

56 „Proces ten obejmuje rozeznanie głównego tematu synodalnego 'jak dziś idziemy razem', a jego priorytety są opracowywane w sposób jak najbardziej inkluzywny". "Frequently Asked Questions on the Continental Stage", nr 2, *Synod.va*, dostęp 12 czerwca 2023 r., <https://www.synod.va/content/dam/sy>

Wobec braku religijnej definicji „włączania”, przypuszczamy, że autorzy dokumentów synodalnych używają go w jego współczesnym znaczeniu w społeczeństwie obywatelskim: „praktyka lub polityka zapewniania równego dostępu do możliwości i zasobów ludziom, którzy w przeciwnym razie mogliby zostać wykluczeni lub zmarginalizowani”.⁵⁷

Chociaż termin ten jest często używany jako synonim integracji, istnieje istotna różnica, ponieważ „integracja oznacza dostosowanie jednostek do cech środowiska”, podczas gdy włączanie „opiera się na dostosowaniu norm społecznych, polityk i realiów, aby umożliwić integrację wszystkich członków społeczeństwa w zróżnicowany sposób”,⁵⁸ czyli poświęcenie tożsamości zbiorowej w celu zaakceptowania wszystkich „takimi, jakimi są” w imię różnorodności.

31. Co kryje się za propozycją „włączania”?

Gavin Ashenden – były biskup anglikański i kapelan królowej Elżbiety II, nawrócony na katolicyzm, a obecnie wicedyrektor znanego dziennika *Catholic Herald* – potępił dokument roboczy synodu dla etapu kontynentalnego jako konia trojańskiego. Ma on na celu manipulowanie umysłami ludzi poprzez grę „słowami-talizmanami”⁵⁹, takimi jak różnorodność, włączanie i równość. Píše on: „Sztuczka jest bardzo prosta. Polega na użyciu słowa, które na pierwszy rzut oka wygląda bardzo atrakcyjnie, ale zawiera ukryty niuans, tak że ostatecznie oznacza coś innego, być może nawet przeciwnego”.

Ashenden kontynuuje z wielką wnikliwością:

Dokument nosi tytuł *Rozszerz przestrzeń twego namiotu* (z *Księgi Izajasza* 54, 2). Główną ideą, którą ma realizować, jest „radykalne włączenie”. Namiot jest przedstawiany jako miejsce radykalnego włączenia, z którego nikt nie jest wykluczony, a idea ta służy jako hermeneutyczny klucz do interpretacji całego dokumentu.

Sztuczka słowna jest łatwa do wyjaśnienia. Bycie wykluczonym kojarzy się z byciem niekochanym. Ponieważ Bóg jest miłością, oczywiście nie chce, aby ktokolwiek doświadczył bycia niekochanym, a zatem wykluczonym; ergo Bóg, który jest Miłością, musi opowiadać się za radykalnym włączaniem. W związku z tym język piekła i sądu

[nod/common/phases/continental-stage/FAQ_Continental-Stage_EN.pdf](https://www.google.com/search?q=inclusion+meaning).

⁵⁷ Google, znaczenie terminu „włączanie”, 12 czerwca 2023 r., <https://www.google.com/search?q=inclusion+meaning>.

⁵⁸ <https://conceptodefinition.de/inclusion/>.

⁵⁹ Prof. Plínio Corrêa de Oliveira w *swojej pracy* *Unperceived Ideological Transshipment and Dialog* („Niezuważalny przeladunek ideologiczny i dialog”) dogłębnie analizuje rolę „słów-talizmanów” w rewolucyjnej propagandzie.

w Nowym Testamencie musi być jakąś formą aberracyjnej hiperboli, której nie należy traktować poważnie, ponieważ idea Boga jako miłości włączającej ma pierwszeństwo. A ponieważ te dwie koncepcje są wzajemnie sprzeczne, jedna z nich musi zniknąć. Włączanie zostaje, sąd i piekło odchodzą. Innymi słowy: „Jezus odchodzi, a Marks zostaje”.

Jest to następnie stosowane w celu obalenia całego dogmatycznego i etycznego nauczania Kościoła.

Kobiety nie będą już wykluczane ze święceń kapłańskich, związki LGBT będą uznawane za małżeństwa; a potem prawdziwe rozszerzenie postępowych ambicji przebija się na powierzchnię, gdy pojawia się sugestia, że poligamiści zostaną przyciągnięci „do namiotu Kościoła”.

Byłoby poważnym błędem nie zdawać sobie sprawy, że postępowy, liberalny sposób myślenia chce zmienić etykę wiary. Zastępuje więc kategorie „świętości i grzechu” kategoriami „włączania i alienacji”. Korzenie tego użycia terminu alienacja znajdują się oczywiście u Marksa.⁶⁰

32. Czy „radykalne włączanie” jest kluczem do zrozumienia nadchodzącego synodu?

Tak. Vademecum stwierdza: „Należy podjąć prawdziwe wysiłki, aby zapewnić włączenie tych, którzy znajdują się na marginesie lub czują się wykluczeni” (s. 13). Według Dokumentu Roboczego dla Etapu Kontynentalnego, zdanie, które otwiera rozdział 54 Księgi Izajasza – „Rozszerz przestrzeń twego namiotu” – stanowi klucz do interpretacji treści dokumentu, ponieważ definiuje powołanie Kościoła jako otwartą przestrzeń komunii, uczestnictwa i misji, w której słuchanie należy rozumieć „jako otwartość na przyjęcie: zaczyna się od pragnienia radykalnego włączenia – nikt nie jest wykluczony” (nr 11-1).

W rzeczywistości „wizja Kościoła zdolnego do radykalnego włączania, wspólnej przynależności i głębokiej gościnności zgodnie z nauczaniem Jezusa jest w centrum procesu synodalnego” (nr 31), ponieważ prowadzi „na drogę nawrócenia ku Kościołowi synodalnemu. Oznacza to Kościół, który uczy się ze słuchania, jak odnowić swoją misję ewangelizacyjną w świetle znaków czasu, aby nadal oferować ludzkości sposób bycia i życia, w którym wszyscy mogą czuć się włączeni jako główni bohaterowie” (nr 13).

Potrzeba „inkluzywności” jest tak radykalna, że dokument pt. „Sugestie dotyczące liturgii z okazji otwarcia Synodu w kościołach lokalnych” stwier-

⁶⁰ Gavin Ashenden, “The Vatican New Synod’s Document Radically Overturns Christian Teaching”, *Catholic Herald*, 1 listopada 2022 r., <https://catholicherald.co.uk/the-vaticans-new-synod-document-radically-overturns-christian-teaching/>. Przedrukowano za zgodą.

dza, że „należy również podjąć wysiłki, aby włączyć tych, którzy czasami mogą być wykluczeni, w tym członków innych wyznań chrześcijańskich i innych religii”.⁶¹

33. Czy to „radykalne włączenie” zmieni struktury i doktrynę Kościoła?

Tak. Według promotorów synodu, droga do większej integracji „zaczyna się od słuchania i wymaga szerszego i głębszego nawrócenia postaw i struktur”.⁶² „To nawrócenie” – kontynuuje Dokument roboczy – „przekłada się na równie nieustanną reformę Kościoła, jego struktur i stylu”.⁶³ Jednym z głównych celów procesu synodalnego jest „odnowienie naszej mentalności i naszych struktur kościelnych”,⁶⁴ co „naturalnie będzie wymagało odnowienia struktur na różnych poziomach Kościoła”.⁶⁵

Znany amerykański kanonista i analityk religijny ks. Gerald E. Murray słusznie zauważa, że „włączenie” tych „zmarginalizowanych mniejszości” miałyby bezpośrednią konsekwencję w postaci

odrzucenia nauk, które są sprzeczne z przekonaniem i pragnieniami:

- tych, którzy żyją w cudzołożnych drugich „małżeństwach”.
- mężczyzn, którzy mają dwie, trzy lub więcej żon,
- homoseksualistów i biseksualistów,
- osoby nieakceptujące swojej biologicznej płci,
- kobiet, które chcą zostać wyświęcone na diakonów i kapłanów,
- świeckich, którzy chcą władzy danej przez Boga biskupom i kapłanom. (...)

[I konkluduje:] W dzisiejszym Kościele wyraźnie trwa otwarta rewolucja, próba przekonania nas, że przyjęcie herezji i niemoralności nie jest grzechem, ale raczej odpowiedzią na głos Ducha Świętego przemawiającego przez ludzi, którzy czują się marginalizowani przez Kościół, który do tej pory nie był wierny swojej misji.⁶⁶

⁶¹ Sekretariat Generalny Synodu Biskupów, "Suggestions for the Liturgy to Celebrate the Opening of the Synod in Local Churches" z 17 października 2021 r., Synod.va, https://www.synod.va/content/dam/synod/common/phases/en/EN_Step_8_opening_liturgy.pdf.

⁶² Sekretariat Generalny Synodu, „Rozszerz przestrzeń twego namiotu”...

⁶³ Tamże, nr 101.

⁶⁴ Synod Biskupów, *Vademecum*, 11.

⁶⁵ Tamże, 21.

⁶⁶ Gerald E. Murray, "A Self-Destructive Synod", *The Catholic Thing*, 31 października 2022, <https://www.thecatholicthing.org/2022/10/31/a-self-destructive-synod/>. Przedrukowano za zgodą.

34. Czy „włączanie” wdraża „Kościół ubogich” teologii wyzwolenia?

Tak. Przez dziesięciolecia tak zwani teologowie wyzwolenia zaczęli poszerzać marksistowską koncepcję „ubogich” – to znaczy pozbawionych własności materialnej – o każdą kategorię, która rzekomo czuje się „uciskana”, taką jak kobiety, ludy tubylcze, czarni, homoseksualiści i tak dalej.

W świetle podróży synodalnej, Synteza etapu kontynentalnego Synodu dla Ameryki Łacińskiej i Karaibów, silnie inspirowana teologią wyzwolenia, ponownie proponuje starą ideę „Kościoła ubogich” lub „Kościoła ludowego”.

Mówiąc o „Kościele, który jest „schronieniem dla zranionych i złamanych” (można by powiedzieć „uciśnionych”), Dokument Ameryki Łacińskiej potwierdza:

Ważne jest, abyśmy w procesie synodalnym odważyli się poruszyć i rozeznaczyć wielkie tematy, które często są zapomniane lub spychane na bok, a także spotkać się z innymi i wszystkimi tymi, którzy są częścią ludzkiej rodziny i często są marginalizowani, nawet w naszym Kościele. Kilka apeli przypomina nam, że w duchu Jezusa musimy „włączyć ubogich, wspólnoty LGTBIQ+, pary w drugim związku, księży, którzy chcą powrócić do Kościoła w nowej sytuacji, kobiety, które dokonują aborcji ze strachu, więźniów, chorych” (Południowy Stożek Ameryki Południowej). Chodzi o „wspólne kroczenie w Kościele synodalnym, który słucha wszelkiego rodzaju wygnańców, aby czuli się jak w domu”, Kościele, który jest „schronieniem dla zranionych i złamanych”.⁶⁷

F – Dokument roboczy dla etapu kontynentalnego

35. Jaki był wynik świadectw zebranych podczas konsultacji diecezjalnych?

Rezultatem był Dokument roboczy dla etapu kontynentalnego przesłany przez Sekretariat Generalny Synodu pod tytułem Rozszerz przetrzeń twego namiotu, wyrażenie zaczerpnięte z księgi proroka Izajasza. Jest on również znany jako Dokument Przygotowawczy.

Od czasu publikacji dokument ten spotkał się z ostrą krytyką nawet ze strony wysokich rangą duchownych. Na przykład nieżyjący już kardynał George Pell określił go jako „jeden z najbardziej niespójnych dokumentów, jakie kiedykolwiek zostały wysłane z Rzymu”. Australijski kardynał skomentował: „Nie jest to podsumowanie katolickiej wiary ani nauczania Nowego Testamentu. Jest niekompletny, w znacznym stopniu wrogi tradycji aposto-

⁶⁷ CELAM, „Synthesis of the Continental Stage of the Synod for Latin America and the Caribbean” nr 65, <https://kongreskk.pl/wp-content/uploads/2023/04/Synteza-Ameryki-Lacinskiej-i-Karaibow.pdf>.

skiej i nigdzie nie uznaje Nowego Testamentu jako Słowa Bożego, normatywnego dla całego nauczania o wierze i moralności. Stary Testament jest ignorowany, patriarchat odrzucany, a Prawo Mojżeszowe, w tym Dziesięć Przykazań, nie jest uznawane”. I konkluduje: „Kościół katolicki musi uwolnić się od tego ,toksycznego koszmaru”⁶⁸

Znany socjolog Mark Regnerus jest równie jednoznaczny, gdy opisuje ironicznie Dokument dla Etapu Kontynentalnego jako „listę życzeń sfrustrowanych reformatorów, którzy przesunęli opcję preferencyjną z ubogich na ‘młodych’ i kulturowo wyobcowanych”. Po przeanalizowaniu dokumentu prof. Regnerus podsumowuje: „Jako socjolog mam poważne obawy co do metodologicznego bałaganu, który charakteryzował to ogromne, niezgrabne przedsięwzięcie polegające na gromadzeniu i analizie danych dokonane przez ten synod”. Według niego dokument ten nie jest oparty na obiektywnych danych:

Wśród zapytań jest kilka wyraźnie skierowanych na subiektywne doświadczenia autorów. (...)

(...) Emocjonalne terminy nasycają dokument.⁶⁹

36. Czy jest to dokument ideologicznie stronniczy?

Tak, Carl Olson, redaktor The Catholic World Report, poczynił kilka bardzo interesujących spostrzeżeń na temat Dokumentu Przygotowawczego:

[Dokument] (...) wspomina o „hierarchii” tylko trzy razy, a w dwóch z tych przypadków występuje w jawnie negatywnym odcieniu, tak jak wtedy, gdy przykład „utrzymywania się przeszkód strukturalnych” jest identyfikowany jako „hierarchiczne struktury, które sprzyjają autokratycznym tendencjom (...)”.

W rzeczywistości odnosi się wrażenie, że Kościół nieustannie ewoluuje, a horyzontalne społeczeństwo – oczywiście „lud Boży” – jest ożywiane niekończącym się dialogiem, ciągłym narzekaniem i eklektyczną różnorodnością w byciu ofiarą. (...)

(...) Kiedy wspomina się o „świeckich”, prawie zawsze służy to narzekaniu: świeccy są bierni i oddaleni od duchowieństwa (#19), są ofiarami klerykalizmu (#58), są przeciążeni (#66), nie pozwala się im robić więcej w parafii (#68, 91) i są trzymani z dala od możliwości zrobienia więcej (#100)...

68 George Pell i Damian Thompson, "The Catholic Church Must Free Itself From This Toxic Nightmare" *The Spectator*, 11 stycznia 2023 r., <https://www.spectator.co.uk/article/the-catholic-church-must-free-itself-from-this-toxic-nightmare/>.

69 Marc Regnerus, "Census Fidei? Methodological Missteps Are Undermining the Catholic Church's Synod on Synodality", *Public Discourse*, 8 stycznia 2023 r., <https://www.thepublicdiscourse.com/2023/01/86704/>.

Dlaczego „doświadczenie” jest tak często powtarzaniem tematem dokumentu, pojawiającym się ponad 60 razy? I dlaczego terminy „świętość” i „cnota” pojawiają się łącznie zero razy? O „podróży” wspomina się 37 razy, ale słowa „niebo”, „chwała” i „uszcześliwiający” pojawiają się dokładnie zero razy. (...)

Czy istnieje dobry powód, dla którego „słuchać” i „słuchanie” pojawiają się ponad pięćdziesiąt razy, podczas gdy „pokutować” i „pokuta” nigdy się nie pojawiają? (...)

(...) Dokument ten również nigdy nie odnosi się do „zła”, „występków”, „nieprawości” lub czegokolwiek podobnego. Dlaczego nie? (...)

Być może za bardzo skupiam się na liczbach i słowach, a za mało na procesach i strukturach. Ale w dokumencie liczącym około 15 000 słów, który dotyczy Kościoła, kościelności, świeckich, ewangelizacji i życia jako katolik, uderzające jest to, że terminy „proces” (44) i „dialog” (31) pojawiają się znacznie więcej razy niż „uwielbienie” (0), „cześć” (0) i „dziękczynienie” (0).⁷⁰

G – Czy skonsultowano się z wiernymi?

37. Teoretycznie proces synodalny powinien konsultować się z całym „ludem Bożym”. Czy tak się stało?

Nie. Zgodnie z doktryną inspirującą synod o synodalności, wyjaśnioną na poprzednich stronach, „Lud Boży” powinien być konsultowany jako nieomylny *in credendo*. W praktyce tylko nielicznym mniejszościom pozwolono interweniować w procesie konsultacyjnym synodu. Czy to przypadkowo, czy celowo, były to właśnie te postępowe mniejszości, które już walczyły o reformę Kościoła.

Na przykład Konferencja Episkopatu Francji poinformowała, że 150 000 osób „zmobilizowało się, aby przyczynić się do refleksji nad synodem na temat synodalności w 2023 r.”⁷¹ Stanowi to zaledwie 3,47% wiernych, którzy chodzą na niedzielną Mszę Świętą lub 0,35% wszystkich katolików we Francji.

W dokumencie Krajowego Synodu Kościoła Katolickiego w Hiszpanii stwierdza się, że „zaangażowało się w nią ponad 215 000 osób, w większości świeckich, a także osób konsekrowanych, zakonników, kapłanów i bisku-

⁷⁰ Carl E. Olson, „Dialoguing With the Most Incoherent Document Ever Sent Out by Rome”, *The Catholic World Report*, 21 stycznia 2023 r., <https://www.catholicworldreport.com/2023/01/21/dialoguing-with-the-most-incoherent-document-ever-sent-out-from-rome/>. Przedrukowano za zgodą.

⁷¹ „Collecte nationale des synthèses locales sur le Synode 2021-2024 sur la synodalité”, *Eglise.Catholique.fr*, 9 czerwca 2022 r., <https://eglise.catholique.fr/le-synode-2023/synode-des-veques-sur-la-synodalite-2021-2023/527445-collecte-nationale-des-syntheses-locales-sur-le-synode-2023-sur-la-synodalite/>.

pów”.⁷² Stanowi to zaledwie 7,7% wiernych uczeszczających na niedzielną Mszę lub 0,77% katolików.

Liczyby te są podobne w prawie wszystkich krajach: w Austrii uczestniczyło 1,04% katolików; w Belgii 0,54%; w Irlandii 1,13%; w Anglii 0,79%; w Ameryce Łacińskiej 0,21%; nawet w katolickiej Polsce uczestnictwo wyniosło tylko 0,58%.⁷³

W Niemczech internetowa inicjatywa wspierająca tzw. *Synodaler Weg* (Niemiecką Drogę Synodalną) zebrała zaledwie 12 000 podpisów.⁷⁴ W Niemczech jest 21,6 miliona katolików.

38. Co oznaczają te liczby?

Opierając się na tych danych, które są podobne na całym świecie, możemy stwierdzić, że Synod Generalny na temat synodalności wzbudza bardzo małe zainteresowanie wśród wiernych. Czy to może być powód, dla którego Catholic News Agency wymownie zatytułowała wiadomość: „Watykan pozyskuje wpływowe osoby, aby skłonić młodych, rozczarowanych katolików do odpowiedzi na ankietę synodalną”?⁷⁵

W każdym razie skromna odpowiedź wiernych na ankietę synodu rodzi kluczowe pytanie, które może unieważnić synod u jego podstaw: Czy możemy mówić o konsultacjach z „Ludem Bożym”, czy tylko z niewielkimi mniejszościami? Kim są te mniejszości? Kto nimi kieruje?

H – „Sekta” w centrum synodu?

39. Dlaczego wierni katolicy są niezainteresowani?

Wiele powodów może tłumaczyć brak zainteresowania wiernych procesem synodalnym. Jedną z nich przedstawia Andrea Grillo, profesor Papieskiego Instytutu Liturgicznego Św. Anzelma, znany ze swoich postępowych batalii i bezwarunkowego poparcia dla najodważniejszych tez synodu. Jest to kwestia hermetycznego, zawilego języka.

W słowach, które można by ekstrapolować na cały proces synodalny, Grillo pisze o niemieckim *Synodaler Weg*: „Wielka produkcja [dokumen-

72 "Síntesis sobre la fase diocesana del sínodo sobre la sinodalidad de la Iglesia que peregrina en España", Laicos.ConferenciaEpiscopal.es, 11 czerwca 2022 r,

<https://laicos.conferenciaepiscopal.es/wp-content/uploads/2022/06/SINTESIS-FINAL-FASE-DIOCESANA-DEL-SINODO.pdf>.

73 Zob. Luke Coppen, "How Many People Took Part in the Synod's Diocesan Phase?", *The Pillar*, 29 stycznia 2023 r., <https://www.pillaratholic.com/p/how-many-people-took-part-in-the>.

74 Mathias von Gersdorff, "Il Weg può influenzare in sens negativo il prossimo Sinodo Generale," *Tradizione Famiglia Proprietà* (marzec 2023), s. 9.

75 Zelda Caldwell, "Vatican Enlists Influencers to Get Young, Disenchanted Catholics to Answer Synod Survey", *Catholic News Agency*, 9 sierpnia 2022, <https://www.catholicnewsagency.com/news/252000/vatican-enlists-influencers-to-get-young-disenchanted-catholics-to-answer-synod-survey>.

tów] generowana przez Drogę Synodalną może stwarzać problemy interpretacyjne (...) ponieważ odnosi się do źródeł i języków nie do końca przejrzystych dla zewnętrznego czytelnika”.⁷⁶ Innymi słowy, dokumenty Drogi Synodalnej posługują się hermetycznym językiem niezrozumiałym dla „zewnątrznego” czytelnika i zrozumiałym tylko dla ograniczonego kręgu „wtajemniczonych” lub osób dobrze poinformowanych. Rzymski profesor twierdzi, że należałoby zacząć przyzwyczajać wiernych do rozumienia słów w nowym znaczeniu, odmiennym od ich pierwotnego znaczenia. Innymi słowy, Grillo proponuje wtajemniczenie niewtajemniczonych.

40. Czy Grillo nie nawiązuje do ukrytej grupy, odnosząc się do katolickiej opinii publicznej jako czegoś „zewnątrznego” w stosunku do kręgu wtajemniczonych?

Tak. Wydaje się, że jest to również sedno wypowiedzi kardynała Gerharda Müllera w odniesieniu do niemieckiej *Synodaler Weg*: „Ideologie homoseksualne i genderowe, które są sprzeczne z każdą antropologią naukową, filozoficzną i teologiczną, zastąpiły hermeneutykę wiary katolickiej w „outsiderstwie” katolicyzmu niemieckiej sekty synodalnej”.⁷⁷

⁷⁶ Andrea Grillo, "La forma dell'incontro e le argomentazioni in campo: episcopato tedesco e curia romana" *Rivista Europea di Cultura*, 25 listopada 2022 r., <https://www.cittadellaeditrice.com/munera/la-forma-dellincontro-e-le-argomentazioni-in-campo-episcopato-tedesco-e-curia-romana/>.

⁷⁷ Andreas Wailzer, "Cdl. Müller: German 'Synodal Sect' Has Replaced Catholic Faith With LGBT Ideology", *LifeSiteNews.com*, 13 lutego 2023, <https://www.lifesitenews.com/news/cdl-muller-german-synodal-sect-has-replaced-catholic-faith-with-lgbt-ideology/>.

IV – REFORMA KOŚCIOŁA

41. Na jakich płaszczyznach należy zmieniać struktury kościelne?

Zgodnie z dokumentem przygotowawczym do synodu, struktury Kościoła powinny zostać zmienione na trzech płaszczyznach:

1. stylu, w którym Kościół zwyczajnie żyje i działa;
2. płaszczyźnie struktur i procesów eklezjalnych;
3. płaszczyźnie procesów i wydarzeń synodalnych.⁷⁸

Dokument roboczy dla etapu kontynentalnego potwierdza, że rozdział między kapłanami a resztą Ludu Bożego musi zostać wyeliminowany (nr 19), przewyciężając wizję Kościoła zbudowaną wokół posługi święceń (nr 67) i struktur hierarchicznych, które sprzyjają tendencjom autokratycznym i rozbijają relacje między księżmi i świeckimi (nr 33). Proponuje synodalny model instytucjonalny, który zdekonstruowałby piramidalną władzę, która obecnie istnieje (nr 57), i pozwoliłby życiu Kościoła prawdziwie praktykować współodpowiedzialność wszystkich w odpowiedzi na dary, którymi Duch Święty obdarza wiernych (nr 66), zwłaszcza w odniesieniu do instytucji i struktur zarządzania (nr 71). Pragnie, aby różne rady (parafialne, prezbiterialne i episkopatu) nie były jedynie opiniodawcze, ale były miejscami, w których decyzje podejmuje się w oparciu o wspólnotowe procesy rozeznawania (nr 78).

42. Czy te zmiany wpłyną również na liturgię?

Tak. Jeśli chodzi o liturgię, dokument przygotowawczy sugeruje wdrożenie synodalnego stylu celebracji liturgicznej, który pozwala na aktywne uczestnictwo wszystkich wiernych (nr 91), zastanowienie się nad liturgią, która jest zbyt skoncentrowana na celebriansie (nr 93).

43. Jaki jest główny problem Kościoła według promotorów synodu?

Promotorzy synodu twierdzą, że głównym problemem Kościoła jest klerykalizm, czyli hierarchiczne struktury, które dzielą go na duchownych i świeckich, na *Ecclesia docens* i *Ecclesia discens*.

Dokument przygotowawczy narzeka na „brak wspólnotowych procesów słuchania i rozeznawania” i wskazuje na „utrzymywanie się przeszkód strukturalnych, takich jak: struktury hierarchiczne, które sprzyjają tendencjom autokratycznym; kultura klerykalna i indywidualistyczna, która izoluje jednostki i rozbija relacje między księżmi i świeckimi”. W konkluzji podkreśla

⁷⁸ Synod Biskupów, *Dokument przygotowawczy...*, nr 27.

się „znaczenie pozbycia się klerykalizmu w Kościele (...). [Jest to] kultura, która izoluje duchownych i szkodzi świeckim”.⁷⁹

44. Jak zaradzić klerykalizmowi?

Dla promotorów synodu lekarstwem na klerykalizm byłoby wdrożenie „współodpowiedzialności” poprzez uznanie równej godności wszystkich ochrzczonych oraz wartości charyzmatów i posług świeckich, ponieważ „kierownictwo obecnych struktur duszpasterskich, a także mentalność wielu księży nie sprzyjają tej współodpowiedzialności”.⁸⁰ Widzą potrzebę „przewyciężenia wizji Kościoła zbudowanego wokół posługi święceń, aby przejść do Kościoła, który jest ‘cały ministerialny’, który jest wspólnotą różnych charyzmatów i posług”.⁸¹

45. Jakie zmiany należy wprowadzić w obecnych strukturach Kościoła?

Promotorzy synodu twierdzą, że dynamika współodpowiedzialności powinna przenikać „wszystkie poziomy życia kościelnego”.

Watykański Sekretariat Stanu podaje przykład: „Zachowując swoją kolegialność i wolność podejmowania decyzji, która jest pozbawiona jakichkolwiek nacisków, Konferencje Episkopatu powinny włączać przedstawicieli duchowieństwa i świeckich z różnych diecezji”.⁸²

Na poziomie diecezjalnym, rady duszpasterskie byłyby „powołane do bycia coraz bardziej instytucjonalnymi miejscami integracji, dialogu, przejrzystości, rozeznania, oceny i upodmiotowienia wszystkich”.⁸³

Na poziomie parafialnym „Kościół musi nadać synodalną formę i sposób postępowania także swoim własnym instytucjom i strukturom, zwłaszcza tym, które dotyczą zarządzania”.⁸⁴ Przedstawia sugestię z Papui Nowej Gwinei i Wysp Salomona: „Kiedy chcemy coś zrobić w naszej parafii, zbieramy się, słuchamy sugestii wszystkich we wspólnocie, razem ustalamy i razem wykonujemy podjęte postanowienia”.⁸⁵

79 Sekretariat Generalny, „Rozszerz przestrzeń twego namiotu”..., nr 33, 58.

80 Tamże, nr 66.

81 Tamże, nr 67.

82 Tamże, nr 75.

83 Tamże, nr 78.

84 Tamże, nr 71.

85 Tamże, nr 66.

46. Czy ten kolegialny system nie spowoduje napięć i nieporozumień?

Podczas gdy napięcia pojawiają się naturalnie, „nie wolno nam się ich bać, ale należy je wyartykułować w procesie nieustannego rozeznawania we wspólnocie, aby wykorzystać je jako źródło energii, bez ich niszczenia”.⁸⁶

47. Czym ten proces różniłby się od współczesnej demokracji?

Aby złagodzić „obawy, że nacisk na synodalność może spowodować przyjęcie w Kościele mechanizmów i procedur skupionych na zasadzie demokratycznej większości”, dokument roboczy dla etapu kontynentalnego stwierdza, że „decyzje podejmowane są na podstawie procesów rozeznania wspólnotowego, a nie zasady większości, stosowanej w systemach demokratycznych”.⁸⁷

48. Czym jest „rozeznanie wspólnotowe”?

Dla Dokumentu Przygotowawczego konieczne jest podjęcie wysiłku słuchania, aż do osiągnięcia „jednomyślnej zgodności”, będącej owocem „łączącego wszystkich umiłowania wspólnej misji ewangelizacyjnej, a nie reprezentowania sprzecznych interesów”, poprzez „owocne powiązanie między sensus fidei Ludu Bożego z nauczycielską funkcją Pasterzy”.⁸⁸

W tym sensie hierarchia nie wykorzystuje swojego autorytetu nauczycielskiego do dogmatycznego rozstrzygnięcia kontrowersji. Mimo to pozwala na wzrost napięcia między tezą a antytezą, aż do osiągnięcia konsensualnej syntezy.

49. Jak wyglądałby nowy ustrój Kościoła?

Dla organizatorów synodu, każdy akt władzy musiałby przejść przez dwa etapy: konsultacje i opracowanie we wspólnocie, a następnie zatwierdzenie przez odpowiedni organ.

Międzynarodowa Komisja Teologiczna pisze: „Synod, zgromadzenie lub rada nie mogą podejmować decyzji bez prawowitych pasterzy. Proces synodalny musi odbywać się w ramach hierarchicznie zorganizowanej wspólnoty. W diecezji, na przykład, konieczne jest rozróżnienie między procesem wypracowywania decyzji (decision-making) poprzez wspólny wysiłek rozeznawania, konsultacji i współpracy, a podejmowaniem decyzji duszpasterskich (decision-taking), co podlega władzy biskupa, gwaranta apostołskości i katolickości.

⁸⁶ Tamże, nr 71.

⁸⁷ Tamże, nr 18, 78.

⁸⁸ Synod Biskupów, *Dokument przygotowawczy...*, nr 14.

Wypracowywanie jest zadaniem synodalnym, samo zaś podjęcie decyzji należy do kompetencji biskupa”.⁸⁹

50. Jeśli opinia wiernych i opinia papieża są rozbieżne, która z nich przeważa?

Kardynał Francesco Coccopalmerio, emerytowany przewodniczący Papieskiej Rady ds. Tekstów Prawnych, proponuje rozwiązanie synodalne: „Papież mógłby zobowiązać się, że nigdy nie będzie wykonywał szczególnie ważnych aktów magisterium lub szczególnie ważnych aktów władzy jako jednostka, a w konsekwencji może zobowiązać się, że zawsze będzie wzywał kolegium biskupów do wykonywania takich aktów jako podmiot wspólnotowy”.⁹⁰

Tak więc, w przypadku rozbieżności między opinią wiernych a opinią papieża, ten ostatni zobowiązałby się nie używać swojej nieomyślności, ale kontynuować dialog ze wspólnotą. To właśnie zdaje się insynuować papież Franciszek, mówiąc o Synodzie Amazońskim:

Jednym z bogactw i oryginalności pedagogiki synodalnej jest właśnie unikanie stosowania logiki parlamentarnej w nauczaniu, jak słuchać we wspólnocie tego, co Duch mówi do Kościoła. (...)

Lubię myśleć, że w pewnym sensie synod jeszcze się nie skończył. Ten czas akceptacji całego procesu, którego byliśmy świadkami, jest dla nas wyzwaniem, abyśmy nadal szli razem i wprowadzali to doświadczenie w życie.⁹¹

51. Jakie podstawy teologiczne przedstawiają promotorzy synodu, aby uzasadnić współodpowiedzialność wspólnotową w życiu Kościoła?

Jak wspomniano, dla promotorów synodu współodpowiedzialność opiera się na równej godności wszystkich ochrzczonych oraz uznaniu charyzmatów i posług świeckich.

Dokument na temat synodalności przygotowany przez Międzynarodową Komisję Teologiczną stwierdza, że kolidując między *sensus fidei* a władzą tych, którzy sprawują posługę duszpasterską jedności i zarządzania „podkreśla wspólną dla wszystkich godność chrzcielną i współodpowiedzialność, wzmacnia obecność charyzmatów udzielanych przez Ducha Świętego Ludowi Bożemu, uznaje szczególną posługę pasterzy w kolegialnej i hierarchicznej komunii z biskupem Rzymu”.⁹²

⁸⁹ Międzynarodowa Komisja Teologiczna, *Synodalność w życiu...*, nr 69.

⁹⁰ Lorenzo Prezzi, "Coccopalmerio: nuovi esercizi di primato", *Settimana News*, 7 stycznia 2020 r., <http://www.settimananews.it/chiesa/coccopalmerio-nuovi-esercizi-primato/>.

⁹¹ Antonio Spadaro, "Il governo di Francesco: È ancora attiva la spinta propulsiva del pontificato?" *La Civiltà Cattolica*, 5 września 2020 r., <https://www.laciviltacattolica.it/articolo/il-governo-di-francesco/>.

⁹² Międzynarodowa Komisja Teologiczna, *Synodalność w życiu...*, nr 72.

52. Jak dalece zamierzają uznać „charyzmaty” i świeckie „posługi”?

Podobnie jak wszystko w tym synodzie na temat synodalności, charyzmaty i posługi świeckich poddane są również otwartości na dyskusję i stale ewoluują.

Niektóre propozycje wydają się dość radykalne. Na przykład Synteza Kontynentalna Ameryki Łacińskiej i Karaibów, silnie inspirowana teologią wyzwolenia i wnioskami Synodu Amazońskiego z 2019 r., proponuje uznanie każdej „spontanicznej posługi”, w tym tych w plemionach amazońskich: „Zgodnie z prawem istnieje wiele posług, które wypływają z powołania chrzcielnego, w tym spontaniczne i inne uznane posługi, które nie są ustanowione i inne, które są ustanowione z ich szkoleniem, misją i stabilnością. Niektórzy rdzenni mieszkańcy wskazywali nawet, że mają swoje własne posługi, które są już przeżywane, ale nie są uznawane przez instytucję kościelną”.⁹³

Przypomnijmy, że dokumenty Synodu Amazońskiego domagały się, między innymi, uznania pracy szamanów i czarowników za posługę kościelną.

93 CELAM, "Synthesis of the Continental Stage...", nr 84.

V - NIEMIECKA SYNODALER WEG

A – Ścieżka nie tylko dla Niemiec

53. Czym jest *Synodaler Weg*?

Synodaler Weg oznacza Drogę Synodalną. Jest to szczególny sposób, w jaki Kościół katolicki w Niemczech zdecydował się dostosować do synodalności, niezależnie od powszechnego synodu, wyprzedzając go, a nawet wykraczając poza wskazania z Rzymu. Ten neologizm nie znajduje podstaw w prawie kanonicznym ani w Tradycji Kościoła.

Synodaler Weg został zatwierdzony na walnym zgromadzeniu Niemieckiej Konferencji Biskupów w Lingen w 2019 r. jako stała platforma dyskusyjna, na której wszyscy wierni mogliby wypowiedzieć się na temat Kościoła. Faza przygotowawcza lub konsultacyjna zakończyła się w marcu 2023 roku. Propozycje zostały przedłożone biskupom, którzy obecnie je omawiają, aby przedstawić je na Synodzie Powszechnym w Rzymie w październiku 2023 roku.

Promotorzy *Weg* chcą również ustanowić stałą Radę Synodalną złożoną z duchownych i świeckich, przekształcając Kościół w Niemczech w organ w pełni demokratyczny. Rada Synodalna funkcjonowałaby „jako organ konsultacyjny i decyzyjny w sprawie istotnych zmian dotyczących Kościoła i społeczeństwa” oraz „jako organ ponaddiecezjalny w zakresie planowania duszpasterskiego i spraw budżetowych”.⁹⁴

Podczas gdy Watykan zawetował tę propozycję, niemieccy biskupi wydawali się chętni do kontynuowania tej drogi.

Droga Synodalna nie ma określonej formy, ale jest przedstawiana jako proces, który zmienia się po drodze. Strona internetowa Drogi Synodalnej stwierdza: „Podróż synodalna nie ma formy zdefiniowanej przez prawo kanoniczne, ale jest *sui generis* [swego rodzaju]. Można ją zdefiniować jako proces, który przemierza ścieżkę”.⁹⁵

Ta „ścieżka” musi być całkowicie otwarta. Podczas walnego zgromadzenia w Lingen kardynał Reinhard Marx, arcybiskup Monachium i ówczesny przewodniczący Konferencji Episkopatu Niemiec, powiedział: „Wiara może wzrastać i pogłębiać się tylko wtedy, gdy człowiek uwalnia się od blokad w myśleniu, gdy stawia czoła wolnej i otwartej debacie oraz rozwija

⁹⁴ "Ein Synodaler Rat für die katholische Kirche in Deutschland." https://www.synodalerweg.de/fileadmin/Synodalerweg/Dokumente_Rednen_Beitraege/beschluesse-broschueren/SW10-Handlungstext_Synodalitaet-nachhaltig-staerken_2022.pdf.

⁹⁵ "Warum wurde ein Synodaler Weg beschlossen und keine Synode?" w "Strukturen und Prozesse", w "FAQ", SynodalerWeg.de, dostęp 20 czerwca 2023, <https://www.synodalerweg.de/faq>.

zdolność do zajmowania nowych pozycji i otwierania nowych dróg”.⁹⁶

54. Czy *Synodaler Weg* różni się od Synodu Powszechnego?

Formalnie tak, w tym sensie, że jest to proces Kościoła w Niemczech, autonomiczny i równoległy do powszechnego procesu synodalnego. W rzeczywistości w deklarowanych intencjach jego głównych protagonistów, jak zobaczymy później, *Weg* postrzegany jest prawie jak lokomotywa, która pociągnie inne wagony w globalnym procesie synodalnym zainaugurowanym w 2015 roku. Tak przedstawiają to media i jest wysoce prawdopodobne, że najbardziej postępowi uczestnicy Synodu Generalnego, pochodzący z różnych kontynentów, będą chcieli nalegać na kwestie zawarte w agendzie niemieckiej *Weg*. W ten sposób, w najlepszej hipotezie, *Weg* pomógłby uniwersalnemu procesowi w zdobyciu propagandowego gruntu dla najbardziej radykalnych spraw neomodernizmu.

Prosta lektura ich propozycji pokazuje ich głęboką analogię, choć tony Niemieckiej Drogi są bardziej wyraziste.

55. Skąd pomysł niemieckich biskupów?

Promotorzy *Synodaler Weg* twierdzą, że zostali zainspirowani przemówieniem papieża Franciszka z 2015 roku z okazji pięćdziesiątej rocznicy ustanowienia Synodu Biskupów. Papież stwierdził wówczas:

Droga synodalności jest drogą, której Bóg oczekuje od Kościoła trzeciego tysiąclecia. (...)

Synodalność jako konstytutywny wymiar Kościoła (...)⁹⁷

Dodajmy do tego „List do Ludu Bożego pielgrzymującego w Niemczech” z 29 czerwca 2019 r., w którym papież zachęcał do synodalnej drogi:

Wasi pasterze zasugerowali drogę synodalną. Nadal zastanawiamy się, co to konkretnie oznacza i jak się rozwinie. Ze swej strony wyraziłem swoje refleksje na temat synodalności Kościoła przy okazji pięćdziesiątej rocznicy Synodu Biskupów. W istocie chodzi o synod pod przewodnictwem Ducha Świętego, idąc razem i z całym Kościołem pod Jego światłem, przewodnictwem i wtargnięciem, aby nauczyć się słuchać i rozeznawać coraz to nowy horyzont, który On chce nam dać. Ponieważ synodalność zakłada i wymaga wtargnięcia Ducha Świętego.⁹⁸

⁹⁶ "Abschlusspressekonferenz der Frühjahrs-Vollversammlung 2019 der Deutschen Bischofskonferenz in Lingen", DBK.de, 14 marca 2019 r., <https://www.dbk.de/presse/aktuelles/meldung/abschlusspressekonferenz-der-fruehjahrs-vollversammlung-2019-der-deutschen-bischofskonferenz-in-linge/>.

⁹⁷ Papież Franciszek, "Commemorazione del 50.mo anniversario dell'Istituzione del Sinodo dei Vescovi: Discorso del Santo Padre Francesco", 17 października 2015 r., <https://press.vatican.va/content/salastampa/it/bollettino/pubblico/2015/10/17/0794/01750.html#>.

⁹⁸ Papież Franciszek, list "Al Pueblo de Dios que peregrina en Alemania" z 29 czerwca 2019 r., <https://>

Kardynał Reinhard Marx i prof. Thomas Sternberg, przewodniczący Centralnego Komitetu Katolików Niemieckich, oświadczyli: „Papież Franciszek zaprasza nas, abyśmy stali się Kościołem synodalnym, abyśmy szli razem. Taki jest cel *Synodaler Weg* Kościoła w Niemczech. My, biskupi Konferencji Episkopatu i świeccy Centralnego Komitetu Katolików Niemieckich, chcemy iść razem ze wszystkimi katolikami, osobami zakonnymi, kapłanami, a zwłaszcza młodymi ludźmi”⁹⁹

Mówiąc szerzej, promotorzy *Weg* twierdzą, że podążają za magisterium papieża Franciszka w sprawie synodalności, wyrażonym na przykład w adhortacji apostolskiej *Evangelii gaudium* z 2013 r., która stwierdza: „statut Konferencji Episkopatów, który by pojmował je jako podmioty o konkretnych kompetencjach, łącznie z pewnym autentycznym autorytetem doktrynalnym. Nadmierna centralizacja zamiast pomagać, komplikuje życie Kościoła oraz jego dynamizm misyjny”^{100<>}

56. Kto ma głos w *Synodaler Weg*?

Zasadniczo wszyscy niemieccy katolicy, a nawet niekatolicy, którzy chcieliby uczestniczyć, mieliby głos w *Synodaler Weg*. Jednak najważniejszy organ *Weg*, Zgromadzenie Synodalne (Synodalversammlung), jest zmonopolizowany przez najbardziej postępowe frakcje niemieckiego katolicyzmu. Uciszą one wszelkie głosy sprzeciwu i nie boją się konfrontacji z Rzymem, aby zrealizować swój program, nawet jeśli doprowadzi to do schizmy. Te osoby i stowarzyszenia od dziesięcioleci dążą do wywrócenia Kościoła w Niemczech do góry nogami. Wśród nich wyróżnia się Zentralkomitee der deutschen Katholiken (ZdK).

Ten postępowy odłam, który narzuca swój program w ramach *Synodaler Weg*, to stary Linkskatholizismus (lewica katolicka). Przez cały okres posoborowy marzy o zrewolucjonizowaniu Kościoła w Niemczech. Kilka punktów *Weg* było już w programie Synodu w Würzburgu (1971-1975). Na przykład, diakonat dla kobiet, udział świeckich w głoszeniu kazań, rozszerzenie systemu rad parafialnych i diecezjalnych itd.

www.vatican.va/content/francesco/it/letters/2019/documents/papa-francesco_20190629_lettera-feder-germania.html.

⁹⁹ Reinhard Marx i Thomas Sternberg, "Brief von Kardinal Marx und Prof. Dr. Sternberg an die Gläubigen in Deutschland" (1 grudnia 2019 r.), DBK.de, dostęp 20 czerwca 2023 r., https://www.dbk.de/fileadmin/redaktion/diverse_downloads/dossiers_2019/2019-12-01_Brief-Kard.-Marx-und-Prof.-Dr.-Sternberg.pdf.

¹⁰⁰ Papież Franciszek, Adhortacja apostolska *Evangelii gaudium* z 24 listopada 2013, nr 32, https://www.vatican.va/content/francesco/pl/apost_exhortations/documents/papa-francesco_esortazione-ap_20131124_evangelii-gaudium.html.

W latach 90. kilka inicjatyw, takich jak Wir sind Kirche (Jesteśmy Kościołem), wzywało do złagodzenia moralności seksualnej, uznania środków antykoncepcyjnych, zniesienia celibatu księży, demokratyzacji struktur władzy w Kościele i tak dalej.

Cały Linkskatholizismus skupia się teraz na *Synodaler Weg*.

Ten skrajny odłam przesuwa biskupów w kierunku bardziej radykalnych pozycji. Na przykład, Daniela Ordowski, przewodnicząca Katolickiego Ruchu Młodzieży Wiejskiej, pisze: „[W stosunkach z Rzymem] Konferencja Episkopatu Niemiec musiałaby zareagować znacznie odważniej, z większą wściekłością i robić znacznie więcej hałasu. Ostatecznie być może będzie musiała zdecydować się na nieposłuszeństwo. Jak długo będą znosić przepaść między wartościami społecznymi, równością płci i podziałem władzy z jednej strony, a katolicką monarchią patriarchalną z drugiej?”¹⁰¹

57. Jak ważny jest *Synodaler Weg*?

Synodaler Weg przedstawiany jest jako szczególna droga dla Kościoła w Niemczech i jako model – skrajny, ale bardzo wpływowy – dla Synodu Generalnego zwołanego w Rzymie. Wielu obserwatorów zauważa, w jaki sposób wnioski mogą wpłynąć na rozwój całego procesu synodalnego w Kościele powszechnym, zgodnie z precedensem ustanowionym przez Sobór Watykański II, kiedy to, stosownie ze słynnym wyrażeniem, „Ren wpadł do Tybru”¹⁰²

Na przykład, znany watykanista Sandro Magister wyraża tę obawę: „Zarażenie niemiecką ‘ścieżką synodalną’, niekontrolowane przez papieża, przekroczyło granice i grozi wpływem na sam synod generalny na temat synodalności”¹⁰³

Potępiając widoczną sympatię kardynała Mario Grecha dla niemieckich propozycji, watykanista Ed Condon pisze, że niemieccy biskupi wywołali „wrażenie wśród niektórych watykańskich obserwatorów, że cały globalny proces synodalny ma rodzaj ‘opcji preferencyjnej’ dla Niemców”¹⁰⁴

Biskup Georg Bätzing, przewodniczący Konferencji Episkopatu Niemiec i czołowy promotor *Weg*, odnosząc się do dokumentu przygotowawczego Synodu *Rozszerz przestrzeń twego namiotu*, który zawiera wiele propozycji

101 Daniela Ordowski, "Angst vor Rom", Taz.de, 20 listopada 2022 r., <https://taz.de/Deutsche-Bischoefe-beim-Papst!/5893187/>.

102 Zob. Wilgen, *Ren wpada do Tybru...*

103 Sandro Magister, "The German Synod Is Infecting the Whole Church, Without the Pope's Restraining It," *L'Espresso*, 28 czerwca 2022, <http://magister.blogautore.espresso.repubblica.it/2022/06/28/the-german-synod-is-infecting-the-whole-church-without-the-pope%e2%80%99s-restraining-it/>.

104 Ed Condon, "Is Pope Francis' Synodal Extension a Plan or a Punt", *The Pillar*, 17 października 2022 r., <https://www.pillaratholic.com/is-pope-francis-synodal-extension-a-plan-or-a-punt/>.

przedstawionych przez *Weg*, ogłosił euforycznie: „[Niemiecki] proces synodalny już zmienił Kościół”.¹⁰⁵

58. Dlaczego zwołano *Synodaler Weg*?

Teoretycznie *Weg* został zwołany w celu znalezienia rozwiązań problemu nadużyć seksualnych w Kościele w Niemczech, skandalu, który wybuchł w 2010 roku. Od tego czasu spotkania, komisje i grupy robocze mnożyły się, nie dochodząc do konkretnych wniosków. W obliczu tej inercji, niektórzy biskupi i Centralny Komitet Katolików Niemieckich wzięli problem w swoje ręce i zainicjowali pomysł ustanowienia stałej platformy do dyskusji.

Jak wspomniano, *Weg* został zatwierdzony na Zgromadzeniu Ogólnym Konferencji Episkopatu Niemiec w grudniu 2019 r., aby „aktywnie stawić czoła kwestii nadużyć seksualnych i wzmocnić ich zapobieganie”.¹⁰⁶

59. Czy za *Synodaler Weg* stoją jakieś ukryte motywy?

Wiele głosów wskazuje, że za deklarowanymi celami *Weg* czai się projekt reformy Kościoła. Na przykład, w wywiadzie dla magazynu *Communio*, kardynał-arcybiskup Wiednia, Jego Eminencja Christoph Schönborn, oświadczył: „Ma miejsce instrumentalizacja nadużyć. (...) Nadużycia są wykorzystywane do dyskusji i podejmowania decyzji w sprawie wniosków o reformę Kościoła”.¹⁰⁷

Sam kardynał Reinhard Marx, pionier *Weg*, zdaje sobie z tego sprawę. Twierdzi, że przypadki nadużyć seksualnych sprawiły, że Kościół stracił wiarygodność w oczach opinii publicznej i że należy porzucić ideę, że osoby wyswięcone na kapłanów mogą Nim kierować. Trzeba znaleźć nowych liderów, zwłaszcza wśród świeckich, którzy będą monitorować duchowieństwo w tej i innych sprawach. Według postępowego *National Catholic Reporter* „Marx powiedział, że zrozumienie przez Kościół potrzeby odpowiedzialności było ‘jedynie szczątkowe’ ze względu na charakter jego hierarchicznej struktury”. Dlatego też dokonanie „fundamentalnej, systemowej zmiany” w Kościele jest pilne i wymaga procesów synodalnych.¹⁰⁸

¹⁰⁵ Luke Coppen, "German Bishops' Leader: 'The Synodal Process Has Already Changed the Church'", *The Pillar*, 27 października 2022 r., <https://www.pillaratholic.com/german-bishops-leader-the-synodal-process-has-already-changed-the-church/>.

¹⁰⁶ Konferencja Episkopatu Niemiec, "Zentrale Maßnahmen der katholischen Kirche in Deutschland im Zusammenhang mit sexuellem Missbrauch an Minderjährigen im Kirchlichen Bereich seit Januar 2010", DBK.de, grudzień 2019, https://www.dbk.de/fileadmin/redaktion/diverse_downloads/dossiers_2019/Massnahmen-gegen-sex-Missbrauch_2010-2019.pdf.

¹⁰⁷ C. Schönborn i Jan-Heiner Tück, "'Herr, Zeige uns deine wege': Christoph Kardinal Schönborn über theologische Grundlagen, Chancen und Risiken von Synodalität," *Communio*, n. 3 (2022), <https://www.communio.de/inhalte.php?jahrgang=2022&ausgabe=3&artikel=5>.

¹⁰⁸ Joshua J. McElwee, "Cardinal Marx Calls for 'Fundamental, Systemic Change' to Confront Abuse Crisis", *National Catholic Reporter*, 8 października 2018 r., <https://www.ncronline.org/news/cardinal->

W swoim liście rezygnacyjnym z przewodniczenia Konferencji Episkopatu Niemiec, skierowanym do papieża, bawarski kardynał wyraźnie mówi o „instytucjonalnej porażce, która wymaga zmian i reform w Kościele”. Dodaje: „Punktem zwrotnym do wyjścia z tego kryzysu może być, moim zdaniem, tylko ‚droga synodalna’, droga, która pozwala na ‚rozcznienie duchów’, jak podkreśliłeś i napisałeś w swoim liście do Kościoła w Niemczech”.¹⁰⁹

60. Czy *Weg* jest kulturową zmianą paradygmatu w Kościele?

Tak. Promotorzy *Weg* uznają, że musi on doprowadzić do głębokiej zmiany kulturowego paradygmatu Kościoła. „Synod musi doprowadzić do zmiany paradygmatu kulturowego [Kulturwandel] i zmiany w praktyce Kościoła” - mówi bp Georg Bätzing.¹¹⁰ Innymi słowy, *Weg* będzie musiał zmienić nie tylko przypadłościowe elementy Kościoła, ale Jego fundamenty.

Gregor Podschun, prezes Niemieckiej Federacji Młodzieży Katolickiej i czołowa postać *Weg*, pisze:

To, co jest teraz potrzebne, to zmiana w Kościele katolickim i jego (błędnej) doktrynie, która sięga do korzeni. (...) Ten Kościół musi ulec samozniszczeniu, aby zbudować nowy Kościół. (...)

Brzmi to radykalnie i ostatecznie takie jest.¹¹¹

61. Co powoduje wykorzystywanie seksualne duchownych według promotorów *Weg*?

Promotorzy *Synodaler Weg* twierdzą, że główną przyczyną nadużyć seksualnych wśród duchowieństwa jest klerykalizm panujący w Kościele, będący owocem jego hierarchicznej struktury i tradycyjnej moralności. Według podstawowego tekstu *Weg*, przyczyną nadużyć seksualnych jest „obecna struktura i doktryna Kościoła”, która w związku z tym wymagałaby reformy.¹¹²

Na zebraniu plenarnym w 2018 r. w Fuldzie Konferencja Biskupów Niemieckich stwierdziła: „Wyzwania specyficzne dla Kościoła katolickiego,

marx-calls-fundamental-systemic-change-confront-abuse-crisis.

109 Iacopo Scaramuzzi, „Abusi, il cardinale Marx offre al Papa le dimissioni e scuote la Chiesa,” *Famiglia Cristiana*, 4 czerwca 2021, <https://www.famigliacristiana.it/articolo/abusi-il-cardinale-marx-offre-al-papa-le-dimissioni-e-scuote-la-chiesa.aspx>.

110 Georg Bätzing, „Brief vom Bischof von Limburg zum Abschluss des Synodalen Weges” (14 marca 2023 r.), https://bistumlimburg.de/fileadmin/redaktion/Portal/Meldungen/2023/Dateien/Brief_BischofGeorgBaetzing_AbschlussSynodalerWeg_14-03-2023.pdf.

111 Gregor Podschun, „Die Pflicht zur radikalen Erneuerung”, *Futur2.org*, luty 2022, <https://www.futur2.org/article/die-pflicht-zur-radikalen-erneuerung/>.

112 „Der Synodale Weg, Grundtext Macht” [w:] *Synodalforum I "Macht und Gewaltenteilung in der Kirche - Gemeinsame Teilnahme und Teilhabe am Sendungsauftrag"*, s. 7, nr 219.

takie jak kwestia życia księży w celibacie i różne aspekty katolickiej moralności seksualnej, będą omawiane z udziałem ekspertów z różnych dyscyplin w przejrzystym procesie dyskusji”.¹¹³

Ze swojej strony kardynał Reinhard Marx stwierdził: „W niemałym stopniu wykorzystywanie seksualne dzieci i młodzieży jest owocem nadużywania władzy w administracji [kościelnej]”.¹¹⁴

62. Jakie rozwiązania proponuje *Synodaler Weg*?

Promotorzy *Weg* proponują przewyżczenie dominującego klerykalizmu w Kościele poprzez zmianę jego struktury hierarchicznej i moralności:

- a. Udział świeckich w mianowaniu biskupów i powszechna demokratyzacja struktur kościelnych;
- b. Przewyżczenie obowiązkowego celibatu kapłańskiego;
- c. Dopuszczenie osób homoseksualnych do święceń kapłańskich;
- d. Otwarcie posługi sakramentalnej dla kobiet;
- e. Przewartościowanie homoseksualizmu i akceptacja związków osób tej samej płci;
- f. Potępienie tradycyjnej moralności seksualnej Kościoła.

Program *Synodaler Weg* można podsumować w dwóch punktach: dekonstrukcja moralności katolickiej i hierarchii kościelnej.

63. Czy może to doprowadzić do zniszczenia Kościoła?

Przynajmniej wydaje się, że taka jest intencja niektórych. Kardynał Gerhard Müller, były prefekt Kongregacji Nauki Wiary, stwierdził: „Oni marzą o innym Kościele, który nie ma nic wspólnego z wiarą katolicką (...) i chcą nadużywać tego procesu, aby zmienić Kościół katolicki – i to nie tylko w innym kierunku, ale także w celu zniszczenia Kościoła katolickiego”.¹¹⁵

Zauważmy jednak, że według słów wybitnego teologa, byłoby to coś, „co nie ma nic wspólnego z wiarą katolicką”, ani nawet z Kościołem, ponieważ, jak wspomniano powyżej, pocieszony Boską obietnicą, ma pewność nieskazitelności, to znaczy prerogatywę, dzięki której przetrwa do końca czasów (zob. Mt 28, 20), a bramy piekielne Go nie przemogą (zob. Mt 16, 18).

¹¹³ Niemiecka Konferencja Biskupów, "Erklärung der deutschen Bischöfe zu den Ergebnissen der Studie "Sexueller Missbrauch an Minderjährigen durch katholische Priester, Diakone und männliche Ordensangehörige im Bereich der Deutschen Bischofskonferenz" (27 września 2018 r.), DBK.de, https://www.dbk.de/fileadmin/redaktion/diverse_downloads/presse_2018/2018-154a-Anlage1-Erklarung-der-Deutschen-Bischofskonferenz-zu-den-Ergebnissen-der-MHG-Studie.pdf.

¹¹⁴ Reinhard Marx, „Trasparenza come comunità di credenti” [w:] *Incontro 'La protezione dei minori nella Chiesa'* (23 lutego 2019 r.), Vatican.va, https://www.vatican.va/resources/resources_card-marx-protezioneminori_20190223_it.html.

¹¹⁵ Arroyo, "Cardinal Müller on Synod..."

B – Demokratyzacja Kościoła

64. Co promotorzy *Weg* zamierzają zrobić z zarządzaniem Kościołem?

Promotorzy *Weg* proponują dekonstrukcję hierarchicznych struktur Kościoła, aby dogłębnie zmienić Jego system władzy. Świeckie rady z uprawnieniami decyzyjnymi ograniczyłyby władzę biskupów. Świeccy uczestniczyliby na poziomie krajowym, diecezjalnym i parafialnym poprzez tak zwane rady synodalne. Ta demokratyzacja Kościoła jest jednym z najbardziej kontrowersyjnych punktów *Synodaler Weg*.

Na czwartym Zgromadzeniu Synodalnym, we wrześniu 2022 r., zatwierdzono komisję do dyskusji nad utworzeniem stałej krajowej Rady Synodalnej. Rada ta, złożona z biskupów, kapłanów i świeckich, powinna zapewnić realizację uchwał podróży synodalnej, utrwalając ją w czasie. Nie miałyby ona jedynie charakteru konsultacyjnego, ale deliberacyjny, z uprawnieniami decyzyjnymi. Stanowiłaby ciało o większym autorytecie niż biskupi diecezjalni.

65. Czy istniał konsensus w sprawie utworzenia Rady?

Nie, ponieważ niektórzy biskupi byli temu przeciwni. Wprowadzenie tego rodzaju systemu parlamentarnego do Kościoła zgorszyło nawet kardynała Waltera Kaspera, który z pewnością nie jest konserwatystą: „Synody nie mogą być instytucjami stałymi. Tradycja Kościoła nie zna rządów synodalnych. Synodalna rada najwyższa, jak to się obecnie przewiduje, nie ma podstaw w całej historii konstytucji [Kościoła]. Nie byłaby to odnowa, ale bezprecedensowa innowacja”.¹¹⁶

66. Czy Watykan zatwierdził tę Radę Synodalną?

Nie. W liście z 16 stycznia 2023 r. Sekretarz Stanu, kardynał Pietro Parolin, wraz z kardynałami Luisem Ladarią (prefektem Dykasterii Nauki Wiary) i Markiem Ouelletem (prefektem Dykasterii ds. Biskupów), odrzucili utworzenie Rady Synodalnej. W liście tym, zatwierdzonym przez papieża, czytamy: „Rada Synodalna stanowiłaby nową strukturę zarządzania Kościołem w Niemczech, która (...) wydaje się stać ponad władzą Konferencji Episkopatu Niemiec i w rzeczywistości ją zastąpić”. List stwierdza dalej, że „ani Droga Synodalna, ani żaden organ przez nią ustanowiony, ani żadna Konferencja Biskupów nie ma kompetencji do ustanowienia Rady Synodalnej na poziomie krajowym, diecezjalnym lub parafialnym”.¹¹⁷

116 A.C. Wimmer i Angela Ambrogetti, "La Santa Sede tenta ancora di riportare alla ortodossia il 'Cammino Sinodale,'" *ACI Stampa*, 25 stycznia 2023 r., <https://www.acistampa.com/story/la-santa-sede-tenta-ancora-di-riportare-alla-ortodossia-il-cammjno-sinodale-21648>.

117 Kardynałowie Pietro Parolin, Luis Ladaria i Marc Ouellet, "Letter to Bishop Georg Bätzing" z 16 stycznia 2023 r., https://www.dbk.de/fileadmin/redaktion/diverse_downloads/presse_2023/2023-009a-

Stanowisko to zostało oficjalnie przekazane niemieckim biskupom już podczas ich wizyty ad limina w listopadzie 2022 roku. Ówczesny prefekt Dykasterii ds. Biskupów, kardynał Marc Ouellet, oświadczył:

„Powiedziałem już bardzo wyraźnie [niemieckim] biskupom: (...) To nie jest katolickie”.

Taka niemiecka rada „nie odpowiadałaby katolickiej eklezjologii i wyjątkowej roli biskupów, która wywodzi się z charyzmatu konsekracji i która zakłada, że muszą oni mieć wolność nauczania i decydowania”.¹¹⁸

Podczas otwarcia piątego i ostatniego Zgromadzenia Synodalnego we Frankfurcie w marcu 2023 r. nuncjusz apostolski, arcybiskup Nikola Eterović, powtórzył odmowę Watykanu na ustanowienie Rady Synodalnej.

67. Czy interwencja Watykanu miała jakikolwiek wpływ?

Tak, podczas piątego i ostatniego Zgromadzenia Synodalnego, po burzliwej debacie, tekst „Władza i rozdział władzy w Kościele – wspólne uczestnictwo i udział w misji”, który powinien decydować o ustanowieniu rad synodalnych w diecezjach i parafiach, nie został przegłosowany. W każdym razie, wszystko wskazuje na to, że *Synodaler Weg* wdroży go de facto, pozostawiając biskupom ustanowienie takich struktur w swoich diecezjach.

C – Święcenia kobiet

68. Jak wyświęcanie kobiet odnosi się do tematu synodu?

Kobiety są rzekomo jedną z tych „zmarginalizowanych mniejszości”, które należy „włączyć” w życie Kościoła. W tym celu powinny mieć dostęp do wszystkich szczebli władzy i sakramentu święceń. „Oczekujemy, biskupie Dieser, że powiesz, czy możesz sobie wyobrazić kobiety jako diakonów i kapłanów, ponieważ wszystkie argumenty teologiczne są na stole dzięki dobrej pracy wykonanej na Forum Synodalnym 3” – czytamy we wniosku diecezji Akwizgran.¹¹⁹ Diakonalne, a nawet kapłańskie święcenia kobiet są centralnym punktem postulatów *Synodaler Weg*.

Podczas trzeciego niemieckiego Zgromadzenia Synodalnego *Weg* zdecydował, że „kobiety, które czują się powołane i mają charyzmaty, które

-Brief-Kardinalstaatssekretar-Präefekten-der-Dikasterien-fuer-die-Glaubenslehre-und-fuer-die-Bischoefe.pdf.

118 CNA Newsroom, "German Bishops' President Rebukes Pope Francis for Criticism of Synodal Way", *Catholic News Agency*, 30 stycznia 2023 r., <https://ewtn.ie/2023/01/30/german-bishops-president-rebukes-pope-francis-for-criticism-of-synodal-way/>.

119 KFD (Katholische Frauengemeinschaft Deutschlands), "Offener Brief an Bischof Dieser", KFD-Aachen.de, 21 marca 2023 r., <https://kfd-aachen.de/news/artikel/Offener-Brief-an-Bischof-Dieser/>. (Podkreślenia w oryginale.)

kierują je również do posługi sakramentalnej, nie powinny być wykluczone”.¹²⁰ W tym celu promotorzy *Weg* twierdzą, że należy omówić dokumenty magisterialne na ten temat, które ściśle wykluczają taką możliwość.

Chociaż wiedzą, że są one sprzeczne z doktryną i dyscypliną Kościoła, promotorzy *Weg* wydają się być zdeterminowani, aby iść naprzód zgodnie z tymi wytycznymi: „W Kościele rzymskokatolickim zostanie zainicjowany przejrzysty proces, w którym wiodącą rolę odgrywać będą komisje Drogi Synodalnej. Powołana zostanie komisja zajmująca się wyłącznie posługą sakramentalną osób każdej płci”.¹²¹

69. Czy Magisterium Kościoła zezwala na wyświęcanie kobiet do kapłaństwa?

Nie. Kardynał Luis Ladaria, prefekt Dykasterii Nauki Wiary, niedawno potwierdził ostateczne stanowisko magisterium Kościoła w tej kwestii, cytując list apostolski Jana Pawła II *Ordinatio sacerdotalis*, który stwierdza: „Dlatego też, aby rozwiązać wszelkie wątpliwości dotyczące sprawy wielkiej wagi, sprawy, która odnosi się do samej boskiej konstytucji Kościoła, na mocy mojej posługi utwierdzania braci (zob. Łk 22:32) oświadczam, że Kościół nie ma żadnej władzy udzielania święceń kapłańskich kobietom i że osąd ten ma być ostatecznie podtrzymywany przez wszystkich wiernych Kościoła.”¹²²

70. Czy można zatwierdzić tylko diakonat dla kobiet?

Nie. Magazyn Publik Forum komentuje: „Każdy zaznajomiony z dogmatyką katolicką wie, że ostatecznie istnieją tylko jedno święcenia sakramentalne, które składają się z trzech etapów [diakon, kapłan, biskup]. Gdy diakonat zostanie otwarty dla kobiet, nastąpi efekt ‘równi pochyłej’ w kierunku kapłaństwa kobiet”.¹²³

120 Der Synodale Weg, "Frauen im sakramentalen Amt" (Kobiety w posłudze sakramentalnej), s. 2, https://www.synodalerweg.de/fileadmin/Synodalerweg/Dokumente_Rednen_Beitraege/SV-III-Synodalforum-III-Handlungstext.FrauenImSakramentalenAmt-Lesung1.pdf (synodalerweg.de).

121 Der Synodale Weg, "Frauen in Diensten und Ämtern in der Kirche", s. 2, https://www.synodalerweg.de/fileadmin/Synodalerweg/Dokumente_Rednen_Beitraege/SV-III-Synodalforum-III-Handlungstext.FrauenImSakramentalenAmt-Lesung1.pdf.

122 Luis Ladaria, "In Response to Certain Doubts Regarding the Definitive Character of the Doctrine of *Ordinatio sacerdotalis*" z 29 maja 2018 r., https://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/ladaria-ferrer/documents/rc_con_cfaith_doc_20180529_caratteredefinitivo-ordinatisacerdotalis_en.html.

Zob. Jan Paweł II, List apostolski *Ordinatio sacerdotalis* (o udzielaniu święceń kapłańskich wyłącznie mężczyznom – 22 maja 1994 r.), nr 4.

123 Michael Schrom, "Der Stresstest wird nicht enden", Publik-Forum.de, 23 marca 2023 r., <https://www.publik-forum.de/religion-kirchen/der-stresstest-wird-nicht-enden?Danke=true>.

D – „Włączając” homoseksualistów

71. Jak kwestia homoseksualizmu odnosi się do synodalności?

W otwartej i braterskiej wizji Kościoła homoseksualiści – i szerzej, osoby LGBT – byłiby jedną z tych „zmarginalizowanych mniejszości”, które należy włączyć w Jego życie. „Mamy nadzieję na zmianę w kierunku Kościoła sprawiedliwego pod względem płci [gender]”, czytamy w propozycji Synodu Diecezji Akwizgran.¹²⁴ Dla promotorów synodu, aby doprowadzić do włączenia, należy zmienić doktrynę moralną Kościoła.

72. Czego Kościół naucza o homoseksualizmie?

Katechizm Kościoła Katolickiego mówi: „Tradycja, opierając się na Piśmie Świętym, przedstawiającym homoseksualizm jako poważne zepsucie, zawsze głosiła, że ‘akty homoseksualizmu z samej swojej wewnętrznej natury są nieuporządkowane’. Są one sprzeczne z prawem naturalnym; wykluczają z aktu płciowego dar życia. Nie wynikają z prawdziwej komplementarności uczuciowej i płciowej. W żadnym wypadku nie będą mogły zostać zaaprobowane”.¹²⁵

Z tego powodu osoby o wyraźnych skłonnościach homoseksualnych zawsze były wykluczane z kapłaństwa i wspólnot zakonnych. Jeszcze do niedawna seminaria duchowne były szczególnie czujne w tej kwestii. W dokumencie watykańskim z 2005 roku zatwierdzonym przez papieża Benedykta XVI czytamy: „W świetle tego obfitego nauczania, niniejsza Instrukcja nie ma zamiaru rozwodzić się nad wszystkimi kwestiami w dziedzinie uczuciowości i seksualności, które wymagają uważnego rozeznania podczas całego okresu formacji. Zawiera ona raczej normy dotyczące konkretnej kwestii, która stała się bardziej nagląca ze względu na obecną sytuację, a mianowicie: czy przyjmować do seminarium i do święceń kapłańskich kandydatów, którzy mają głęboko zakorzenione tendencje homoseksualne”.¹²⁶

73. Czy to oznacza, że Kościół odrzuca homoseksualistów?

Kościół odrzuca grzech, ale nie grzesznika, którego wzywa do nawrócenia. Katechizm Kościoła Katolickiego jest bardzo jasny: „Osoby homoseksualne są wezwane do czystości. Dzięki cnotom panowania nad sobą, które uczą wolności wewnętrznej, niekiedy dzięki wsparciu bezinteresownej przyjaźni, przez modlitwę i łaskę sakramentalną, mogą i powinny przybliżyć się

¹²⁴ KFD, „Offener Brief an Bischof Dieser...”

¹²⁵ *Katechizm Kościoła Katolickiego*, nr 2357, <http://www.katechizm.opoka.org.pl/rkkkIII-2-2.htm>.

¹²⁶ Kongregacja Edukacji Katolickiej, „Instruction-Concerning the Criteria for Discernment of Vocations With Regard to Persons with Homosexual Tendencies in View of Their Admission to the Seminary and to Holy Orders”, 4 listopada 2005 r., Vatican.va, https://www.vatican.va/roman_curia/congregations/ccatheduc/documents/rc_con_ccatheduc_doc_20051104_istruzione_en.html.

one – stopniowo i zdecydowanie – do doskonałości chrześcijańskiej.”¹²⁷

74. Co to znaczy „włączyć” homoseksualistów do Kościoła?

W sensie proponowanym przez *Synodaler Weg* i wielu promotorów powszechnego synodu, „włączenie” homoseksualistów oznacza przyjęcie ich do Kościoła bez żadnych ograniczeń lub wezwania do moralnego nawrócenia. Innymi słowy, oznacza to akceptację nie tylko grzesznika, ale także grzechu.

Być może nikt nie wyraził tej tezy jaśniej niż kardynał Robert McElroy, arcybiskup San Diego. W artykule opublikowanym w jezuickim czasopiśmie *America* stwierdził, że synod powinien „objąć tych, którzy są rozwiedzeni i ponownie poślubieni bez stwierdzenia nieważności przez Kościół, członków wspólnoty LGBT i tych, którzy są w małżeństwach cywilnych, ale nie zawarli związku małżeńskiego w Kościele”.¹²⁸

To włączenie oznaczałoby przyjmowanie Komunii Świętej przez ludzi, którzy obiektywnie żyją w publicznym grzechu: „Zaproponowałem, aby rozwiedzeni i ponownie poślubieni lub katolicy LGBT, którzy żarliwie poszukują łaski Bożej w swoim życiu, nie byli kategorycznie wykluczani z Eucharystii”.¹²⁹

75. Czy doktryna moralna Kościoła musi się zmienić, aby „włączyć” homoseksualistów?

Tak. Dokument przygotowawczy do *Weg* stwierdza: „Jesteśmy przekonani, że reorientacja posługi duszpasterskiej nie będzie możliwa bez znacznego przetasowania doktryny seksualnej Kościoła. (...) Zwłaszcza doktryna, która uznaje stosunek seksualny za etycznie uzasadniony tylko w kontekście legalnego małżeństwa i tylko w stałej otwartości na prokreację potomstwa, doprowadziła do powszechnego rozłamu między magisterium a wiernymi”.¹³⁰

Podobnie, inny dokument *Weg* stwierdza:

Seksualność osób tej samej płci – również realizowana w aktach

¹²⁷ *Katechizm...*, nr 2359, <http://www.katechizm.opoka.org.pl/rkkIII-2-2.htm>

¹²⁸ "Cardinal McElroy on 'radical inclusion' for L.G.B.T. people, women and others in the Catholic Church", *America*, 24 stycznia 2023 r., https://www.americamagazine.org/faith/2023/01/24/mcelroy-synodality-inclusion-244587?gclid=Cj0KCQiA6fafBhCIARIsAlJl8kstNOHcGK6eZYjja-HURYcTDNy8IOGNHB0dSID80bj0RKyglNlZlLaAjQqEALw_wcB.

¹²⁹ Robert W. McElroy, "Cardinal McElroy Responds to His Critics on Sexual Sin, the Eucharist, and LGBT and Divorced/Remarried Catholics", *America*, 2 marca 2023, <https://www.americamagazine.org/faith/2023/03/02/mcelroy-eucharist-sin-inclusion-response-244827>.

¹³⁰ Der Synodale Weg, "Leben in gelingenden Beziehungen - Grundlinien einer erneuerten Sexualethik", s. 2, dostęp 21 czerwca 2023, https://www.synodalerweg.de/fileadmin/Synodalerweg/Dokumente_Redten_Beitrag/SV-IV/SV-IV_Synodalforum-IV-Grundtext-Lesung2.pdf.

seksualnych – nie jest zatem grzechem karanym przez Boga i nie należy jej uważać za wewnętrznie złą. (...)

1. W trakcie tej ponownej oceny homoseksualizmu należy między innymi zrewidować fragmenty 2357-2359, a także 2396 (homoseksualizm i czystość) Katechizmu [Kościoła Katolickiego]. (...) „Akty homoseksualne” muszą zostać usunięte z listy „ciężkich grzechów przeciwko czystości”.¹³¹

Jeszcze inny dokument jest bardzo jasny: „Jednym z zadań Synodu jest wypracowanie nowego spojrzenia na homoseksualizm i związki osób tej samej płci oraz praca na rzecz otwarcia”.¹³²

Luksemburski kardynał Jean-Claude Hollerich, relator generalny synodu, zgadza się z tą opinią. Oświadczył, że doktryna Kościoła na temat związków homoseksualnych jest „fałszywa” i dlatego musi zostać zmieniona, ponieważ „socjologiczno-naukowe podstawy takiego nauczania nie są już poprawne”.¹³³

Inne konferencje biskupów podzielają tę opinię. Na przykład, niektórzy francuscy biskupi poprosili niedawno papieża o modyfikację Katechizmu Kościoła Katolickiego, tak aby nie potępiał on aktów homoseksualnych jako „wewnętrznie nieuporządkowanych” i „sprzecznych z prawem naturalnym”. Konferencja Episkopatu Francji wyznaczyła komisję teologów do przeformułowania doktryny na ten temat.¹³⁴

76. Co proponują promotorzy *Weg*, aby zastąpić doktrynę moralną Kościoła?

Promotorzy *Weg* proponują nowe podejście do moralności seksualnej. Powinna ona opierać się już nie na prawie boskim i natural-

131 Der Synodale Weg, "Handlungstext-Lehramtliche Neubewertung von Homosexualität", s. 4-5, dostęp 21 czerwca 2023, https://www.synodalerweg.de/fileadmin/Synodalerweg/Dokumente_Redene_Beitraege/beschluesse-broschueren/SW8-Handlungstext_LehramtlicheNeubewertungvonHomosexualitaet_2022.pdf.

132 Der Synodale Weg, "Pierwsze Zgromadzenie Synodalne, 30 stycznia - 1 lutego 2020 r., Frankfurt", s. 16, dostęp 21 czerwca 2023 r., https://www.synodalerweg.de/fileadmin/Synodalerweg/Dokumente_Redene_Beitraege/Synodalversammlung-1-Protokoll.pdf.

133 „Wierzę, że to nieprawda. Ale wierzę również, że tutaj myślimy dalej o nauczaniu. Tak więc, jak papież powiedział w przeszłości, może to prowadzić do zmiany nauczania.

Uważam więc, że socjologiczno-naukowe podstawy tego nauczania nie są już poprawne”. (Simon Caldwell, "Cardinal Hollerich: Church Teaching on Gay Sex Is 'False' and Can Be Changed, *The Catholic Herald*, 3 lutego 2022 r., <https://catholicherald.co.uk/cardinal-hollerich-church-teaching-on-gay-sex-is-false-and-can-be-changed/>).

134 Solène Tadié, "Several' French Bishops Ask Pope to Reformulate Catholic Doctrine on Homosexuality", *National Catholic Register*, 13 marca 2023 r., <https://www.ncregister.com/blog/some-french-bishops-ask-pope-to-reformulate-doctrine>.

nym, ale na postrzeganiu własnej odpowiedzialności wobec innych. Prof. Thomas Söding, wiceprzewodniczący *Synodaler Weg*, pisze: „Rozwiązanie problemu leży w przedefiniowaniu relacji między osobowością a seksualnością w nauczaniu Kościoła. (...) Indywidualna odpowiedzialność wzrasta w połączeniu ze społeczną tolerancją i akceptacją ze strony Kościoła, który jasno określa, kiedy dochodzi do nadużyć [inwazyjnych zachowań] i kiedy atakowane są prawa i godność człowieka. Ale Kościół definiuje również samostanowienie seksualne i odpowiedzialność za innych i siebie, bez szpiegowania praktyk seksualnych [ludzi]”.¹³⁵

77. Czy tylko promotorzy *Weg* wzywają do „włączenia” homoseksualistów?

Nie. Prawie wszystkie dokumenty podsumowujące kontynentalne etapy podróży synodalnej (Syntezy Kontynentalne) wyraźnie wspominają o potrzebie włączenia osób LGBT.

Co więcej, wysocy rangą dostojnicy kościelni przyjęli podobną linię. Na przykład, jak już wspomnieliśmy, kardynał Jean-Claude Hollerich, relator generalny synodu, uważa, że zmiana nauczania Kościoła na temat homoseksualizmu jest konieczna, ponieważ „socjologiczno-naukowe podstawy takiego nauczania nie są już poprawne”.¹³⁶

Ze swojej strony kardynał Robert McElroy, biskup San Diego, argumentuje, że powszechny synod jest właściwą okazją do zbadania niektórych doktryn Kościoła, w tym kwestii święceń kapłańskich kobiet. Jednak jego głównym celem jest „radykalne włączenie osób LGBT”.

Dla kalifornijskiego kardynała kościelne rozróżnienie między osobami o orientacji homoseksualnej, które powstrzymują się od grzechu, a tymi, które grzeszą, popelniając akty homoseksualne, jest duszpastersko niewygodne, ponieważ dzieli społeczność w kwestii przyjmowania Komunii Świętej i aktywnego uczestnictwa w życiu Kościoła. Wszystkie osoby LGBT powinny być włączone w oparciu o „godność każdej osoby jako dziecka Bożego” bez dokonywania rozróżnień, które czyni Kościół.¹³⁷

¹³⁵ Thomas Söding, *Gemeinsam unterwegs: Synodalität in der katholischen Kirche* (Ostfildern, Niemcy: Matthias Grünewald Verlag, 2022), s. 271-72.

¹³⁶ "El cardenal Hollerich dice que la enseñanza de la iglesia sobre los homosexuales 'ya no es correcta'", TuCristo.com-Blog de Noticias Católicas, <https://tucristo.com/noticias/actualizacion-el-cardenal-hollerich-dice-que-la-ensenanza-de-la-iglesia-sobre-los-homosexuales-ya-no-es-correcta/>.

¹³⁷ Raymond J. de Souza, "Cardinal McElroy's Attack on Church Teachings on Sexuality Is a Pastoral Disaster", *National Catholic Register*, 26 stycznia 2023 r., <https://www.ncregister.com/commentaries/cardinal-mcelroy-s-attack-on-church-teachings-on-sexuality-is-a-pastoral-disaster>.

78. Czy szukają luk prawnych, aby kanonicznie zalegalizować związki osób tej samej płci?

Tak. Dla promotorów synodu „włączenie” homoseksualistów do Kościoła oznacza otwarcie dla nich wszystkich sakramentów – nawet małżeństwa. Ponieważ nie mogą zatwierdzić „małżeństwa” między dwiema osobami tej samej płci, co kolidowałoby z katolickimi dogmatami i dyscypliną kościelną, niektóre konferencje biskupów decydują się na udzielenie „błogosławieństwa” (Segnung).

Na przykład w 2022 r. biskupi flamandzcy zatwierdzili „obrządek błogosławieństwa” dla par homoseksualnych, przyjęty później przez *Synodaler Weg*.

Pomysł nie jest nowy. W 2015 roku, podczas Synodu o Rodzinie, Centralny Komitet Katolików Niemieckich zaproponował „dalszy rozwój form liturgicznych, w szczególności błogosławieństwa związków osób tej samej płci, nowych związków osób rozwiedzionych oraz ważnych decyzji w życiu rodzinnym”.¹³⁸

79. Czy Watykan zatwierdził te „błogosławieństwa”?

Wręcz przeciwnie, potępił je. Responsum Kongregacji Nauki Wiary na dubium dotyczące błogosławienia związków osób tej samej płci, wysłane do niemieckich biskupów 15 marca 2021 r., stwierdza: „Nie jest dozwolone udzielanie błogosławieństwa związkom lub partnerstwom, nawet stabilnym, które obejmują aktywność seksualną poza małżeństwem (tj. poza nierozzerwalnym związkiem mężczyzny i kobiety otwartym samym w sobie na przekazywanie życia), jak ma to miejsce w przypadku związków między osobami tej samej płci”.¹³⁹

80. Jak zareagowali niektórzy niemieccy biskupi i europejskie konferencje episkopatu?

Niektórzy niemieccy biskupi i europejskie konferencje episkopatu kontynuowały swoją działalność, otwarcie sprzeciwiając się watykańskiemu wetu.

Na przykład, wiele kościołów w Niemczech oferuje „błogosławieństwa, ceremonie błogosławieństw i uroczystości błogosławieństw dla par alternatywnych”, w tym par homoseksualnych, „ponownie poślubionych” rozwodników, par żyjących w konkubinacie itp. Na fasadach kościołów wieszają plakaty z napisem „Liebe ist alles” (Miłość jest wszystkim), przedstawiające

138 "Erklärung des Zentralkomitees der deutschen Katholiken anlässlich der XIV. Ordentlichen Generalversammlung der Bischofssynode im Vatikan 2015", ZDK.de, 9 maja 2015 r., <https://www.zdk.de/veroeffentlichungen/erklarungen/detail/Zwischen-Lehre-und-Lebenswelt-Bruecken-bauen-Familie-und-Kirche-in-der-Welt-von-heute-225w/>.

139 Kongregacja Nauki Wiary, "Responsum to Dubium Regarding the Blessing of the Unions of Persons of Same Sex" z 15 marca 2021 r., Vatican.va, <https://press.vatican.va/content/salastampa/en/bollettino/pubblico/2021/03/15/210315b.html>.

dwóch całujących się mężczyzn. W niektórych przypadkach, takich jak Akwizgran, dzieje się tak z inicjatywy diecezji.

E – Zniszczenie rodziny

81. Czym jest rodzina według doktryny Kościoła?

Katechizm Kościoła Katolickiego naucza: „Mężczyzna i kobieta połączeni małżeństwem tworzą ze swoimi dziećmi rodzinę” (nr 2202). Dla ochrzczonych małżeństwo jest również sakramentem (nr 2225).

82. Jakie zmiany zamierza wprowadzić *Synodaler Weg*?

Chociaż dokumenty *Weg* czasami odnoszą się do „małżeństwa”, częściście mówią o Partnerschaftsformen (formach partnerstwa), „włączającej”, niedyskryminującej formule. Inna formuła to Paare, die sich lieben (pary, które się kochają). Te eufemizmy oznaczają wolne związki partnerskie, w tym pary tej samej płci. Każde romantyczne uczucie wystarczyłoby do zalegalizowania takich związków.

Mnożą się również – choć nie zostały zatwierdzone przez Watykan – tak zwane Segensfeiern für Paare, die sich lieben (błogosławieństwa dla par, które się kochają). Dokument *Weg* wyjaśnia, że takie błogosławieństwa „mają na celu wzmocnienie tego, co już istnieje w związku pary pod względem miłości, zaangażowania i wzajemnej odpowiedzialności, jako prośba i obietnica Bożego wsparcia”.¹⁴⁰

140 Der Synodale Weg, "Synodalforum IV-Handlungstext 'Segensfeiern für Paare, die sich lieben'- Zweite Lesung," 9-11 marca 2023, dostęp 21 czerwca 2023, https://www.synodalerweg.de/fileadmin/Synodalerweg/Dokumente_Reden_Beitraege/SV-V/beschluesse/T9NEU2_SVV_9_Synodalforum_IV-Handlungstext_Segensfeiern-fuer-Paare_die_sich_lieben_Les2.pdf.

VI – WYBOISTA DROGA

A – Reakcje przeciwko *Synodaler Weg*

83. Czy kardynałowie i biskupi protestowali przeciwko *Synodaler Weg*?

Tak, wielu, począwszy od 18-stronicowego listu otwartego, który Najprzewielebniejszy Samuel Aquila, biskup Denver, wysłał do biskupa Georga Bätzinga. Napisał w nim: „Droga synodalna nie odnosi się jedynie do kwestii ‘strukturalnych’: rzuca ona wyzwanie, a w niektórych przypadkach odrzuca depozyt wiary. Dokumenty drogi synodalnej nie mogą być odczytywane w żaden inny sposób, jak tylko jako podnoszące najpoważniejsze pytania dotyczące natury i wiążącego autorytetu Bożego objawienia, natury i skuteczności sakramentów oraz prawdy katolickiego nauczania o ludzkiej miłości i seksualności”.¹⁴¹

Być może najistotniejszą reakcją był „Braterski list otwarty do naszych braci biskupów w Niemczech”, wystosowany przez 103 dostojników Kościoła z całego świata. Wśród nich są kardynałowie Arinze, Burke, Napier, Pell, Ruini i Zen. Duszpasterze ci przypominają: „W erze szybkiej globalnej komunikacji wydarzenia w jednym kraju nieuchronnie wpływają na życie kościelne w innych miejscach. Tak więc proces „Drogi Synodalnej”, realizowany obecnie przez katolików w Niemczech, wywołuje następstwa dla Kościoła na całym świecie. Obejmuje to Kościoły lokalne, których jesteśmy pasterzami i wielu wiernych katolików, za których jesteśmy odpowiedzialni”.

List demaskuje:

2. Choć dokumenty niemieckiej Drogi Synodalnej pokryte są patyną religijnych idei i słownictwa, wydają się w dużej mierze inspirowane nie Pismem Świętym i Tradycją – które dla Soboru Watykańskiego II są „jednym świętym depozytem Słowa Bożego” – ale analizą socjologiczną i współczesnymi ideologiami politycznymi, w tym genderowymi. Patrzą na Kościół i Jego misję przez pryzmat świata, a nie przez pryzmat prawd objawionych w Piśmie Świętym i autorytatywnej Tradycji Kościoła. (...)

5. Proces Drogi Synodalnej, niemal na każdym etapie, jest dziełem ekspertów i komisji: biurokratyczny, obsesyjnie krytyczny i skierowany do wewnątrz. W ten sposób sam odzwierciedla powszechną

¹⁴¹ "Archbishop Aquila: German Synodal Path Repudiates the Deposit of Faith", *Catholic News Agency*, 3 maja 2022 r., <https://www.catholicnewsagency.com/news/251134/archbishop-aquila-german-synodal-path-repudiates-the-deposit-of-faith#>.

formę sklerozy Kościoła i, jak na ironię, staje się antywangeliczny w tonie. W efekcie Droga Synodalna wykazuje większą uległość i posłuszeństwo światu i ideologiom niż Jezusowi Chrystusowi jako Panu i Zbawicielowi.¹⁴²

Kardynał Gerhard Müller, były prefekt Kongregacji Nauki Wiary, jest również bardzo kateryczny w swojej krytyce. Dla niego *Weg* jest kontrowersyjny i doprowadził do zatwierdzenia uchwał, które pozbawiły wiernych katolickich „prawdy Ewangelii”, zastępując ją „homoseksualną ideologią, prawdziwym środkiem ciężkości niemieckiego synodalizmu”. Według kardynała Müllera, ideologia ta jest „naganną ideologią, która w swoim rażącym materializmie jest kpiną z Boga, który stworzył człowieka na swój obraz jako mężczyznę i kobietę”. *Synodaler Weg*, podsumowuje, „nie jest w żaden sposób otwartą dyskusją zorientowaną na Słowo Boże [i nie ma] żadnej podstawy w sakramentalnej konstytucji Kościoła”.¹⁴³

Niemiecki kardynał wzywa do odwołania biskupów, którzy popierają heterodoksyjne tezy dotyczące Drogi Synodalnej: „Musi odbyć się proces, muszą zostać skazani i usunięci z urzędu, jeśli się nie nawrócą i nie zaakceptują doktryny katolickiej”.¹⁴⁴

Kardynał Raymond Burke, były prefekt Sygnatury Apostolskiej, również wezwał Watykan do ukarania biskupów, którzy głosowali za błogosławieniem związków homoseksualnych:

Niezależnie od tego, czy jest to odstępstwo, heretyckie nauczanie i zaprzeczenie jednej z doktryn wiary, czy też apostazja w sensie zwykłego odwrócenia się od Chrystusa i Jego nauczania w Kościele w celu przyjęcia innej formy religii, są to przestępstwa. (...)

Są to grzechy przeciwko samemu Chrystusowi i oczywiście najcięższej natury. Kodeks Prawa Kanonicznego przewiduje odpowiednie sankcje.¹⁴⁵

Godną uwagi krytyką jest esej autorstwa Najprzewielebniejszego Thomasa Paprockiego, biskupa Springfield (Illinois), zatytułowany „Wyobrażając sobie heretyckiego kardynała”. Dostojnik kościelny napisał długie i uczone obalenie też kardynała McElroya bez wspomnienia o nim. Biskup Paprocki

142 Francis Arinze i in., "A Fraternal Open Letter to Our Brother Bishops in Germany" z 11 kwietnia 2022 r., *Catholic News Agency*, <https://www.catholicnewsagency.com/storage/pdf/fraternal-open-letter-to-brother-bishops-germany.pdf>.

143 "Il cardinale Müller descrive la Via Sinodale tedesca come dittatura della mediocrità", *ACI Stampa*, 20 marca 2023 r., <https://www.acistampa.com/story/il-cardinale-muller-descrive-la-via-sinodale-tedesca-come-dittatura-della-mediocrità-22074>.

144 "Los cardenales Müller y Burke piden sanciones contra los obispos alemanes herejes", *Infovaticana.com*, 21 marca 2023 r., <https://infovaticana.com/2023/03/21/los-cardenales-muller-y-burke-piden-sanciones-contra-los-obispos-alemanes-hereses/>. Przedrukowano za zgodą.

145 Tamże.

napisał: „Niestety, nierzadko słyszy się dziś katolickich przywódców potwierdzających nieortodoksyjne poglądy, które jeszcze niedawno byłyby głoszone tylko przez heretyków. ‘Heretyk’ i ‘herezja’ to mocne słowa, które współczesna grzeczność kościelna złagodziła do bardziej uprzejmych wyrażen, takich jak ‘nasi bracia odłączeni’ lub ‘wierni chrześcijanie, którzy nie są w pełnej łączności z Kościołem katolickim’. W rzeczywistości jednak ci, którzy są ‘odłączeni’ i ‘nie są w pełnej łączności’, są odłączeni i nie są w pełnej łączności, ponieważ odrzucają zasadnicze prawdy wiary”.¹⁴⁶

84. Czy istnieje konsensus wśród europejskich biskupów w sprawie synodu?

Nie. Podczas spotkania w Pradze w dniach 9-11 lutego 2023 r., zwołanego w celu przeanalizowania wyników fazy przygotowawczej (konsultacyjnej) synodu na kontynencie europejskim, zgłoszono poważne zastrzeżenia do dokumentu roboczego *Rozszerz przestrzeń twego namiotu*.

Courtney Mares, watykańska reporterka *Catholic News Agency*, napisała:

Europejscy katolicy debatowali w czwartek rano nad treścią dokumentu końcowego, który wpłynie na dyskusje Synodu Biskupów w Watykanie jesienią. (...)

Dokument (...) wspominał, że wielu europejskich delegatów raziło obawę, że Synod na temat synodalności może doprowadzić do „rozwodnienia” doktryny katolickiej. (...)

„Niektórzy podkreślali, że w takim procesie istnieje ryzyko podania się duchowi świata. Te obawy (...) wyrażały również (...) zaniepokojenie o możliwe rozwodnienie doktryny lub użycie wyrażen socjologicznych w grupach roboczych”.¹⁴⁷

Sam relator generalny synodu, kardynał Hollerich, przyznał, że niektóre delegacje były „zszokowane” propozycjami delegacji niemieckiej.¹⁴⁸

146 Thomas J. Paprocki, "Imagining a Heretical Cardinal", *First Things*, 28 lutego 2023, <https://www.firstthings.com/web-exclusives/2023/02/imagining-a-heretical-cardinal?ref=the-pillar>.

147 Courtney Mares, "European Catholics Debate Final Outcome of Synod on Synodality Assembly in Prague", *Catholic News Agency*, 9 lutego 2023 r., <https://www.catholicnewsagency.com/news/253596/european-catholics-debate-final-outcome-of-synod-on-synodality-assembly-in-prague>. Przedrukowano za zgodą.

148 A.C. Wimmer, "We Need Time," Synod on Synodality Organizers Tell German-Language Media, *Catholic News Agency*, Feb. 14, 2023, <https://www.catholicnewsagency.com/news/253636/we-need-time-synod-on-synodality-organizers-tell-german-language-media-outlets>.

85. Co z Kościołem w Stanach Zjednoczonych?

Konferencja Biskupów Katolickich USA jest również mocno podzielona.

Były dyrektor wykonawczy Konferencji Episkopatu Stanów Zjednoczonych Jayd Henricks napisał:

Wśród wielu biskupów, księży, osób zakonnych i zaangażowanych świeckich w Stanach Zjednoczonych istnieje głęboka podejrzliwość wobec tego, co robi niemiecki Kościół katolicki w odniesieniu do synodalności. Czasami graniczy to z rozpazą, ponieważ jasne jest, że niemieccy biskupi nie są zainteresowani słuchaniem Kościoła powszechnego, pozostawiając niewielką nadzieję, że Niemcy dokonają autokorekty. Odnosi się wrażenie, że mają oni plan zmiany Kościoła i chcą narzucić swoją wizję Kościołowi powszechnemu. (...)

Znamienne jest również to, że żaden z ponad 270 biskupów ze Stanów Zjednoczonych nie wyraził poparcia dla niemieckich biskupów. Poza kilkoma wyjątkami w północnej Europie, światowy episkopat również nie zaoferował żadnej wsparcia.¹⁴⁹

86. Czy możemy mówić o odrzuceniu *Synodaler Weg* przez wiernych i – szerzej – synodu o synodalności?

Fakty wskazują na większe odrzucenie, niż oczekiwaliby tego promotorzy *Weg* i Synodu Powszechnego. W innych przypadkach nie można mówić o odrzuceniu, ale raczej o braku zainteresowania. Proces słuchania prawie nikogo nie ekscytuje. Martwi to również promotorów synodu, ponieważ trudno jest przeprowadzić projekt reformy Kościoła na taką skalę przy wsparciu zaledwie kilku wiernych.

W artykule napisanym dla *The Spectator* na kilka dni przed śmiercią i opublikowanym pośmiertnie, kardynał George Pell stwierdza, że ani wyższe szczeble Kościoła, ani przytłaczająca większość praktykujących katolików na całym świecie nie zgadzają się z owocami procesu słuchania Synodu.¹⁵⁰

Zmusza to promotorów synodu do uciekania się do taktyki „niezauważalnego przeładunku ideologicznego”¹⁵¹, która wymaga czasu i cierpliwości.

149 Jayd Henricks, "An American Perspective on the Situation of the Church in Germany", *The Catholic World Report*, 9 lutego 2023 r., <https://www.catholicworldreport.com/2023/02/09/an-american-view-of-the-german-church-and-the-synodal-path/>. Przedrukowano za zgodą.

150 Zob. Pell i Thompson, "The Catholic Church Must...".

151 „Niezauważalny przeładunek ideologiczny” jest rewolucyjną techniką propagandową, która wykorzystuje slogany lub ‘słowa-talizmany’, aby przesunąć ludzi w kierunku wcześniej nieakceptowanych pozycji. Według profesora Plinio Corrêa de Oliveiry, słowo-talizman „to [takie], którego prawowite znaczenie jest sympatyczne, a czasem nawet szlachetne; ale jest to również słowo, które ma pewną elastyczność. Kiedy jest używane tendencyjnie, zaczyna świecić nowym blaskiem, fascynując pacjenta i zabierając go znacznie

87. Co by się stało, gdyby skonsultowano się ze wszystkimi wiernymi, a nie tylko z postępowymi mniejszościami?

Nie można przewidzieć, co by się stało, gdyby skonsultowano się ze wszystkimi wiernymi, a nie tylko z postępowymi mniejszościami. Niektórzy analitycy zauważyli, że taktyki zastraszenia stosowane w wielu miejscach w celu uciszenia (zwykle konserwatywnych) głosów sprzeciwu pokazują, że promotorzy synodu obawiają się, że autentyczna większość zostanie wysłuchana. Możemy zatem spekulować, że gdyby skonsultowano się ze wszystkimi wiernymi, powstałe dokumenty byłyby znacznie bardziej zgodne z tradycyjnym magisterium.

Na przykład uderzające jest to, że nie wysłuchano żadnych obaw zgłaszanych przez społeczności uczęszczające na tradycyjne Msze (tzw. Msze trydenckie), która mnożą się wszędzie. Czyż nie są one „zmarginalizowaną mniejszością”, którą należy „włączyć”?

88. Czy wszyscy niemieccy biskupi popierają *Synodaler Weg*?

Nie. Sytuacja jest zniuansowana. Podczas gdy większość niemieckich biskupów bez zastrzeżeń popiera *Synodaler Weg* lub daje jego promotorom wolną rękę, milcząc, inni wyrażają wątpliwości i wywołują kontrowersje. Paradoksalnie, *Weg*, który powinien polegać na „wspólnym podróżowaniu”, dzieli Konferencję Episkopatu Niemiec. Najprzewielebniejszy Heiner Wilmer, biskup Hildesheim i zdecydowany promotor *Weg*, poczuł się zmuszony przyznać, że ta wspólna droga nie jednoczy, ale dzieli: „Dla niektórych uchwały nie poszły wystarczająco daleko; inni postrzegali teksty jako sprzeczne z nauczaniem Kościoła. Przepaść między członkami synodu zdawała się coraz bardziej pogłębiać; frakcje stawały się coraz bardziej niecierpliwe. Niektórzy już na początku byli sfrustrowani, u innych wzrosło podekscytowanie, a jeszcze u innych widziałem cierpienie fizyczne lub psychiczne”.¹⁵²

Krytykując nadmierną dyskusję, a czasem ton zapalny na zgromadzeniach *Weg*, biskup Franz Jung z Würzburga powiedział, że przypominają one „pokój pełen rannych”.¹⁵³

Postępowe frakcje, od dawna stanowiące większość, nie chcą przyjmować krytyki i zachowują się praktycznie jak walec parowy. „Wczoraj, pod koniec spotkania, wyszedłem z audytorium wieczorem sfrustrowany. Osoby wyra-

dalej, niż mógłby sobie wyobrazić”. Corrêa de Oliveira, *Unperceived Ideological Transshipment... W obecnym procesie synodalizacji Kościoła słowa takie jak włączenie, przyjęcie, słuchanie, współodpowiedzialność itp. mogą odgrywać rolę „słów-talizmanów”*. Zob. Vignelli, *Rewolucja duszpasterska...*

¹⁵² "Bischof Wilmer zieht Bilanz nach Synodalem Weg", *CNA Deutsch*, 16 marca 2023 r.

¹⁵³ "Bischof Jung zum Synodalen Weg: 'Raum voller Verletzungen'", *Katholisch.de*, 20 marca 2023 r., <https://katholisch.de/artikel/44153-bischof-jung-zum-synodalen-weg-raum-voller-verletzungen>.

żające opinie odmienne od opinii większości zostały po raz kolejny werbalnie spoliczkowane”, skarżył się biskup Gregor Maria Hanke z Eichstätt.¹⁵⁴ To skłoniło dziennikarkę Annę Diouf do napisania artykułu zatytułowanego „Droga Synodalna nadużywa wiary katolickiej”.¹⁵⁵

89. Czy papież Franciszek wyraził zakłopotanie w związku z *Synodaler Weg*?

Tak, w swoim „Liście do Ludu Bożego pielgrzymującego w Niemczech” (2019 r.), zauważając, że należy słuchać „znaków czasu”, papież ostrzega, że nie jest to zadanie „oświeconej grupy”, prawdopodobnie nawiązując do decydującej roli, jaką niektóre lobby ideologiczne odegrały w *Weg*. We wrześniu tego samego roku Ojciec Święty przypomniał, że synod nie jest parlamentem. W wywiadzie dla Associated Press papież również skrytykował *Weg* jako „ideologiczny” i „elitarystyczny”. AP donosi: „Niemieckie doświadczenie nie pomaga, zauważa papież, wskazując, że dotychczasowy proces w Niemczech był prowadzony przez ‘elitę’. Niebezpieczeństwo polega na tym, że pojawi się coś bardzo, bardzo ideologicznego. Kiedy ideologia angażuje się w procesy kościelne, Duch Święty wraca do domu, ponieważ ideologia pokonuje Ducha Świętego”.¹⁵⁶

90. Czy jakieś watykańskie dykasterie zareagowały na *Weg*?

Tak. Jak wspomniano, kardynałowie Parolin, Ladaria i Ouellet napisali list odrzucający propozycję niemieckiej Drogi Synodalnej dotyczącą utworzenia stałej Rady Synodalnej, ponieważ podważyłoby to autorytet każdego biskupa w jego diecezji.

W liście z 26 stycznia 2023 r. skierowanym do biskupów całego świata Stolica Apostolska powtórzyła katolicką doktrynę dotyczącą roli zarządzania spoczywającej na biskupie diecezjalnym. Został on podpisany przez kardynała Mario Grecha, sekretarza generalnego Synodu Biskupów, oraz kardynała Jean-Claude’a Hollericha, relatora generalnego XVI Zwyczajnego Zgromadzenia Ogólnego Synodu Biskupów.

Podkreślając rolę biskupów w kolegialności pod najwyższym zwierzchnictwem biskupa Rzymu, list krytykuje rolę aktywistycznych mniejszości:

154 "Bischof Gregor Maria Hanke: Gedanken zum dritten Tag der fünften Synodalversammlung", Bistum-Eichstaett.de, 11 marca 2023 r., <https://www.bistum-eichstaett.de/synodaler-weg/detailsansicht-news/news/blog-quo-vadis-kirche-dritter-und-letzter-tag-der-fuenften-synodalversammlung/>.

155 Anna Diouf, "Der Synodale Weg missbraucht den katholischen Glauben", *Corrigenda*, 13 marca 2023 r., <https://www.corrigenda.online/kultur/der-synodale-weg-missbraucht-den-katholischen-glauben>.

156 Salvatore Cernuzio, "Il Papa: le critiche aiutano a crescere, ma vorrei che me le facessero direttamente," *Vatican News*, 25 stycznia 2023, <https://www.vaticannews.va/it/papa/news/2023-01/papa-francesco-intervista-associated-press.html>.

„W rzeczywistości są tacy, którzy zakładają, że już wiedzą, jakie będą wnioski Zgromadzenia Synodalnego. Inni chcieliby narzucić Synodowi agendę, z zamiarem kierowania dyskusją i określenia jej wyniku”.

List powtarza jednak podstawową koncepcję synodu: przewyżczenie trudności w „słuchaniu” Ludu Bożego, który „uczestniczy również w pro-czonym urzędzie Chrystusa”.¹⁵⁷

91. Jak niemieccy biskupi zareagowali na krytykę Rzymu?

Pomimo wezwań do umiaru ze strony niektórych niemieckich biskupów – które zostały natychmiast uciszone – tendencja do podążania Drogą Synodalną przeważa, nawet jeśli oznacza to starcie z Rzymem. Sformułowanie kardynała Marxa z 2015 roku „Wir sind keine Filiale Roms” (Nie jesteśmy filią Rzymu) stało się motywem przewodnim.¹⁵⁸ Wielu zwróciło uwagę na jego podobieństwo do innej frazy z XVI wieku: Marcina Lutra „Los von Rom” (Z dala od Rzymu).

Typowym przykładem tej buntowniczej postawy było zatwierdzenie dokumentu zatytułowanego *Segensfeiern für Paare, die sich lieben* („Błogosławieństwa dla par, które się kochają”) podczas piątego i ostatniego Zgromadzenia Synodalnego w marcu 2023 roku. Dokument został przyjęty 176 głosami za, przy 14 głosach przeciw i 12 wstrzymujących się. Biskupi głosowali 38 za, 9 przeciw i 11 wstrzymało się od głosu. Dokument ten jest całkowicie sprzeczny z *Responsum* Watykanu z 22 lutego 2021 r., zgodnie z którym „Kościół nie ma i nie może mieć władzy błogosławienia związków osób tej samej płci”. Co znamienne, wniosek o tajne głosowanie został odrzucony: głosowanie odbyło się imiennie. Przywództwo *Weg* upewniło się, że kontroluje niemieckich biskupów jeden po drugim.

Bardzo odkrywcze jest również to, że to Zgromadzenie, kończące *Synodaler Weg*, zostało podsumowane bardzo dziwnym i niepokojącym „przedstawieniem” zatytułowanym „verantwort:ich”,¹⁵⁹ które odbyło się wokół głównego ołtarza katedry we Frankfurcie. Obejmował on dziwne rytuały z postaciami ubranymi na czarno i postaciami, które wyglądały jak potępione dusze ciągnięte po podłodze za pomocą lin i łańcuchów. Czy mogła to być próbka nowych liturgii, które zamierza wprowadzić

¹⁵⁷ List do biskupów z 26 stycznia 2023 r., Synod.va, 30 stycznia 2023 r., https://www.synod.va/content/dam/synod/news/2023-01-30_news_letter_bishops/EN---Letter-to-the-Bishops---Synod.pdf.

¹⁵⁸ Zob. Katholisch.de, "Reaktionen auf Vatikan-Erklärung: Zwischen 'Misstrauensvotum' und Lob", Katholisch.de, 22 lipca 2022 r., <https://www.katholisch.de/artikel/40299-reaktionen-auf-vatikan-erklarung-zwischen-misstrauensvotum-und-lob>.

¹⁵⁹ Anne-Katrin Hochstrat, "Performance 'verantwort:ich' im Frankfurter Dom", Hessenschau.de, 9 marca 2023 r., <https://www.hessenschau.de/kultur/performance-verantwortlich-im-frankfurter-dom-,audio-79190.html>.

Droga Synodalna?

B – Kilka rozterek**92. Czy reakcje papieża budzą konsternację?**

Tak, ponieważ wydają się zaprzeczać innym jego stwierdzeniom i postawom, które wydają się sprzyjać *Synodaler Weg*.

Uważna analiza krytyki *Weg* przez papieża Franciszka pokazuje, że odnosi się ona raczej do metody niż do treści. Wydaje się, że nie ma problemu z pragnieniem reformy Kościoła.

W każdym razie papież jest pełen nadziei wobec *Synodaler Weg*:

[Niemieccy biskupi] mają dobrą wolę; nie są złośliwi. Ale jakie to dziwne! Ich metoda sprawia, że wysiłek skuteczności jest rzeczą podstawową.

(...) Ale trzeba być cierpliwym, pozostawać w kontakcie i towarzyszyć tym ludziom na ich prawdziwej drodze synodalnej i pomagać jej bardziej elitarystycznej ścieżce, aby nie skończyła się źle, ale została zintegrowana z Kościołem. Trzeba zawsze starać się jednoczyć.¹⁶⁰

93. Czy reakcje władz watykańskich budzą konsternację?

Tak. Na przykład kardynał Hollerich, relator generalny synodu, którego cytowany powyżej dokument pozornie przedstawia jako przeciwnika żądań *Weg*, wezwał do rewizji nauczania Kościoła na temat homoseksualizmu, poparł święcenia kapłańskie żonatych mężczyzn i zadeklarował, że jest otwarty na święcenia kobiet (według angielskiego watykanisty Edwarda Pentina).¹⁶¹ Jego poróżnienie względem *Weg* również wydaje się być raczej metodologiczne niż merytoryczne.

W wywiadzie dla chorwackiego bloga Glas Koncila kardynał otwarcie zakwestionował magisterium Jana Pawła II w sprawie święceń kobiet. Zapytany, czy może się to zmienić, odpowiedział: „Z czasem tak”. „Czy to nie jest nieomyślne nauczanie?” – zapytał dziennikarz. Luksemburski kardynał odpowiedział: „Nie jestem pewien, czy można to tak nazwać; prawdopodobnie nie”. Potępił również doktrynę Katechizmu Kościoła Katolickiego, który wzywa osoby homoseksualne do czystości: „Wzywianie innych do czystości wydaje się być mówieniem do nich po egipsku”. Podsumował: „Uważam, że część nauczania nazywająca homoseksualizm

160 "Sinodo tedesco: Lo scontro con il Vaticano si intensifica", *Adista Notizie* 57, nr 6621 (4 lutego 2023), s. 4-5, <https://www.adista.it/edizione/5076>.

161 Zob. Edward Pentin, "Cardinal Hollerich: Critics of the Synod 'Won't Be Able to Stop' It", *National Catholic Register*, 28 stycznia 2023 r., <https://www.ncregister.com/blog/cardinal-hollerich-critics-of-synod-cant-stop-it>.

,wewnętrznie nieuporządkowanym’ jest nieco wątpliwa”.¹⁶²

Coś podobnego można powiedzieć o kardynale Mario Grechu, sekretarzu generalnym synodu biskupów, który zaatakował krytyków *Synodaler Weg*. Taka krytyka, mówi kardynał, „nie służy żadnemu celowi. Polaryzują tylko jeszcze bardziej”.¹⁶³ Maltański kardynał twierdzi, że krytyka *Weg* nie wykracza poza „publiczne potępienie”.¹⁶⁴ Nie ukrywa swojego poparcia dla *Weg*: „Mam zaufanie do Kościoła katolickiego w Niemczech, do biskupów, ufam, że wiedzą, co robią”.¹⁶⁵

Należy zauważyć, że ze względu na swoje funkcje synodalne, ci dwaj kardynałowie będą kluczowymi postaciami podczas następnego Synodu Generalnego – oczywiście pod przewodnictwem papieża.

94. Czy ktoś został ukarany za formułowanie heterodoksyjnych propozycji podczas procesu synodalnego?

Nie. Uderzający jest, na przykład, brak jakiegokolwiek nagany ze strony władz watykańskich dla kardynała Roberta McElroya za jego skandaliczny artykuł w jezuickim czasopiśmie *America*. Ze swej strony, kardynała Hollericha utwierdzono w decydującej roli relatora generalnego synodu, nawet po jego skandalicznych wypowiedziach na temat potrzeby zmiany magisterium Kościoła w sprawie homoseksualizmu. Co więcej, został on włączony do tzw. C9 – wybranej grupy kardynałów, którzy bezpośrednio doradzają papieżowi Franciszkowi.

Francuski watykanista Jean-Marie Guénois komentuje:

Watykan czuwa [nad *Weg*], ale wydaje się, że stracił kontrolę nad inicjatywą. Papież Franciszek ostrzegł niemiecki Kościół przed zejściem z obranego kursu. Mimo to, co ciekawe, mianował na kluczowe stanowisko „relatora generalnego” zbliżającego się rzymskiego synodu na temat „synodalności” hierarchę, który popiera kierunki (...) niemieckiego synodu. (...)

(...) Papież nie jest arbitrem. Jest po stronie reform, jak wyznał we wrześniu ubiegłego roku słowackim jezuitom, z którymi spotkał się w Bratysławie.¹⁶⁶

162 Tripalo, "Cardinal Jean-Claude Hollerich...".

163 Katholisch.de, "Grech: le lettere al Cammino sinodale . . delazioni, non critiche," Katholisch.de, 30 sierpnia 2022, <http://www.settimananews.it/chiesa/grech-le-lettere-al-cammino-sinodale-delazioni-non-critiche/>.

164 Katholisch.de, "Grech: le lettere...".

165 Luke Coppen, "German Bishops' Leader: 'The Synodal Process Has Already Changed the Church'", *The Pillar*, 27 października 2022 r., <https://www.pillaratholic.com/german-bishops-leader-the-synodal-process-has-already-changed-the-church/>.

166 Guénois, "Contesté, sourd aux critiques...".

Pod koniec 2022 roku John Allen, watykanista zbliżony do stanowiska papieża, napisał: „Franciszek nie zdyscyplinował żadnego z architektów niemieckiego procesu, najwyraźniej zadowolając się przynajmniej na razie pozwoleniem, by sprawy się rozgrywały”.¹⁶⁷

Podobna sytuacja miała miejsce w przypadku decyzji flamandzkich biskupów o zatwierdzeniu „ceremonii błogosławieństwa” dla par homoseksualnych. Chociaż jest to sprzeczne z deklaracją Watykanu, „papież Franciszek ani nie poparł, ani nie sprzeciwił się temu krokowi, wskazując, że decyzja należy do lokalnych biskupów, ale podkreślając, że muszą oni pozostać zjednoczeni”, stwierdził Najprzewielebniejszy Johann Bonny, biskup Antwerpii.¹⁶⁸

Dokument roboczy dla etapu kontynentalnego, wysłany przez Rzym na etap poprzedzający Synod Generalny, wyraźnie podnosi kwestię włączenia kobiet, osób LGBT i innych punktów programu najbardziej radykalnych frakcji.

95. Czy ta pobłażliwość kontrastuje z innymi postawami papieża Franciszka?

Tak. Brak sankcji wobec promotorów *Weg*, nawet tych najbardziej sprzecznych z ortodoksją i dyscypliną kościelną, kontrastuje ze stanowczą i zdecydowaną postawą papieża Franciszka przy innych okazjach. Nie zawahał się on zwolnić, czasem ekskomunikować, a nawet laicyzować księży i jednego kardynała. Wielu analityków zastanawia się, dlaczego nie przyjmuje podobnych postaw w tym przypadku.

Jak wskazuje prof. Stefano Fontana, Watykan przyjmuje dwie sprzeczne postawy w zależności od przypadku: pomocniczość prowadzącą do permissywizmu lub centralizację prowadzącą prosto do autorytaryzmu.¹⁶⁹ Promotorzy *Weg* wydają się czerpać korzyści z tego pierwszego.

¹⁶⁷ John L. Allen, Jr, "Five (Cautious) Vatican Predictions for 2023", Cruxnow.com, 30 grudnia 2022 r., <https://cruxnow.com/news-analysis/2022/12/five-cautious-vatican-predictions-for-2023>.

¹⁶⁸ Luke Coppen, "German Synodal Way Backs Same-Sex Blessings", *The Pillar*, 10 marca 2023 r., <https://www.pillaratholic.com/p/german-synodal-way-backs-same-sex-blessings>.

¹⁶⁹ Stefano Fontana, "Houses and Properties: Centralising Pope Reverses Doctrine", *New Daily Compass*, 2 marca 2023 r., <https://newdailycompass.com/en/houses-and-properties-centralising-pope-reverses-doctrine>.

96. Czy katolicy są zaniepokojeni?

Tak, jak najbardziej. Artykuł w *The Pillar* wspomina

obawy katolików, którzy twierdzili, że synod na temat synodalności będzie swego rodzaju koniem trojańskim do bagatelizowania lub odchodzenia od doktryny katolickiej.

Franciszek podjął wysiłki, aby odeprzeć tę narrację.

[Ale] dla niektórych katolików McElroy wydawał się w tym tygodniu potwierdzać to, a tym samym potwierdzać ich obawy dotyczące całego procesu synodalnego. Okaże się, czy Franciszek zareaguje na tę decyzję.¹⁷⁰

Jak widzieliśmy, papież Franciszek do dziś nie wypowiedział się na temat tej sprawy, zwiększając zamieszanie. Krótko przed śmiercią kardynał George Pell skomentował:

Kiedyś [motto] brzmiało: „Roma locuta. Causa finita est” [Rzym przemówił, sprawa jest rozstrzygnięta]. Dziś jest to: „Roma loquitur. Confusio augetur” [Rzym przemawia, zamieszanie rośnie].

(A) Niemiecki synod wypowiedział się na temat homoseksualizmu, kobiet księży, komunii dla rozwiedzionych. Papiestwo milczy.

(B) Kardynał Hollerich odrzuca chrześcijańskie nauczanie na temat seksualności. Papiestwo milczy.¹⁷¹

Wrażenie ukrytej akceptacji Watykanu dla postępowych stanowisk krytykowanych w niektórych dokumentach staje się coraz silniejsze, ponieważ przywódcy synodu zaprosili o. Timothy’ego Radcliffe’a do bycia kaznodzieją podczas ich ćwiczeń duchowych. Były generał dominikanów „jest znany ze swoich heterodoksyjnych poglądów, a przede wszystkim z aktywizmu na rzecz uznania homoseksualizmu w Kościele”.¹⁷² Dwaj poprzedni papieże trzymali go na dystans ze względu na te poglądy.

170 JD Flynn, "Cardinal McElroy, Pope Francis and the Synod", *The Pillar*, 27 stycznia 2023 r., <https://www.pillaratholic.com/cardinal-mcelroy-pope-francis-and-the-synod/>.

171 Sandro Magister, "A Memorandum on the Next Conclave Is Circulating Among the Cardinals. Here It Is", *L'Espresso*, 15 marca 2023 r., <http://magister.blogautore.espresso.repubblica.it/2022/03/15/a-memorandum-on-the-next-conclave-is-circulating-among-the-cardinals-here-it-is/>.

172 Riccardo Cascioli, "Torna Radcliffe, la sinodalità è sempre più arcobaleno", *La Nuova Bussola Quotidiana*, 25 stycznia 2023, <https://lanuovabq.it/it/torna-radcliffe-la-sinodalita-e-sempre-piu-arcobaleno>.

C – W kierunku kompromisu w „stylu rzymskim”?

97. Czy istnieją sprzeczności w oświadczeniach władz watykańskich i papieża Franciszka?

Tak, faktycznie istnieją.

Papieskie opinie wykazują ciągle wahania, co uważny analityk Stolicy Apostolskiej określił w mocnych słowach jako „wielkie oszustwo”. Andrea Gagliarducci z *Catholic News Agency* napisał:

Trzeba przyznać, że papież Franciszek w pewien sposób przyczynił się do tego „wielkiego oszustwa”. Najpierw, co do synodu Kościoła niemieckiego przy kilku okazjach wyraził zaniepokojenie, a następnie niektóre tematy Synodu zostały przez niego przedstawione w różnych, nawet sprzecznych, formach i sposobach. (...)

W tej ciąglej dwuznaczności, w tym ciągłym rozróżnianiu sytuacji i działań, myśl papieża wydaje się niejasna, a w każdym razie nie rozstrzygnięta. I prawdopodobnie w tym miejscu wkrada się możliwość wprowadzenia w życie „wielkiego oszustwa”. **Nie wiemy, czy papież jest tego świadomy, czy po prostu działa w dobrej wierze. Po prostu odnotowujemy sytuację.**¹⁷³

Niektórzy oskarżają niemieckich biskupów o wprowadzanie wiernych w błąd, gdy mówią, że papież Franciszek poparł *Synodaler Weg*, podczas gdy on by go skrytykował. Jak widzieliśmy, sytuacja jest dość zagmatwana. „Oszustwo” istnieje nie tylko ze strony niemieckich biskupów. Moglibyśmy zastosować do protagonistów synodu krytykę ówczesnego kardynała Josepha Ratzingera w dokumencie na temat homoseksualizmu: „Dokładne zbadanie ich publicznych oświadczeń i działań, które promują, ujawnia wystudiowaną dwuznaczność, za pomocą której próbują wprowadzić w błąd duszpasterzy i wiernych”.¹⁷⁴

Jak możemy wyjaśnić te sprzeczności? Czy ta dwuznaczność jest zamierzona? Czy może kryć się za tym jakiś manewr? Nie możemy nie podnieść tej możliwości, przynajmniej jako hipotezy lub kryterium analizy.

¹⁷³ Andrea Gagliarducci, "Pope Francis and the Challenge of the Synod", *Monday Vatican*, 6 lutego 2023 r., <http://www.mondayvatican.com/vatican/pope-francis-and-the-challenge-of-the-synod>. (Pogrubienia w oryginale.)

¹⁷⁴ Kongregacja Nauki Wiary, "Carta a los obispos de la Iglesia Católica sobre la atención pastoral a las personas homosexuales" z 1 października 1986 r., nr 14, https://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_19861001_homosexual-persons_sp.html.

98. Czy można wyjaśnić ten manewr?

Rzeczywiście, ktokolwiek bada historyczny proces upadku Kościoła i Cywilizacji chrześcijańskiej, który historycy nazywają Rewolucją, zdaje sobie sprawę, że często dochodziło do dialektycznej gry między skrajnymi i umiarkowanymi prądami, w której te pierwsze służyły jako przełomowi pionierzy dla tych drugich.

W swoim arcydziele, *Rewolucja i Kontrrewolucja*, Plinio Corrêa de Oliveira wyjaśnia, że proces rewolucyjny ma dwie prędkości: szybki marsz, reprezentowany przez radykalnych zapaleńców i wolny marsz, złożony z pozornie umiarkowanych frakcji. Te dwie prędkości harmonizują się ze sobą, każda z nich ma określoną rolę i razem napędzają proces rewolucyjny:

Mogłoby się wydawać że szybkie posunięcia są bezcelowe, ponieważ są skazane na niepowodzenie. Tymczasem rzecz ma się zupełnie inaczej. Ruchy te podnoszą sztandar i tym samym tworzą pewien wzorzec, wyznaczając stały cel, a ich radykalizm budzi fascynację wśród osób umiarkowanych, które z wolna podążają ku temu celowi. (...)

(...) [P]orażka ekstremistów była tylko pozorna. Pracują oni dla Rewolucji wprawdzie tylko pośrednio, ale w sposób decydujący, a chcąc urzeczywistnić swe chimeryczne i kontrowersyjne mrzonki, krok po kroku pociągają za sobą masy „rozsądnych”, „umiarkowanych” i przeciętnych.¹⁷⁵

Można zasadnie zastanawiać się, czy odrzucenie najbardziej skrajnych twierdzeń *Węg* może umożliwić przeprowadzenie pozornie umiarkowanej, ale wywrotowej reformy Kościoła, która w tym momencie może wydawać się bardziej akceptowalna.

Sami promotorzy *Węg* głoszą, że w ten sposób chcą wpłynąć na powszechny proces. Teolog Julia Knop, wiodący głos w *Węg*, napisała: „Dzięki tym 15 tekstom [zapropozowanym przez niemiecką Drogę Synodalną] Kościół katolicki w Niemczech opowiedział się za ważnymi i pilnie potrzebnymi krokami reformatorskimi. Przede wszystkim podstawowe teksty będą wyzwaniem dla (powszechnej) debaty kościelnej i posuną ją naprzód w perspektywie średnio- i długoterminowej”.¹⁷⁶

Zwracamy uwagę na ostatnie zdanie: średnio- i długoterminowe. Najbardziej wnikliwi promotorzy *Węg* nie dążą do natychmiastowego zwycięstwa, ale chcą zapoczątkować głębokie reformy w perspektywie średnio- i długoterminowej.

¹⁷⁵ Plinio Corrêa de Oliveira, *Rewolucja i Kontrrewolucja*, wyd. KUL, Lublin 2022, s. 44.

¹⁷⁶ Julia Knop, "Vor allem die Grundlagentexte werden die (welt-)kirchliche Debatte herausfordern", Pfarrbriefservice.de, 22 marca 2023 r., <https://www.pfarrbriefservice.de/file/vor-allem-die-grundlagentexte-werden-die-welt-kirchliche-debatte-herausfordern>.

99. Czy w ten sposób zmierzamy w kierunku pewnego rodzaju kompromisu?

Na to wygląda. Niektórzy obserwatorzy pokazali, jak ukryta intencja czai się za pozornymi starciami między Watykanem a promotorami *Synodaler Weg*. Chcą oni osiągnąć kompromis „a la Romana”, rozwiązanie połowiczne.

Tak twierdzi Luisella Scrosati w *La Nuova Bussola Quotidiana*, cytując biskupa Georga Bätzinga. W swoim artykule zatytułowanym „Papież i Niemcy biorą się za rogi, ale skłonni do kompromisu” dr Scrosati pokazuje, że debata dotyczy raczej sposobu dojścia do pewnych wniosków niż samej treści: „Jeśli chodzi o ryzyko schizmy, [biskup] Bätzing odrzuca pomysł, że może dojść do schizmy i wskazuje drogę wyjścia: ‘Musimy ze sobą rozmawiać, pójść na kompromis’. Nieco w rzymskim stylu, ustępstwo w sprawie celibatu może stłumić dążenie do kapłaństwa kobiet, a [migające] zielone światło dla błogosławienia par tej samej płci może obyć się bez doktrynalnego zatwierdzenia sodomii”¹⁷⁷

Papież Franciszek wielokrotnie nawoływał do „dialogu” i „harmonii”. W słynnym już wywiadzie z 25 stycznia 2023 r. dla Associated Press papież skrytykował *Weg* jako „ideologiczny” i „elitarystyczny”. Dodał jednak: „Musimy być cierpliwi, prowadzić dialog i towarzyszyć tym ludziom na prawdziwej drodze synodalnej (...) pomagać tej bardziej elitarystycznej (niemieckiej) ścieżce, aby nie skończyła się źle, ale (...) była również zintegrowana z Kościołem”¹⁷⁸

Innymi słowy, po usunięciu ich „ideologicznego” i „elitarystycznego” charakteru, propozycje niemieckiej *Weg* mogą zostać „zintegrowane” z Kościołem, przyczyniając się do „prawdziwej drogi synodalnej” narysowanej zarówno w dokumencie przygotowawczym, jak i w studium Międzynarodowej Komisji Teologicznej.

Po odrzuceniu niektórych radykalnych roszczeń pozostanie kwestia demokratycznej reformy Kościoła – czego od początku chcieli niemieccy biskupi, jak przyznaje biskup Bätzing: „Franciszek mówi również w wywiadzie, że napięcia muszą zostać uzdrowione, że powinniśmy włączyć nasze kwestie do trwającego obecnie Światowego Synodu w Watykanie. Cóż, to jest nasza oryginalna treść. To jest dokładnie to, czego chcemy”¹⁷⁹

177 Luisella Scrosati, "Il Papa e i tedeschi ai ferri corti, ma per un compromesso", *La Nuova Bussola Quotidiana*, 30 stycznia 2023 r., <https://lanuovabq.it/it/il-papa-e-i-tedeschi-ai-ferri-corti-ma-per-un-compromesso>.

178 Nicole Winfield i Frances D'Emilio, "Pope Warns German Church Reform Process Elitist, Ideological", APNews.com, 25 stycznia 2023 r., <https://apnews.com/article/pope-francis-only-on-ap-vatican-city-germany-religion-15c469ce6a29a797f8235dd35eccb118>.

179 Scrosati, "Il Papa e i tedeschi...".

Wszystko to pozwoliło Sandro Magisterowi, dziekanowi watykanistów, napisać w nagłówku artykułu: „Niemiecki synod zaraża cały Kościół, a papież go nie powstrzymuje”. Kiedy „elitarystyczny” charakter *Weg* zostanie zażegnany, stwierdza Magister, będzie można przystąpić do „nieuniknionej litanii żądań, które obejmują od żonatych księży po kobiety-księży, od nowej moralności seksualnej i homoseksualnej po demokratyzację zarządzania Kościołem”.¹⁸⁰

100. Jaki Kościół powstałby w wyniku procesu synodalnego doprowadzonego do ostatecznych konsekwencji?

Nawet gdyby tylko niektóre propozycje *Synodaler Weg* lub Synodu Generalnego zostały zatwierdzone – nie mówiąc już o doprowadzeniu ich do ostatecznych konsekwencji – zmiany w Kościele katolickim byłyby takie, że można by zasadnie zapytać, czy nadal wyglądałby on jak Święty, Rzymski, Katolicki i Apostolski Kościół założony przez naszego Pana Jezusa Chrystusa.

180 S. Magister, "The German Synod Is Infecting..."

ZAKOŃCZENIE

Być może to nie przypadek, że książka ta ukazuje się w 80. rocznicę tego, co wielu badaczy uważa za jeden z pierwszych okrzyków alarmowych o zbliżającym się kryzysie w Kościele, a który dziś osiąga szaleństwo. W 1943 r. ukazała się książka *W obronie Akcji Katolickiej* autorstwa Plinio Corrêa de Oliveiry, ówczesnego prezesa Archidiecezjalnego Zarządu Akcji Katolickiej w São Paulo w Brazylii. W dziele tym katolicki przywódca zdemaskował powszechną infiltrację neomodernistycznych i lewicowych błędów w Kościele:

„Od samego początku zauważyliśmy (...) to zło było rozprzestrzeniane z wielką sztuką, umiejętnością i zdolnością do rekrutacji.

Dlatego też, pośród ogólnego niepokoju w kręgach katolickich, musieliśmy wszcząć alarm, aby zwrócić uwagę wszystkich”.¹⁸¹

Łatwo jest dostrzec pokrewieństwo między tymi wczesnymi postępowymi propozycjami a tymi, które przedstawiają promotorzy Drogi Synodalnej.

Oprócz analiz doktrynalnych, Plinio Corrêa de Oliveira zwracał szczególną uwagę na to, w jaki sposób te błędy były konkretnie wpajane i przeżywane wśród katolickiego laikatu i nieustannie je zwalczał.

Od czasu jego śmierci, Towarzystwo Obrony Tradycji, Rodziny i Własności – TFP oraz siostrzane stowarzyszenia kontynuują walkę swojego założyciela, który pragnął być jedynie „najwierniejszym echem Najwyższego Magisterium Kościoła”, jak stwierdzono w liście pochwalnym podpisanym przez kardynała Giuseppe Pizzardo, ówczesnego prefekta Świętej Kongregacji Seminariów i Uniwersytetów, dotyczącym jego książki *Wolność Kościoła w państwie komunistycznym*.

Analizowany tutaj projekt synodalny podejmuje stare herezje wielokrotnie potępiane przez magisterium, posuwając się jeszcze dalej w dziele samozniszczenia, o którym wspomniał Paweł VI. Tak więc miłość do Kościoła, świętej hierarchii i Cywilizacji chrześcijańskiej zmusza TFP i siostrzane organizacje do wypełnienia nadrzędnego obowiązku zdemaskowania błędów tej synodalnej reformy.

¹⁸¹ Plinio Corrêa de Oliveira, „Kamikaze”, *Folha de S. Paulo*, 15 lutego 1969, dostęp 22 czerwca 2023, <https://www.pliniocorreadeoliveira.info/FSP%2069-02-15%20Kamikaze.htm>; TFP.org, dostęp 16 lipca 2023, <https://www.tfp.org/kamikazel/>.

W ciągu ostatnich kilku lat starali się jak najlepiej wypełniać ten obowiązek poprzez szereg szeroko zakrojonych inicjatyw.¹⁸² Niniejsza książka jest w pełni zgodna z tym kierunkiem działań.

Błagajmy Matkę Bożą, Matkę Kościoła, aby nie pozwoliła na dalsze zniekształcanie Mistycznego Ciała Jej Boskiego Syna, ale wręcz przeciwnie, aby przyspieszyła odnowę, którą obiecała w Fatimie: „W końcu, moje Niepokalane Serce zatriumfuje!”

Adveniat regnum Christi! Adveniat per Mariam!

¹⁸² Zainspirowanie szerokiej koalicji do promowania „Synowskiej prośby do papieża Franciszka w sprawie przyszłości rodziny”, podpisanej przez prawie milion osób, w tym ponad 200 kardynałów i biskupów.

W petycji zwrócono się do Ojca Świętego o wyjaśnienia dotyczące celu Synodu o Rodzinie z 2015 roku.

- W tym samym czasie, wraz z wybitnymi osobistościami świata katolickiego, TFP wystosowały „Deklarację wierności niezmiennej doktrynie Kościoła o małżeństwie i Jego nieprzerwanej dyscyplinie”. Została ona przedstawiona papieżowi w tym samym roku wraz z ponad 35 000 podpisów, w tym trzech kardynałów, dziewięciu biskupów i 635 księży.

- Książka *Opcja preferencyjna na rzecz rodziny. 100 pytań i odpowiedzi wokół Synodu poświęconego rodzinie*, w której trzech biskupów analizuje, o co toczyła się gra podczas Synodu o Rodzinie. Została ona opublikowana w 2015 roku z przedmową kardynała Jorge Arturo Medina Estéveza, byłego prefekta Kongregacji Kultu Bożego.

- Książka *Revolucja duszpasterska. Sześć słów-talizmanów w synodalnej debacie o rodzinie*, Guido Vignelli, 2018.

- Wydana w 2018 r. książka „*Zmiana paradygmatu*” papieża Franciszka: *Ciągłość czy zerwanie w misji Kościoła?*, w której José Antonio Ureta podsumowuje pierwsze pięć lat pontyfikatu papieża Franciszka.

- „Pan-Amazon Synod Watch”, szeroko zakrojona kampania informacyjna na temat tego, o co toczy się gra podczas Specjalnego Synodu dla Regionu Amazonii w 2019 roku. Kampania zakończyła się dużą międzynarodową konferencją w Rzymie na krótko przed Synodem.

- Książka *Revolucja duszpasterska. Sześć słów-talizmanów w synodalnej debacie o rodzinie* [Niemiecka droga synodalna i projekt nowego Kościoła] z 2023 r., w której Diego Benedetto Panetta analizuje wyrotowe plany *Synodaler Weg*.

POSŁOWIE

Poprzednie wiersze zostały napisane na podstawie dokumentów związanych z synodem o synodalności, zanim *Instrumentum Laboris* (IL) zostało przedstawione w Rzymie 20 czerwca 2023 roku. Czy IL zmienia coś fundamentalnego w tym, co mówi to studium? Najwyraźniej nie. Potwierdza jedynie kierunek, w jakim proces synodalny podąża od lat, i zwiększa wątpliwości i obawy, które budzi.

IL potwierdza, że synodalność jest „dynamicznym procesem” (nr 18), który wychodzi z założenia, że należy budować nowy „konstytutywny wymiar synodalny” Kościoła (nr 23) poprzez zmianę jego struktury i magisterium.

Duch dokumentu potwierdza zapoczątkowaną przez papieża Franciszka ideę Kościoła jako „odwróconej piramidy”, w której hierarchia sprawowałaby swoją władzę w niekończącym się procesie konsultacji z całym „Ludem Bożym”. Podczas tego crescendo „konsultacji” dokonywanoby zmian instytucjonalnych i doktrynalnych, aby dostosować Kościół do nowych czasów.

Być może jedyną nowością w dokumencie jest nacisk (graniczący z naiwnością) na sugerowanie, że proces synodalny jest spontanicznym owocem Ducha Świętego, zjawiskiem quasi-pentekostalnym, podczas gdy w rzeczywistości jest on wynikiem skomplikowanego biurokratycznego mechanizmu konsultacji między Watykanem, biskupami, niektórymi duchownymi i minimalną liczbą wiernych. Według IL mechanizm ten okazał się miłym „zaskoczeniem” (nr 17), wywołując wśród uczestników prawdziwe „poczucie zdumienia” (nr 53). Nacisk autorów na szeroki udział wiernych wskazuje na pewien brak pewności. Rzeczywiście, jak udokumentowano w niniejszym studium, przeczy temu liczne doniesienia o niewielkim lub zerowym zainteresowaniu ze strony zdecydowanej większości praktykujących katolików.

Ci, którzy od początku śledzili proces synodalny zainaugurowany przez papieża Franciszka w 2015 r. nie będą „zaskoczeni” ani „zdumieni” jego ukierunkowaniem. Od samego początku intencja była jasna, aby synodalność stała się „konstytutywnym wymiarem” Kościoła. Oczywiście nie wszystkie zmiany nastąpią natychmiast i z pełną siłą, a nawet bezczelnością niemieckiej Drogi Synodalnej. Zamiast tego będą one następować stopniowo.

Mimo neutralnego tonu, IL podejmuje rozszczenia niemieckiej Drogi Synodalnej w co najmniej dwóch punktach. Po pierwsze, przedstawia synodalność jako remedium na kryzys związany z wykorzystywaniem sek-

sualnym popełnianym przez duchownych. Po drugie, wskazuje jako wyraz powszechnego pragnienia akceptację nowych form „moralności”, które de facto istnieją w dzisiejszym zdechrystianizowanym społeczeństwie, a nawet możliwość modyfikacji nauk moralnych Kościoła w celu dostosowania ich do panującej kultury.

Przedstawiają to wszystko jako wymóg wynikający z synodalnych konsultacji całego „Ludu Bożego”. Jednak osobom świadomym (niestety) malejącej liczby wiernych uczęszczających do kościołów katolickich bardzo trudno będzie uwierzyć, że tezy IL jednogłośnie wyrażają wolę świeckich. Świeccy nie wydają się tęsknić za „uczestnictwem” w zarządzaniu, podejmowaniu decyzji, misji i posługach „na wszystkich poziomach Kościoła” (nr B 2.3). Czy nie mamy do czynienia z mistyfikacją udającą powszechną tęsknotę, z trwającymi od dziesięcioleci roszczeniami lobby i małych „zaangażowanych” mniejszości, które w pewnych przypadkach zajęły biurokratyczne struktury Kościoła?

We Wprowadzeniu IL zapewnia nas, że trudno będzie „opracować rozstrzygające wytyczne”, które pozostawia zgromadzeniom generalnym w Rzymie, a ostatecznie Ojcu Świętemu. Niemniej jednak nie ukrywa, że zamierza ustanowić kryteria, które będą kierować dyskusjami tych zgromadzeń. Jednak, według IL, jest jeszcze długa droga do osiągnięcia „rozstrzygających wytycznych”, które zostaną osiągnięte dzięki tak cenionej formule „dynamicznego procesu” (nr 18).

W związku z tym papież starał się zyskać czas na przygotowanie umysłów ludzi, dzieląc Zgromadzenie Ogólne na dwie części, aby w międzyczasie Kościół mógł „wzrastać we własnym synodalnym byciu” (nr 43), dojrzałości, której rzekomo nie osiągnął w wystarczającym stopniu.

IL ujawnia kolejny rażący deficyt reprezentatywności, gdy stwierdza, że „kroczenie razem oznacza nie pozostawianie nikogo w tyle” (nr B 1.1).¹⁸³ W rzeczywistości wspomina tylko i wyłącznie o „rozwiędzionych i ponownie zaślubionych, osobach w małżeństwach poligamicznych lub katolikach LGBTQ+” (nr B 1.2 a), pomijając inne rzeczywistości szeroko widoczne na scenie katolickiej, takie jak społeczność, która uczestniczy w corocznej pielgrzymce Paryż-Chartres w coraz większej liczbie.

Ta rażąca sprzeczność może prowadzić do wniosku, że dokument jest raczej dzielący, co umiarkowana watykanistka Elise Ann Allen trafnie skomentowała na konferencji prasowej w Sala Stampa w Watykanie 20 czerwca, prezentując IL.

¹⁸³ "Instrumentum Laboris per la Prima Sessione (ottobre 2023)", Synod.va, dostęp 25 czerwca 2023, https://www.synod.va/content/dam/synod/common/phases/universal-stage/il/ITA_INSTRUMENTUM-LABORIS.pdf.

Czy mamy do czynienia z „ustawianiem wyników Synodu Watykańskiego?”. To wielkie pytanie, które odpowiada tytułowi książki watykanisty Edwarda Pentina, wyłania się z IL.

CYTOWANE PRACE

- ACI Stampa.** „Il cardinale Müller descrive la Via Sinodale tedesca come dittatura della mediocrità”, *ACI Stampa*, 20 marca 2023 r. <https://www.acistampa.com/story/il-cardinale-muller-descrive-la-via-sinodale-tedesca-come-dittatura-della-mediocrita-22074>.
- Adista Notizie.** „Sinodo tedesco: Lo scontro con il Vaticano si intensifica”, *Adista Notizie*, 57, nr 6621 (4 lutego 2023). <https://www.adista.it/edizione/5076>.
- Allen, Jr, John L.** „Five (Cautious) Vatican Predictions for 2023”, *Cruxnow.com*, 30 grudnia 2022 r. <https://cruxnow.com/news-analysis/2022/12/five-cautious-vatican-predictions-for-2023>.
- Aquila, Samuel.** „German Synodal Path Repudiates the Deposit of Faith”, *Catholic News Agency*, 3 maja 2022 r. <https://www.catholicnewsagency.com/news/251134/archbishop-aquila-german-synodal-path-repudiates-the-deposit-of-faith#>.
- Arinze, Francis** i in. „A Fraternal Open Letter to Our Brother Bishops in Germany”, z 11 kwietnia 2022 r., *Catholic News Agency*. Dostęp 8 czerwca 2023 r. <https://www.catholicnewsagency.com/storage/pdf/fraternal-open-letter-to-brother-bishops-germany.pdf>.
- Arroyo, Raymond.** „Cardinal Müller on Synod on Synodality: ‘A Hostile Takeover of the Church of Jesus Christ . . . We Must Resist.’”, *National Catholic Register*, 7 października 2022 r. <https://www.ncregister.com/interview/cardinal-mueller-on-synod-on-synodality-a-hostile-takeover-of-the-church-of-jesus-christ-we-must-resist>.
- Ashenden, Gavin.** „The Vatican New Synod’s Document Radically Overturns Christian Teaching”, *Catholic Herald*, 1 listopada 2022 r. <https://catholicherald.co.uk/the-vatican-new-synod-document-radically-overturns-christian-teaching/>. Przedrukowano za zgodą.
- Bätzing, Georg.** „Brief vom Bischof von Limburg zum Abschluss des Synodalen Weges“ (14 marca 2023 r.). https://bistumlimburg.de/fileadmin/redaktion/Portal/Meldungen/2023/Dateien/Brief_BischofGeorgBaetzing_AbschlussSynodalerWeg_14-03-2023.pdf.
- Brandmüller, Card. Walter.** „Sulla consultazione dei fedeli in questioni di dottrina.”, *Unavox.it*, Apr. 2018. http://www.unavox.it/ArtDiversi/DIV2433_Card_Brandmuller_Consultazione_fedeli_su_dottrina.html.
- Caldwell, Simon.** „Cardinal Hollerich: Church Teaching on Gay Sex Is ‘False’ and Can Be Changed”, *The Catholic Herald*, 3 lutego 2022 r. <https://catholicherald.co.uk/cardinal-hollerich-church-teaching-on-gay-sex-is-false-and-can-be-changed/>.
- Caldwell, Zelda.** „Vatican Enlists Influencers to Get Young, Disenchanted Catholics to Answer Synod Survey”, *Catholic News Agency*, 9 sierpnia 2022 r. <https://www.catholicnewsagency.com/news/252000/vatican-enlists-influencers-to-get-young-disenchanted-catholics-to-answer-synod-survey>.
- Casoli, Riccardo.** „Torna Radcliffe, sinodalità è sempre più arcobaleno”, *La Nuova Bussola Quotidiana*, 25 stycznia 2023 r. <https://lanuovabq.it/torna-radcliffe-la-sinodalita-e-sempre-piu-arcobaleno>.

- CELAM** (Consejo Episcopal Latinoamericano). „Synthesis of the Continental Stage of the Synod for Latin America and the Caribbean”, <https://kongreskk.pl/wp-content/uploads/2023/04/Synteza-Ameryki-Lacinskiej-i-Karaibow.pdf>.
- Cernuzio**, Salvatore. „Il Papa: le critiche aiutano a crescere, ma vorrei che me le facessero direttamente”. *Vatican News*, 25 stycznia 2023 r. <https://www.vaticannews.va/it/papa/news/2023-01/papa-francesco-intervista-associated-press.html>.
- CNA Deutsch**. „Bischof Wilmer zieht Bilanz nach Synodalem Weg“. CNA Deutsch, 16 marca 2023 r.
- CNA Newsroom**. „German Bishops’ President Rebukes Pope Francis for Criticism of Synodal Way”. *Catholic News Agency*, 30 stycznia 2023 r. <https://ewtn.ie/2023/01/30/german-bishops-president-rebukes-pope-francis-for-criticism-of-synodal-way/>.
- Condon**, Ed. „Is Pope Francis’ Synodal Extension a Plan or a Punt?” *The Pillar*, 17 października 2022 r. <https://www.pillaratholic.com/is-pope-francis-synodal-extension-a-plan-or-a-punt/>.
- Coppen**, Luke. „German Bishops’ Leader: ‘The Synodal Process Has Already Changed the Church.’”, *The Pillar*, 27 października 2022 r. <https://www.pillaratholic.com/german-bishops-leader-the-synodal-process-has-already-changed-the-church/>.
- . „German Synodal Way Backs Same-Sex Blessings”, *The Pillar*, 10 marca 2023 r. <https://www.pillaratholic.com/p/german-synodal-way-backs-same-sex-blessings>.
- . „How Many People Took Part in the Synod’s Diocesan Phase?”, *The Pillar*, 29 stycznia 2023 r. <https://www.pillaratholic.com/p/how-many-people-took-part-in-the>.
- Corrêa de Oliveira**, Plinio. *Droga Krzyżowa*, Kraków 2005.
- . „Kamikaze”, *Folha de S. Paulo*, 15 lutego 1969. Dostęp 22 czerwca 2023. <https://www.pliniocorreadeoliveira.info/FSP%2069-02-15%20Kamikaze.htm>.
- . *Revolucja i Kontrrewolucja*, wyd. KUL, Lublin 2022.
- . *Unperceived Ideological Transshipment and Dialogue*, TFP.org, Dostęp 11 czerwca 2023 r. <https://www.tfp.org/unperceived-ideological-transshipment-and-dialogue/>.
- Der Synodale Weg**. Zob. Droga Synodalna.
- Diouf**, Anna. „Der Synodale Weg missbraucht den katholischen Glauben“, *Corrigenda*, 13 marca 2023 r. <https://www.corrigenda.online/kultur/der-synodale-weg-missbraucht-den-katholischen-glauben>.
- Droga Synodalna** (Der Synodale Weg). „Ein Synodaler Rat für die katholische Kirche in Deutschland“ https://www.synodalerweg.de/fileadmin/Synodalerweg/Dokumente_Reden_Beitrag/e/beschluesse-broschueren/SW10-Handlungstext_Synodalitaet-nachhaltig-staerken_2022.pdf.
- . „First Synodal Assembly, Jan. 30–Feb. 1, 2020, Frankfurt”. Dostęp 21 czerwca 2023. https://www.synodalerweg.de/fileadmin/Synodalerweg/Dokumente_Reden_Beitrag/e/Synodalversammlung-I-Protokoll.pdf.
- . „Frauen im sakramentalen Amt” (Kobiety w posłudze sakramentalnej). Synodalerweg.de. https://www.synodalerweg.de/fileadmin/Synodalerweg/Dokumente_Reden_Beitrag/e/SV-III-Synodalforum-III-Handlungstext.FrauenImSakramentalenAmt-LesungI.pdf.
- . „Frauen in Diensten und Ämtern in der Kirche” https://www.synodalerweg.de/fileadmin/Synodalerweg/Dokumente_Reden_Beitrag/e/SV-III-Synodalforum-III-Handlungstext.FrauenImSakramentalenAmt-LesungI.pdf.

- . „Grundtext Macht” [w:] Synodalforum I „Macht und Gewaltenteilung in der Kirche-Gemeinsame Teilnahme und Teilhabe am Sendungsauftrag“.
- . „Handlungstext-Lehramtliche Neubewertung von Homosexualität“. Dostęp 21 czerwca 2023. https://www.synodalerweg.de/fileadmin/Synodalerweg/Dokumente/Reden/Beitraege/beschluesse-broschueren/SW8-Handlungstext/LehramtlicheNeubewertungvonHomosexualitaet_2022.pdf.
- . „Leben in gelingenden Beziehungen - Grundlinien einer erneuerten Sexualethik“. Dostęp 21 czerwca 2023. https://www.synodalerweg.de/fileadmin/Synodalerweg/Dokumente/Reden/Beitraege/SV-IV/SV-IV_Synodalforum-IV-Grundtext-Lesung2.pdf.
- . „Synodalforum IV-Handlungstext ‚Segensfeiern für Paare, die sich lieben‘-Zweite Lesung“ (9-11 marca 2023). Dostęp 21 czerwca 2023. https://www.synodalerweg.de/fileadmin/Synodalerweg/Dokumente/Reden/Beitraege/SV-V/beschluesse/T9NEU2_SVV_9_Synodalforum_IV-Handlungstext_Segensfeiern-fuer_Paare_die_sich_lieben_Les2.pdf.
- . „Warum wurde ein Synodaler Weg beschlossen und keine Synode?“ [w:] „Strukturen und Prozesse”. [w:] „FAQ” SynodalerWeg.de. Dostęp 20 czerwca 2023. <https://www.synodalerweg.de/faq>.

Eleganti, Marian. „Die angebliche Synode über Synodalität“ [Domniemany synod na temat synodalności], Kath.net, 2 listopada 2022 r. <https://www.kath.net/news/79899>.

Flynn, JD. „Cardinal McElroy, Pope Francis and the Synod”, PillarCatholic.com, 27 stycznia 2023 r. <https://www.pillar catholic.com/cardinal-mcelroy-pope-francis-and-the-synod/>.

Fontana, Stefano. „Houses and Properties: Centralising Pope Reverses Doctrine”, *New Daily Compass*, 2 marca 2023 r. <https://newdailycompass.com/en/houses-and-properties-centralising-pope-reverses-doctrine>.

Formicola, Lorenza. „Ex anglicano: ‘La sinodalità non vada contro la fede’”. *La Nuova Bussola Quotidiana*, 19 stycznia 2023 r. <https://lanuovabq.it/it/ex-anglicano-la-sinodalita-non-vada-contro-la-fede>.

Franciszek, papież. „Address to the Faithful of the Diocese of Rome” z 18 września 2021, Vatican.va. <https://www.vatican.va/content/francesco/en/speeches/2021/september/documents/20210918-fedeli-diocesiroma.html>

---. Adhortacja apostołska *Evangelii gaudium* z 24 listopada 2013 r., https://www.vatican.va/content/francesco/pl/apost_exhortations/documents/papa-francesco_esortazione-ap_20131124_evangelii-gaudium.html

---. *Aniøl Pański* z 16 października 2022. Vatican.va. <https://www.vatican.va/content/francesco/pl/angelus/2022/documents/20221016-angelus.html>.

---. „Christmas Greetings to the Roman Curia” z 21 grudnia 2019 r., Vatican.va. https://www.vatican.va/content/francesco/en/speeches/2019/december/documents/papa-francesco_20191221_curia-romana.html.

---. „Commemorazione del 50.mo anniversario dell’Istituzione del Sinodo dei Vescovi: Discorso del Santo Padre Francesco” z 17 października 2015 r., <https://press.vatican.va/content/salastampa/it/bollettino/pubblico/2015/10/17/0794/01750.html#>.

---. „Discorso del Santo Padre per la commemorazione del 50° anniversario dell’istituzione del Sinodo dei Vescovi” z 17 października 2015 r.

- . „Inaugural Address to the Synod of the Diocese of Rome” z 18 września 2021 r., <https://www.vatican.va/content/francesco/en/speeches/2021/september/documents/20210918-fedeli-diocesiroma.html>.
- . Konstytucja apostolska *Episcopalis communio* z 15 września 2018 r., Vatican.va. https://www.vatican.va/content/francesco/pl/apost_constitutions/documents/papa-francesco-costruzione-ap_20180915_episcopalis-communio.html.
- . “Lettera del Santo Padre al popolo di Dio che è in cammino in Germania” z 29 czerwca 2019 r.
- . List “Al Pueblo de Dios que peregrina en Alemania” z 29 czerwca 2019 r., https://www.vatican.va/content/francesco/it/letters/2019/documents/papa-francesco_20190629-lettera-fedeligermania.html.
- . „Speech Commemorating the 50th Anniversary of the Institution of the Synod of Bishops” z 17 października 2015 r., Vatican.va. https://www.vatican.va/content/francesco/en/speeches/2015/october/documents/papa-francesco_20151017_50-anniversario-sinodo.html.
- Gagliarducci**, Andrea. „Pope Francis and the Challenge of the Synod”, *Monday Vatican*, 6 lutego 2023 r. <http://www.mondayvatican.com/vatican/pope-francis-and-the-challenge-of-the-synod>. Przedrukowano za zgodą.
- García** Pelegrín, José M. “Obispos alemanes en Roma: Cardenales de la Curia expresan ‘inquietudes y reservas’ sobre el ‘camino sinodal’”, *Ommes*, 19 listopada 2022 r. <https://omnesmag.com/actualidad/cardenales-expresan-reservas-sobre-el-camino-sinodal-aleman-omnes/>.
- Gersdorff**, Mathias von. „Il Weg può influenzare in senso negativo il prossimo Sinodo Generale”, *Tradizione Famiglia Proprietà* (marzec 2023), 9.
- Gomes**, Jules. „Anglican Converts Warn of Synodal Perils”, *Church Militant.com*, 10 listopada 2022 r. <https://www.churchmilitant.com/news/article/anglican-converts-warn-of-synodal-perils>.
- Grech**, Mario. „Address of Cardinal Mario Grech to the Bishops of Ireland on Synodality” z 4 marca 2021 r., *CatholicBishops.ie*. <https://www.catholicbishops.ie/2021/03/04/address-of-cardinal-mario-grech-to-the-bishops-of-ireland-on-synodality-2/>.
- . “Cardenal Grech: “Evitar la tentación de tomar el lugar del Pueblo de Dios, y hablar en su nombre”, *ReligionDigital.org*, 8 września 2021 r. https://www.religiondigital.org/opinion/Cardenal-Grech-seminario-sinodalidad-escucha-Venezuela_0_2376062376.html.
- . “Saludo al Santo Padre del Cardenal Mario Grech durante el consistorio”, *Iglesiaactualidad.wordpress.com*, 28 listopada 2020 r. <https://iglesiaactualidad.wordpress.com/2020/11/28/saludo-al-santo-padre-del-cardenal-mario-grech-durante-el-consistorio/>.
- Grillo**, Andrea. “La forma dell’incontro e le argomentazioni in campo: Episcopato tedesco e curia romana”, *Rivista Europea di Cultura*, 26 listopada 2023 r. <https://www.cittadellae-ditrice.com/munera/la-forma-dellincontro-e-le-argomentazioni-in-campo-episcopato-tedesco-e-curia-romana/>.
- Guénois**, Jean-Marie. “Contesté, sourd aux critiques . . . ‘Fin de règne’ solitaire pour le pape François”. *Le Figaro* z 13 maja 2022 r. <https://www.lefigaro.fr/actualite-france/conteste-sourd-aux-critiques-fin-de-regne-solitaire-pour-le-pape-francois-20220513>. Przedrukowano za zgodą.

---. "Entre autoritarisme et volonté d'ouverture, dix ans d'un pontificat contrasté pour le pape François", *Le Figaro* z 14 marca 2023 r. <https://www.lefigaro.fr/actualite-france/entre-autoritarisme-et-volonte-d-ouverture-dix-ans-d-un-pontificat-contraste-pour-le-pape-francois-20230312>.

Hanke, Gregor Maria. "Bischof Gregor Maria Hanke: Gedanken zum dritten Tag der fünften Synodalversammlung", Bistum-Eichstaett.de, 11 marca 2023 r. <https://www.bistum-eichstaett.de/synodaler-weg/detailansicht-news/news/blog-quo-vadis-kirche-dritter-und-letzter-tag-der-fuenften-synodalversammlung/>.

Henricks, Jayd. „An American Perspective on the Situation of the Church in Germany”, *The Catholic World Report*, 9 lutego 2023 r. <https://www.catholicworldreport.com/2023/02/09/an-american-view-of-the-german-church-and-the-synodal-path/>.
Przedrukowano za zgodą.

Hochstrat, Anne-Katrin. „Performance ‚verantwort:ich‘ im Frankfurter Dom“, Hessenschau.de, 9 marca 2023 r. <https://www.hessenschau.de/kultur/performance-verantwortich-im-frankfurter-dom-audio-79190.html>.

Infovaticana. "Los cardenales Müller y Burke piden sanciones contra los obispos alemanes herejes", Infovaticana.com, 21 marca 2023 r. <https://infovaticana.com/2023/03/21/los-cardenales-muller-y-burke-piden-sanciones-contra-los-obispos-alemanes-herejes/>.
Przedrukowano za zgodą.

Jan Paweł II. List apostolski *Ordinatio sacerdotalis* (o udzielaniu święceń kapłańskich wyłącznie mężczyznom) z 22 maja 1994 r.

---. "Sínodo Particular de los Obispos de los Países Bajos - Conclusiones" z 31 stycznia 1980 r., Vatican.va. https://www.vatican.va/content/john-paul-ii/es/speeches/1980/january/documents/hf_jp-ii_spe_19800130_sinodo.html.

Katechizm Kościoła Katolickiego. Dostęp 11 sierpnia 2023 r. <http://www.katechizm.opoka.org.pl/>.

Katholisch.de. „Bischof Jung zum Synodalen Weg: ‚Raum voller Verletzungen“", Katholisch.de, 20 marca 2023 r. <https://katholisch.de/artikel/44153-bischof-jung-zum-synodalen-weg-raum-voller-verletzungen>.

---. "Grech: le lettere al Cammino sinodale . . delazioni, non critiche." Katholisch.de, 30 sierpnia 2022 r. <http://www.settimanews.it/chiesa/grech-le-lettere-al-cammino-sinodale-delazioni-non-critiche/>.

---. „Reaktionen auf Vatikan-Erklärung: Zwischen ‚Misstrauensvotum‘ und Lob.“ Katholisch.de, 22 lipca 2022 r. <https://www.katholisch.de/artikel/40299-reaktionen-auf-vatikan-erklaerung-zwischen-misstrauensvotum-und-lob>.

KFD (Katholische Frauengemeinschaft Deutschlands). „Offener Brief an Bischof Dieser“, KFD-Aachen.de, 21 marca 2023 r. <https://kfd-aachen.de/news/artikel/Offener-Brief-an-Bischof-Dieser/>.

Knop, Julia. „Vor allem die Grundlagentexte werden die (welt-)kirchliche Debatte herausfordern.“ Pfarrbriefservice.de, 22 marca 2023 r. <https://www.pfarrbriefservice.de/file/vor-allem-die-grundlagentexte-werden-die-welt-kirchliche-debatte-herausfordern>.

- Konferencja** Episkopatu (Francja). „Collecte nationale des synthèses locales sur le Synode 2021-2024 sur la synodalité“, Eglise.Catholique.fr, 9 czerwca 2022 r. <https://eglise.catholique.fr/le-synode-2023/synode-des- eveques-sur-la-synodalite-2021-2023/527445-collecte-nationale-des-syntheses-locales-sur-le-synode-2023-sur-la-synodalite/>.
- Konferencja** Episkopatu (Hiszpania). “Síntesis sobre la fase diocesana del sínodo sobre la sinodalidad de la Iglesia que peregrina en España”, Laicos.ConferenciaEpiscopal.es, 11 czerwca 2022 r. <https://laicos.conferenciaepiscopal.es/wp-content/uploads/2022/06/SINTESIS-FINAL-FASE-DIOCESANA-DEL-SINODO.pdf>.
- Konferencja** Episkopatu (Niemcy). „Abschlusspressekonferenz der Frühjahrs-Vollversammlung 2019 der Deutschen Bischofskonferenz in Lingen“, DBK.de, 14 marca 2019 r. <https://www.dbk.de/presse/aktuelles/meldung/abschlusspressekonferenz-der-fruehjahrs-vollversammlung-2019-der-deutschen-bischofskonferenz-in-lingen/>.
- . “Erklärung der deutschen Bischöfe zu den Ergebnissen der Studie ‘Sexueller Missbrauch an Minderjährigen durch katholische Priester, Diakone und männliche Ordensangehörige im Bereich der Deutschen Bischofskonferenz’ (27 września 2018 r.)”, DBK.de. https://www.dbk.de/fileadmin/redaktion/diverse_downloads/presse_2018/2018-154a-Anlage-1-Erklarung-der-Deutschen-Bischofskonferenz-zu-den-Ergebnissen-der-MHG-Studie.pdf.
- . „Zentrale Maßnahmen der katholischen Kirche in Deutschland im Zusammenhang mit sexuellem Missbrauch an Minderjährigen im Kirchlichen Bereich seit Januar 2010“, DBK.de, grudzień 2019. https://www.dbk.de/fileadmin/redaktion/diverse_downloads/dossiers_2019/Massnahmen-gegen-sex-Missbrauch_2010-2019.pdf.
- Konferencja** Biskupów (Stany Zjednoczone) i **Kanadyjska Konferencja Biskupów Katolickich**. „For a Synodal Church: Communion, Participation, and Mission: North American Final Document for the Continental Stage of the 2021–2024 Synod”, USCCB.org. <https://www.usccb.org/resources/North%20American%20Final%20Document%20-%20English.pdf>.
- Kongregacja** Edukacji Katolickiej. „Instruction—Concerning the Criteria for the Discernment of Vocations With Regard to Persons with Homosexual Tendencies in View of Their Admission to the Seminary and to Holy Orders” z 4 listopada 2005 r., Vatican.va. https://www.vatican.va/roman_curia/congregations/ccatheduc/documents/rc_con_ccatheduc_doc_20051104_istruzione_en.html.
- Kongregacja** Nauki Wiary. “Carta a los obispos de la Iglesia Católica sobre la atención pastoral a las personas homosexuales” z 1 października 1986 r. https://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_19861001_homosexual-persons_sp.html.
- . „Letter to the Bishops of the Catholic Church on the Pastoral Care of Homosexual Persons” z 1 października 1986. Vatican.va. https://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_19861001_homosexual-persons_sp.html.
- . *Prymat następcy Piotra w tajemnicy Kościoła*, Vatican.va, https://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_19981031_primate-succe-sore-pietro_pl.html
- . “Responsum to Dubium Regarding the Blessing of the Unions of Persons of the Same Sex” z 15 marca 2021 r., Vatican.va. <https://press.vatican.va/content/salastampa/en/bollettino/pubblico/2021/03/15/210315b.html>.

- Ladaria**, Luis. „In Response to Certain Doubts Regarding the Definitive Character of the Doctrine of *Ordinatio sacerdotalis*” z 29 maja 2018 r. https://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/ladaria-ferrer/documents/rc_con_cfaith_doc_20180529_catterredefinitivo-ordinatiosacerdotalis_en.html.
- Magister**, Sandro. „A Memorandum on the Next Conclave Is Circulating Among the Cardinals: Here It Is”, *L'Espresso* z 15 marca 2023 r. <http://magister.blogautore.espresso.repubblica.it/2022/03/15/a-memorandum-on-the-next-conclave-is-circulating-among-the-cardinals-here-it-is/>.
- . „The German Synod Is Infecting the Whole Church, Without the Pope’s Restraining It”, *L'Espresso* z 28 czerwca 2022 r. <http://magister.blogautore.espresso.repubblica.it/2022/06/28/the-german-synod-is-infecting-the-whole-church-without-the-pope%e2%80%99s-restraining-it/>.
- . „Il sinodo tedesco contagia l’intera Chiesa, senza che il papa lo freni”, *L'Espresso* z 28 czerwca 2022 r. <http://magister.blogautore.espresso.repubblica.it/2022/06/28/il-sinodo-tedesco-contagia-l%e2%80%99intera-chiesa-senza-che-il-papa-lo-freni/>.
- Mares**, Courtney. „European Catholics Debate Final Outcome of Synod on Synodality Assembly in Prague”, *Catholic News Agency*, 9 lutego 2023 r. <https://www.catholicnewsagency.com/news/253596/european-catholics-debate-final-outcome-of-synod-on-synodality-assembly-in-prague>. Przekładano za zgodą.
- Marx**, Reinhard. „Trasparenza come comunità di credenti” [w:] *Incontro 'La protezione dei minori nella Chiesa'* (23 lutego 2019 r.), Vatican.va. https://www.vatican.va/resources/resources_card-marx-protezioneminori_20190223_it.html.
- , i Thomas Sternberg. „Brief von Kardinal Marx und Prof. Dr. Sternberg an die Gläubigen in Deutschland“ (1 grudnia 2019 r.), DBK.de. Dostęp 20 czerwca 2023 r. https://www.dbk.de/fileadmin/redaktion/diverse_downloads/dossiers_2019/2019-12-01_Brief-Kard.-Marx-und-Prof.-Dr.-Sternberg.pdf.
- McElroy**, Robert W. „Cardinal McElroy on ‘Radical Inclusion’ for L.G.B.T. People, Women and Others in the Catholic Church”, *America*, 24 stycznia 2023 r. https://www.americamagazine.org/faith/2023/01/24/mcelroy-synodality-inclusion-244587?gclid=Cj0K-CQIA6fafBhC1ARIsAIjL8kstNOHcGK6eZYjjaHURYcTDNy8IOGNHB0d5ID80b-j0RkYgInlZ1LlaAjQqEALw_wcB.
- . „Cardinal McElroy Responds to His Critics on Sexual Sin, the Eucharist, and LGBT and Divorced/Remarried Catholics”, *America*, 2 marca 2023 r. <https://www.americamagazine.org/faith/2023/03/02/mcelroy-eucharist-sin-inclusion-response-244827>.
- McElwee**, Joshua J. „Cardinal Marx Calls for ‘Fundamental, Systemic Change’ to Confront Abuse Crisis”, *National Catholic Reporter*, 8 października 2018 r. <https://www.ncronline.org/news/cardinal-marx-calls-fundamental-systemic-change-confront-abuse-crisis>.
- Międzynarodowa Komisja Teologiczna**. „*Sensus Fidei* in the Life of the Church” (2014), Vatican.va. Dostęp 11 czerwca 2023 r. https://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/cti_documents/rc_cti_20140610_sensus-fidei_en.html.
- . *Sensus fidei w życiu Kościoła. Dokument Międzynarodowej Komisji Teologicznej*, Wydawnictwo Księży Sercanów Dehon, Kraków 2015.

- . *Synodalność w życiu i misji Kościoła*, Synod.org.pl. Dostęp 19 sierpnia 2023 r., <https://synod.org.pl/wp-content/uploads/2021/12/miedzynarodowa-komisja-teologiczna-synodalnosc-w-zyciu-i-misji-kosciola-20211023225913.pdf>
- Murray**, Gerald E. „A Self-Destructive Synod”, *The Catholic Thing*, 31 października 2022 r. <https://www.thecatholicthing.org/2022/10/31/a-self-destructive-synod/>. Przedrukowano za zgodą.
- Mutsaerts**, Robert. „Synodaal proces als instrument om Kerk te veranderen?”, Vitaminexp.blogspot.com, 4 listopada 2022 r. <https://vitaminexp.blogspot.com/2022/11/synodaal-proces-als-instrument-om-kerk.html>.
- O’Connell**, Gerard. „For First Time in History, Francis Gives Women Right to Vote at the Synod”, *America*, 26 kwietnia 2023 r. <https://www.americamagazine.org/faith/2023/04/26/pope-francis-women-vote-synod-245178>.
- Olson**, Carl E. „Dialoguing With the Most Incoherent Document Ever Sent Out by Rome”, *The Catholic World Report*, 21 stycznia 2023 r. <https://www.catholicworldreport.com/2023/01/21/dialoguing-with-the-most-incoherent-document-ever-sent-out-from-rome/>. Przedrukowano za zgodą.
- Ordowski**, Daniela. „Angst vor Rom”, *Taz.de*, 20 listopada 2022 r. <https://taz.de/Deutsche-Bischoefe-beim-Papst/!5893187/>.
- Panetta**, Diego Benedetto. „Il cammino sinodale tedesco e il progetto di una nuova Chiesa”. *Tradizione Famiglia Proprietà* (grudzień 2022), 55 i następne.
- Paprocki**, Thomas J. „Imagining a Heretical Cardinal”, *First Things*, 28 lutego 2023 r. <https://www.firstthings.com/web-exclusives/2023/02/imagining-a-heretical-cardinal?ref=the-pillar>.
- Parolin**, Pietro, Luis Ladaria i Marc Ouellet. „Letter to Bishop Georg Bätzing” z 16 stycznia 2023 r., https://www.dbk.de/fileadmin/redaktion/diverse_downloads/presse_2023/2023-009a-Brief-Kardinalstaatssekretaer-Praefekten-der-Dikasterien-fuer-die-Glaubenslehre-und-fuer-die-Bischoefe.pdf.
- Paweł VI**. „Speech to the Members of the Pontifical Lombard Seminary” z 7 grudnia 1968 r., Vatican.va. https://www.vatican.va/content/paul-vi/it/speeches/1968/december/documents/hf_p-vi_spe_19681207_seminario-lombardo.html.
- Pell**, George i Damian Thompson. „The Catholic Church Must Free Itself From This ‘Toxic Nightmare’”. *The Spectator*, z 11 stycznia 2023 r. <https://www.spectator.co.uk/article/the-catholic-church-must-free-itself-from-this-toxic-nightmare/>.
- Pentín**, Edward. „Cardinal Hollerich: Critics of the Synod ‘Won’t Be Able to Stop’ It”, *National Catholic Register*, 28 stycznia 2023 r. <https://www.ncregister.com/blog/cardinal-hollerich-critics-of-synod-cant-stop-it>.
- Podschn**, Gregor. „Die Pflicht zur radikalen Erneuerung“, *Futur2.org*, luty 2022. <https://www.futur2.org/article/die-pflicht-zur-radikalen-erneuerung/>.
- Prezzi**, Lorenzo. „Coccopalmerio: nuovi esercizi di primato”, *Settimana News*, 7 stycznia 2020 r. <http://www.settimananews.it/chiesa/coccopalmerio-nuovi-esercizi-primato/>.

- Ratzinger, Joseph.** „Democratizzazione della Chiesa?” [w:] *Annunciatori della parola e servitori della vostra gioia*, ‘Opera omnia’, t. 12, Libreria Editrice Vaticana, Watykan 2013.
- , „Demokratyzacja w Kościele?” [w:] tenże, Hans Maier, *Demokracja w Kościele. Możliwości i ograniczenia*, wyd. Salwator, Kraków 2005.
- Regnerus, Marc.** “Census Fidei? Methodological Missteps Are Undermining the Catholic Church’s Synod on Synodality”, *Public Discourse*, 8 stycznia 2023 r., <https://www.thepublicdiscourse.com/2023/01/86704/>.
- Scaramuzzi, Iacopo.** “Abusi, il cardinale Marx offre al Papa le dimissioni e scuote la Chiesa”, *Famiglia Cristiana*, 4 czerwca 2021 r. <https://www.famigliacristiana.it/articolo/abusi-il-cardinale-marx-offre-al-papa-le-dimissioni-e-scuote-la-chiesa.aspx>.
- Schönborn, C.** „Herr, Zeige uns deine wege. Christoph Kardinal Schönborn über theologische Grundlagen, Chancen und Risiken von Synodalität“ *Communio*, nr 3 (2022).
- , i Jan-Heiner Tück. „Herr, Zeige uns deine wege: Christoph Kardinal Schönborn über theologische Grundlagen, Chancen und Risiken von Synodalität.“ *Communio*, nr 3 (2022). <https://www.communio.de/inhalte.php?jahrgang=2022&ausgabe=3&artikel=5>.
- Schrom, Michael.** „Der Stresstest wird nicht enden“, Publik-Forum.de, 23 marca 2023 r. <https://www.publik-forum.de/religion-kirchen/der=-stresstest-wird-nicht-enden?Danke=true>.
- Scrosati, Luisella.** “Il Papa e i tedeschi ai ferri corti, ma per un compromesso”. *La Nuova Bussola Quotidiana*, 30 stycznia 2023 r. <https://lanuovabq.it/it/il-papa-e-i-teseschi-ai-ferri-corti-ma-per-un-compromesso>.
- Sekretariat Generalny Synodu Biskupów.** „Frequently Asked Questions on the Continental Stage”, Synod.va. Dostęp 12 czerwca 2023. https://www.synod.va/content/dam/synod/common/phases/continental-stage/FAQ_Continental-Stage_EN.pdf.
- , „Rozszerz przestrzeń twego namiotu”: Dokument roboczy dla etapu kontynentalnego, Synod.org.pl. Dostęp 19 sierpnia 2023 r. https://synod.org.pl/wp-content/uploads/2022/11/Dokument_roboczy_dla_etapu_kontynentalnego_PL_ver2.pdf.
- , „Suggestions for the Liturgy to Celebrate the Opening of the Synod in Local Churches” z 17 października 2021 r., Synod.va. https://www.synod.va/content/dam/synod/common/phases/en/EN_Step_8_opening_liturgy.pdf.
- , *Synodal Information* (Compilation of Documents Related to the Synod of Bishops – Sept. 15, 2007), Vatican.va. https://www.vatican.va/roman_curia/synod/documents/rc_synod_20050309_documentation-profile_en.html.
- Sobór Watykański I.** Konstytucja dogmatyczna *Dei Filius*. PapatEncyclicals.net. Dostęp 11 czerwca 2023 r. <https://www.papatencyclicals.net/councils/ecum20.htm>.
- Söding, Thomas.** *Gemeinsam unterwegs: Synodalität in der katholischen Kirche*. Matthias Grünewald Verlag, Ostfildern (Niemcy) 2022.
- Souza, Raymond J. de.** „Cardinal McElroy’s Attack on Church Teachings on Sexuality Is a Pastoral Disaster”, *National Catholic Register*, 26 stycznia 2023 r. <https://www.ncregister.com/commentaries/cardinal-mcelroy-s-attack-on-church-teachings-on-sexuality-is-a-pastoral-disaster>.
- Spadaro, Antonio.** “Il governo di Francesco: È ancora attiva la spinta propulsiva del pontificato?”, *La Civiltà Cattolica*, 5 września 2020 r. <https://www.laciviltacattolica.it/articolo/il-governo-di-francesco/>.

Synod Biskupów. *Dokument przygotowawczy – Ku Kościołowi synodalnemu: komunია, uczestnictwo i misja*, Synod.org.pl. Dostęp 19 sierpnia 2023 r. https://synod.org.pl/wp-content/uploads/2021/12/dokument_przygotowawczy.pdf.

---. „Letter to the Bishops” z 26 stycznia 2023 r., Synod.va, 30 stycznia 2023 r. https://www.synod.va/content/dam/synod/news/2023-01-30_news_letter_bishops/EN---Letter-to-the-Bishops---Synod.pdf.

---. „New Dates for the Synod on Synodality”, Synod.va. <https://www.synod.va/es/news/nuevas-fechas-para-el-sinodo-sobre-la-sinodalidad.html>.

---. *Vademecum for the Synod on Synodality*. Synod.va. Dostęp 9 czerwca 2023 r. https://www.synod.va/content/dam/synod/common/vademecum/en_vade.pdf.

Tadié, Solène. „Several’ French Bishops Ask Pope to Reformulate Catholic Doctrine on Homosexuality », *National Catholic Register*, 13 marca 2023 r. <https://www.ncregister.com/blog/some-french-bishops-ask-pope-to-reformulate-doctrine>.

Thompson, Damian. „Cardinal George Pell: The Catholic Church Must Free Itself From This ‘Toxic Nightmare’”. *The Spectator* z 11 stycznia 2023 r. <https://www.spectator.co.uk/article/the-catholic-church-must-free-itself-from-this-toxic-nightmare/>.

Tornielli, Andrea. „Cardinal Grech: The Church Is Synodal Because It Is a Communion”, *Vatican News*, 21 lipca 2021 r. <https://www.vaticannews.va/en/vatican-city/news/2021-07/cardinal-grech-synod-synodality-interview-communion.html>.

Tosatti, Marco. “Müller, Bätzing. Vescovo Nega il Peccato? Ha Fallito la Sua Vocazione.” *MarcoTosatti.com*, 12 lutego 2023 r. <https://www.marcotosatti.com/2023/02/13/muller-su-batzing-vescovo-che-nega-il-peccato-ha-fallito-la-sua-vocazione/>.

Triपालo, Luka. „Cardinal Jean-Claude Hollerich on Synodal Challenges, the ‘Woman’ Question, and the Disputes With Church’s Teaching: The Holy Spirit Sometimes Generates Great Confusion to Bring New Harmony”. *Glas-Koncila.hr*, 23 marca 2023 r. <https://www.glas-koncila.hr/cardinal-jean-claude-hollerich-on-synodal-challenges-the-woman-question-and-the-disputes-with-churchs-teaching/>.

TuCristo.com. “El cardenal Hollerich dice que la enseñanza de la iglesia sobre los homosexuales ‘ya no es correcta’”, *TuCristo.com-Blog de Noticias Católicas*. <https://tucristo.com/noticias/actualizacion-el-cardenal-hollerich-dice-que-la-ensenanza-de-la-iglesia-sobre-los-homosexuales-ya-no-es-correcta/>.

Vignelli, Guido. *Revolucja duszpasterska. Sześć słów-talizmanów w synodalnej debacie o rodzinie*, Kraków 2017.

Wailzer, Andreas. „Cdl. Müller: German ‘Synodal Sect’ Has Replaced Catholic Faith With LGBT Ideology », *LifeSiteNews.com*, 13 lutego 2023 r. <https://www.lifesitenews.com/news/cdl-muller-german-synodal-sect-has-replaced-catholic-faith-with-lgbt-ideology/>.

Wiltgen, Ralph M. SVD. *Ren wpada do Tybru. Historia Soboru Watykańskiego II*, wyd. Dębogóra, Poznań 2022.

Wimmer, AC. „‘We Need Time,’ Synod on Synodality Organizers Tell German-Language Media”, *Catholic News Agency*, 14 lutego 2023 r., <https://www.catholicnewsagency.com/news/253636/we-need-time-synod-on-synodality-organizers-tell-german-language-media-outlets>.

---, i Angela Ambrogetti. "La Santa Sede tenta ancora di riportare alla ortodossia il 'Cammino Sinodale'". *ACI Stampa*, 25 stycznia 2023 r. <https://www.acistampa.com/story/la-santa-sede-tenta-ancora-di-riportare-alla-ortodossia-il-cammjno-sinodale-21648>.

Winfield, Nicole i Frances D'Emilio. "Pope Warns German Church Reform Process Elitist, Ideological", APNews.com, 25 stycznia 2023 r., <https://apnews.com/article/pope-francis-only-on-ap-vatican-city-germany-religion-15c469ce6a29a797f8235dd35eccb118>.

ZdK (Zentralkomitee der deutschen Katholiken). „Erklärung des Zentralkomitees der deutschen Katholiken anlässlich der XIV. Ordentlichen Generalversammlung der Bischofssynode im Vatikan 2015“, ZDK.de, 9 maja 2015 r. <https://www.zdk.de/veroeffentlichungen/erklarungen/detail/Zwischen-Lehre-und-Lebenswelt-Bruecken-bauen-Familie-und-Kirche-in-der-Welt-von-heute-225w/>.